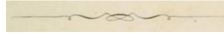
JOH. STORM

DE ROMANSKE SPROG OG FOLK.

*

SKILDRINGER FRA EN STUDIEREISE MED OFFENTLIGT STIPENDIUM.

KRISTIANIA.
FORLAGT AF ALB. CAMMERMEYER.
1871.

Trykt hos Brøgger & Christie.

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk, författat 1871 av **Johan F. B. Storm** (1836-1920), har digitaliserats från Universitetet i Toronto i mars 2009 av Internet-Arkivet och anpsasats för Projekt Runeberg våren 2012 av Ralph E.

Verket kan läsas såsom en uppslagen bok i färg på Internet-Arkivet.

Storm, Johan Frederick Breda

De romanske sprog og folkJOH. STOKM.

' Møl]

DE ROMANSKE SPROG if OG FOLK.

SKILDRINGER FRA EN STUDIERE1SE MED OFFENTLIGT STIPENDIUM.

KRISTJANIA.

FORLAGT AF ALB. CAMMERMEYER.

«

1871.JOH. STORM.

DE ROMANSKE SPROG

OG FOLK.

SklUHflNGER FRA EN STIltlEREISE MF.K OFFENTLIGT STIPEVUIl M.

KKISTIANIA.

FORLAGT AK ALB. C AMMERMEYER.

1871.Trykl hos Brøgger 4 Christie.Forord.

Denne Bog blev oprindelig til som Indberetning om halvandet Aars Ophold med offentligt Stipendium i Frankrig, Italien og Spanien. Under Udarbeidelsen fik jeg Lyst til at udtale mig om Et og Andet, som jeg antog kunde have Interesse for et større Publikum. Jeg har derved ikke indladt mig synderlig paa de politiske Tilstande, som et mig mere fjerntliggende Feldt. Derimod har jeg søgt at give en populær Skildring af de tre romanske Hovedfolks Karakter og af deres Sprog som en Afspeiling af deres eiendommelige Aand. Det som interesserer mig mest i Udlandet, er Menneskene, først derefter kommer Naturen. Jeg har derfor her væsentlig holdt mig til, hvad der for mig var Hovedsasren.

O

Af Sprogene har jeg kun givet lette. Skizzeringer, holdte, som jeg haaber, i en populær Form. Jeg har søgt at antyde Fiendommelighederne i Sprogenes Natur, navnlig saaledes som denne fremstiller sig i Lydform og Ud-tryksmaade. Af de vigtigste Dialekter har jeg givet nogle smaa Prøver Ogsaa nogle faa italienske og spanske Digte har jeg meddelt med tilføiet Oversættelse. Disse Oversættelser fremtræde uden store Prætensioner: jeg har søgt at gjengive Originalens Tanker og Billeder og tillige gjen-nem Rythmen minde om dens Form; Rimene derimod har jeg maattet opgive, da jeg vanskelig kunde tilveiebringe disse uden at offre Aanden for Formen. Det er ogsaa en Sjeldenhed at se gode rimede Oversættelser; de Fleste skylde sit Held den Frihed, hvormed de have behandletTexten. Der skal ialfald en poetisk Begavelse til, som jeg ikke besidder.

Bogens oprindelige Bestemmelse bar medført, at jeg liar maattet meddele nogle Detailler om mine Studier, som ikke kunne liave synderlig Interesse for Publikum, men disse ere saa korte som muligt og bør ikke afskrække Nogen. Mere frygter jeg for, at man skal lade sig skræmme af de filologiske Bemærkninger, som hist og lier forekomme. Men der er paa den anden Side nu for Tiden en ikke ringe Del af det dannede Publikum, som, uden at kunne offre sig for Specialstndier, ønsker at faa Del i Videnskabens almindeligste og interessanteste Resultater; og for dette Publikum er min Bog skreven.

For min Retskrivning skal jeg kortelig gjøre Rede. Det er hovedsagelig den, som nu tør ansees for den almindeligste. I fremmede indførte Ord beholder jeg c, hvor det udtales som s, ellers forandrer jeg c ligesom ch til Å:; ph gjør jeg til /, men th beholder jeg; dog skriver jeg t efter andre Konsonanter. Jeg skriver saaledes Karalter, central, Accent, Theater, Orthografi, Diftong.

Hvis denne Bog skulde finde en gunstig Modtagelse blandt Publikum, saa har jeg Materiale liggende til en udførlig Reisebeskrivelse, som skulde komme 2den Udgave tilgode; her vilde jeg ogsaa medtage Skildringer af Naturen, hvorfor jeg har megen Interesse, men i denne Udgave ikke Plads; tillige skulde da de sidste Spor al den officielle Indberetning forsvinde.

Da mit Manuskript var færdigt til Trykning, kom L. Lunds interessante Bog „Spanske Tilstande i Nutid og Forti d“ mig iliænde. Det glæder mig at finde mig i Overensstemmelse paa mange Punkter med denne Forfatter.

Kristi ania i November 1871.I.

FRANKRIG.

I Slutningen af Januar 1869 reiste jeg fra Stavanger over til Shielcls i England, hvorved jeg op-naaede at faa et Glimt af dette Land. Det glædede mig paa Reisen fra Xewcastle til London at faa et bestemt, om end fragmentarisk Indtryk af Overgangen fra den nordengelske, mere nordiske Sprogform til de sydengelske Dialekter, som mere nærme sigXordtydsk og Hollandsk. Den 9de Februar landede jeg i Calais og ankom samme Dags Aften til Paris.

Paa de to Timers Overfart fra Dover til Calais kommer man paa engang fra den germaniske Verden ind i den romanske. Hvilken brat, besynderlig Overgang! Ikke blot Sproget, men den hele Maade at være paa er ganske modsat. Allerede de første Dage gav mig et levende Indtryk deraf. Den korte Tid, jeg opholdt mig i London, følte jeg mig saa besynderlig ensom, skjønt Sproget ingen Vanskelighed gjorde, og

Folkene i Salis bury Hotel, Fleet Street, vare

«/ / /

yderst forekommende, samt de let kjendelige policemen altid rede med sine Oplysninger, naar man henvendte sig til dem. Men den engelske Fløflighed er kold, den franske varm. Selv den milde Tilrettevisning, som ihe cliambermaid gav mig, fordi jeg ikke havde vist Hotellet

den Tillid at lade Nøglen staa i Døren, da jeg gik ucL hendes værdige: „It is not necessary,.Sir!“ virkede isnende. I Hotellet var der et meget hyggeligt Læse-værelse, hvor jeg et Par Gange studerede det engelske Begreb Cowfort. Den sidste Gang, jeg kom ind der. fandt jeg et helt Middagsselskab forsamlet rundt et Bord. Naturligvis syntes Ingen at tage Notits af migT og jeg lod mig ikke forstyrre i min lovlige Piet, men satte mig til at læse Aviser og øvede mig i den engelske Kunst at lade, som om ingen Anden var tilstede. Endelig kom en høi, n t ilt t ary-lo ok in g gentleman hen til mig og bemærkede i en iskold Tone: „This room is ci private room this evening, Sir!" Jeg undskyldte mig med min Uvidenhed og bemærkede, at da alle Aviser og Bøger laa der, syntes det naturligt at tage det for et Læseværelse. „Well then, suppose you take some of those papers into the next room?" Jeg fulgte det høflige Vink og trak mig tilbage fra det kolde Naboskab.

Allerede da jeg satte Foden ombord paa det lille Dampskib ved Dover, mærkede jeg, at jeg var paa fransk Grund. Folk vare ikke blot høflige, men forekommende, selv Matrosen, som indsmigrende bad 0111 le petit benefice for at have kastet en Kappe over mig under Regnveiret. Endog søsyge Passagerer vare artige. En Franskmand i en elendig Forfatning havde lagt sit trætte Hoved paa min Yderfrak; da jeg ikke længer kunde undvære denne, gjorde jeg mange Undskyldninger, fordi jeg maatte deranger Monsieur: „Fait es,

Monsieur, c'est moi qui dois vons demander pardon", svarede han med et venligt Smil paa de blege Læber. Selv den hidsige lille korpulente, rødniussede Kaptein var en komplet fransk Typus, men han repræsenterede en anden Side af Folkekarakteren, Lidenskabeligheden;Engelsk og fransk Væsen.

O

O

hans tonnerrre! og sctcrrré nom! rungede, saa man formelig syntes hele Dampskibet rystede, naar en syndig Passager fra 2den Plads havde sneget sig ind paa 1ste. Men der var Solskin i denne Vrede ogsaa, ligesom Stormene ere heftigst under Troperne.

I Calais vare Bærerne i den Grad forekommende, at det var formelig generende. Men var Hotligheden paa Jernbanen stor, saa var Administrationen slet; der var kun to anden Klasses Vogne, hvori man maatte pakke sig sammen, saa godt man kunde.

Jeg reiste igjennem mange Slags Veir den Dag, fra Morgenen Kl. 7 i London til Aftenen Kl. 6 i Paris. I Sydengland var der det deiligste Solskin, og Landet saa (i Febr. Maaned) ud som en Have. Over Kanalen var Veiret afskyeligt, i Calais øsende Regnskyl, siden afvexlende. Der er ligesom noget vist Overnaturligt i saaledes paa Dampens Vinger at fare igjennem for-skjellige Slags Veir. Medens jeg kom Kl. 6 ind paa Xordbanestationen i Paris i det deiligste Klarveir, kan det godt være, at Regnen fremdeles strømmede ned i Calais. Det er ligesom at reise igjennem liere Verdener.

Efterat mit Tøi var bleven erklæret frit for Con-trebande, tog jeg strax en Vogn og for gjennem det festligt oplyste Paris over Pont Xeuf til „det latinske Land" paa venstre Seinebred. Saa festlig var Oplysningen altid; Indtrykket tabte sig vel noget, men der blev dog altid noget vist Feagtigt, Orientalsk ved disse straaleiule Lamper, som gjorde Xat til Dag.

Vognen standser ved et lidet beskedent Hotel i Xærheden af Odéon. Le gaixon staar allerede parat i Porten og modtager mig smilende. Jeg giver Kud-sken et Pengestykke, som er et Par Sous over, hvad

han skulde have. De skal have to Sous igjen, siger Kudsken. Behold dem selv, siger jeg. Istedenfor at svare kaster Kudsken, greben af et mig uforklarligt Raseri, de to Sous paa Gaden og kjører tordnende og bandende sin Vei. Qa ne fait rien, Monsieur! siger Opvarteren smilende og række mig Pengestykket. Nu først erfarede jeg, at jeg havde fornærmet Kudsken ved at give ham to Sous istedenfor lire; men det var for sent at gjøre min Feil god igjen.

Hotellet var tarveligt, men anstændigt; det var beboet af omtrent 40 fasfe Logerende, mest unge Studerende. Det var et af de saakaldte Hotels catholiques, hvorhen Forældre „i Provindsen" sende sine Sønner, for at de skulle bestille Noget og leve et ordentligt Liv. Dette havde for mig den store Fordel, at der var roligt, saa jeg i god Ro kunde studere, hvad jeg behøvede. Men en Tid af Dagen, da der ikke var roligt, var ved Maaltiderne. Jeg havde aldrig troet, at 40 Røster kunde frembringe en saadan bedøvende Larm. Det kunde hænde, at min høire og venstre Nabo kom i en vderst livlig Ordvexling, hvorunder Armene paa begge Sider gestikulerede dramatisk, men faretruende om mine overvældede Øren. Midt under dette var der Intet til Hinder for, at en Stentorrøst fra den anden Ende af Bordet kunde lægge et vægtigt Ord ind. De „bevingede Ord" krydsede hinanden i alle mulige Retninger. Jeg lod mig dog ikke anfægte heraf, men søgte eftev Evne at bidrage min Skjærv. Dette havde for mig det lykkeligste Resultat. Disse unge Folk ventede blot paa, at jeg skulde sige et lidet Ord, saa vare vi strax bons camarades. Jeg vovede endog at haabe, at jeg skulde lære at tale fuldendt Fransk. Begyndelsen var opmuntrende. En af de første Dage.Omgang og Studier.

D

da jeg spurgte min Sidemand ved Bordet, 0111 hvorledes man lettest skulde faa Adgang til Corps législatif, svarede han: „De behøver kun at skrive til den De-

puterede for Deres Departement, saa sender han Dem med Fornøielse en Billet.“ Aha, tænkte jeg, det er nok ikke saa slemt at gaa for Franskmand endda; ce ri*est pns plus malin que qn. Men jeg blev hurtig revet ud af Illusionen; da jeg smilende bemærkede, at jeg ikke havde noget Departement, eftersom jeg var Udlænding, svarede han: .,,4/*/ je m’en doutais bien par

votre accent:' Jeg kunde heller ikke senere drive det videre, end at man i det Høieste i Begyndelsen ikke mærkede, at jeg var Udlænding. E11 af de sidste Dage, jeg var i Frankrig, havde jeg endog den Sorg, at en pen Bonde i Nærheden afLyon, som skydsede mig til et Landsted, og med hvem jeg havde en længere Samtale, bemærkede, da han havde faaet vide, hvor jeg var fra: „Par son accent Monsieur pourrait bien étre ét ran-

ger; autrement vons parlez tres-bien." Men hvorledes kunde jeg ogsaa vente paa et halvt Aar at kunne gaa for Franskmand?

Men kunde jeg end ikke paa den korte Tid tilegne mig Sproget fuldkommen, kunde jeg dog godt studere baade Lyd og Udtryksmaade, baade det Legemlige og det Aandelige i Sproget. Inden faa Dage havde jeg gjort mange Bekjendtskaber. Der behøvedes ikke mere end en Samtale som den ovenanførte med min Bordkammerat, for at den unge Student fortrolig tog min Arm og spadserede ud med mig efter Bordet. Mine unge Venner vare mig med Glæde behjælpelige i den praktiske Uddannelse i Sproget. De vare dannede paa den Maade, som Franskmænd pleie at være det. De vidste god Besked 0111 franske Forhold og vare ivrige6 Frankrig.

Politikere. Men udenfor dette var rigtignok Alt Mørke. Deres videnskabelige Standpunkt var i Almindelighed maadeligt. Og dog hørte disse til de bedste Studenter, til den Klasse, som bestiller Noget; thi der er en stor og talrig Klasse, som aldeles Intet bestiller, som staar op ved Middagstider og tilbringer Resten af Dagen

r

paa Kaféer og Closerie des Lilas, sammen med les Etu-diantes. Disse ikke-studerende Studenter (jeg taler 0111 de maskuline) ere i Almindelighed blaserede, ulykkelige Væsener, som altid hige efter den Fornøielse, der altid undflyr dem, og som fortære sin egen Livskraft for en kortvarig Lyst. Det er en stor Ulykke for et Folk at have en

lidenskabelig Karakter, ialfald efter vor nordiske Opfatning.

Mine unge Venner i Hotellet vare altsaa forholdsvis flittige Folk, ialfald for største Delen. De tieste af dem vare Jurister, og 0111 deres specielle Indsigter i sit Fag kunde jeg ikke dømme; men deres videnskabelige Standpunkt i det Hele var lavt. De blive ogsaa behandlede som Skolegutter ved Universitetet, idet de for hvert Aar have en Examen eller rettere en Afdeling deraf.

Tilegnelsen var i Almindelighed løs, overfladisk og uselvstændig. Lærerne i Græsk og Latin ved Lvceerne havde liden eller ingen Idé om den nyere Textkritik, alle Udgaver vare gode nok, naar de blot vare godt udstyrede. Latin læste man, som rimeligt var, med en vis Lethed, og man skrev det med en vis Flothed, men i Virkeligheden var det barbarisk, fuldt af Galli-cismer eller Kirkelatin. Jeg hørte engang en Franskmand spørge en anden, om han havde læst Xoget af det, som i Tydskland var udkommet paa Latin. Jeg læser ikke gjerne daarlig Latin, svarede han. JegFransk Overfladiskhed.

i

gjorde ham opmærksom paa, at netop Tydskerne fortrinsvis dyrkede det klassiske Latin, og at der var dem, der skrev som Romerne selv. „ Alors c'est trop bien" svarede han. En Lærer, som besad virkelig solide Kundskaber i Latin og Græsk, var M. Guardi a, Lærer ved Lyceet Sainte Barbe, en Katalonier af Fødsel, men indliyttet i Frankrig som Barn. Han kjendte vel til den nvere Textkritik. Foruden de tydske Filologer agtede han ogsaa de nyere hollandske høit. Han berømmede meget en Textudgave af Hippokrates af en ung Hollænder, hvis Navn jeg har glemt, men som udmærkede sig ved, at han i sin latinske Oversættelse, der ledsagede Texten, havde sat Bum aabent overalt, hvor Lydtrykket var ham uforstaaeligt eller tvivlsomt.

KJ

En saadan Paalidelighed var noget Uhørt i Frankrig, sagde han. Jeg tilføiede: i Tydskland ogsaa, thi de Heste Fortolkere følge den bekvemme Skik medTaus-lied at forbigaa, hvad de ikke have forstaaet. Med Hensyn til de sædvanlige franske Læreres Paalidelighed fortalte han mig en karakteristik Anekdote. En Mand, som 1111 var en anseet Professor ved Sorbonne-Univer-sitetet, havde for nogle Aar siden været Lærer i Græsk ved et Lyceum. En Elev berettede, at der i Lektien var et Ord oyvaTov, som ikke stod i lians I.exikon. Læreren ser nøie paa Ordet; endelig siger han, at det €r et Ord, som forekom temmelig sjelden, og paa Spørgsmaal om Betydningen: „Ja, hvad Betydningen

angaar, saa er den temmelig ubestemt." Ordet var imidlertid slet trykt; i andre Exemplarer, hvor Sværten havde bidt bedre paa, stod Suvoctov (muligt). — Græsk var overhovedet næsten et ukjendt Sprog.

Det gjorde mig Ondt at høre om saa megen Løshed i den videnskabelige Tilegnelse. Den staar i For-8

Frankrig.

bindelse med Franskmændenes lette Karakter. De negtede ikke den tydske Grundiglied en vis Anerkjendelse, men dog blandet med en god Portion Ringeagt. Tvdskerne trællede til Fordel for Franskmændene; de skrev møisommelige, kaotiske, bindstærke Værker, som der maatte en Franskmand til for at gjøre læselige. En ældre, anseet Videnskabsmand fortalte mig for fuldt Alvor, at Bopps „vergleichende Grammatik" ved at oversættes paa Fransk havde vundet saa meget i Klarhed og Lethed, at Tydskerne havde fundet sig foranledigede til at oversætte denne forbedrede Udgave tilbage paa Tydsk. Ellers er netop Bopps „liclitvolle Darstellung“ bekjendt i Tydskland. Derved formindskes ikke Bréals Fortjeneste, der har leveret en fortræffelig Oversættelse af Bogen.

Franskmændene ere overfladiske og letsindige, men varmhjertede. Det er i liøi Grad velgjørende for den Fremmede at blive modtaget med fransk Imødekommenhed og Aabenlied; han ophører snart at føle sig fremmed; den tunge nordiske Skal af Stivhed og mistænksom Tilbageholdenhed falder af sig selv bort. Den triste Livsbetragtning bliver umærkelig lysere og lettere, 0111 man end ikke i Alt kan være med dem. naar de dandse Livet igjennem.

Man kan vel overhovedet karakterisere de romanske Folks Karakter saaledes, at de ere lettere bevægelige end de

germaniske. De romanske Folk ere sangvinsk-koleriske, de germaniske melankolsk-flegma-tiske. Det germaniske Gemyt er dybere, men tillige stumpere, det romanske heftigere, men tillige lettere. Germanerne ansees af Romanerne for at være vage, taagede, formløse i sin Tænkning og Digtning. Vi synes, at Sydlændingerne vistnok udmærke sig vedDc romanske Folk? Karakter.

Præcision i Udtrykket, ved en klar og skarp Form, men at mange finere Begrebsnuancer, mange Yttringer af dybt, inderligt Gemytsliv, overhovedet den dybere Indtrængen i Tingenes Væsen mangler dem. Paa den anden Side er det Formelle, Plastiske kommet til sin Ret hos Sydlændingen. Med ét Blik opfatter han Tingenes ydre Form og Sammenhæng og danner sig et klart, levende Billede deraf. For Formens Harmoni, for det Skjønne har han en stærk og levende Følelse. I ingen nyere Sprogstamme er det Skjønne i Lyd og Udtryk blevet saa herskende som her. Men ogsaa

% V—

den fine Tankeform, det Aandrige, skattes i særegen Grad, og navnlig af de Franske. Det er allerede i Middelalderen omtrent fra 13de Aarhundrede, at det franske spillende Liv og Lune begynder at vise sig i Litteraturen.

Den nedarvede Folkekarakter har sin vdre Af-speiling i Fysiognomiet, i Racetypusen. Strax man kommer paa fransk Jordbund, mærker man, at Ansigterne ere livligere. Forresten synes Racen i Xord-frankrig temmelig blandet, blondt Haar og Skjæg er her meget hyppigt. Dette tilskriver jeg ikke alene de gamle frankiske og normanniske Indvandringer, men i en meget væsentlig Grad nyere Blanding med det germaniske Element, dels fra Flandern, dels fra Tydsk-land. I Nordfrankrig, ja endog i Paris bliver man stadig overrasket ved at træffe saamange velbekjendte Ansigtsformer; dette Indtryk ophører imidlertid, naar Trækkene komme i Bevægelse: det livligere Minespil meddele alligevel Trækkene en god Del af den romanske Karakter. I de nordligste Departementer, hvor Befolkningen for en stor Del virkelig er flamsk, er ogsaa den runde belgiske Typus fremherskende. Flam-10

lænderne ere ligesom en Mellemting mellem Hollændere og Franskmænd, de have en Del af dén franske Livlighed, men den gjør ofte Indtryk af at være en blot Efterligning af det franske Væsen;.den rolige, germaniske Natur stikker igjennem. Det er uheldigt for Flamlænderne, at de ere saa tilbøielige til at opgive sit eget Sprog og sin egen Nationalitet og blive Franskmænd; istedenfor at holde paa Sprogfællesskabet med Hollandsken, søge de dels, naar de skrive Flamsk, saa stærkt som muligt at fremhæve sine Dialekteiendom-meligheder, dels skrive de Flamsk i fransk Maner, dels skrive de Fransk, men det bliver sjelden mere end en Efterligning af den franske Aand og Tone.

Den franske Aand er Noget for sig selv. Den franske Aandrigked er intet tomt Ord, som Tydskerne ofte have paastaaet. Den tydske Lærdom er af lutter Grundighed ofte aandløs, den sønderlemmer ofte Videnskaben anatomisk i en Uendelighed af smaa Tilfælde, Regler og Rubriker. Den franske Aandrighed blæser virkelig ofte Liv i disse Atomer, forener dem til lyslevende Billeder, som kunne gjøre Indtryk paa normale, levende Mennesker og ikke blot ere for Stuelærde.

Trods den almindelige Overfladiskhed kan det ikke slaa feil i et saa stort Land og hos et saa aandrigt Folk, at der maa findes nogle virkelige Lærde af første Rang. Jeg vil blot nævne et Par i min Videnskab, Littré og Gas ton Paris. Den Sidste er endnu en ung Mand og giver Haab om en glimrende Fremtid. Han har studeret romansk Filologi under Diez i Bonn og forener tydsk Grundighed med fransk Liv. Han gav i Sorbonne en mesterlig Fremstilling af det franske Sprogs Lydudvikling, besøgt maaske af en Snes Til-Videnskabsmænd. Bibliotheker.

hørere, hvoraf Halvparten Udlændinge. Det er karakteristisk for de franske Forholde, at han, som er en af de

første franske Lærde, er eller var en af de slettest lønnede, idet han kun havde 2000 frcs. i Gage. Han er bekjendt i den videnskabelige Verden ved tiere fortræffelige Værker; hans „H i s t o i r e de la 1 a 11 g u e fran$aiseu vil forhaabentlig snart udkomme. Det forstaar sig af sig selv, at jeg med Opmærksomhed fulgte hans geniale Foredrag. Jeg tik ogsaa gjennem ham Adgang til École des hautes etudes, en nyoprettet Underafdeling afSorbonnen, hvor unge Videnskabsmænd holdt Øvelser under Professorernes Vei-ledning. Jeg foredrog her nogle smaa Arbeider over romansk Etymologi. Her blev ogsaa læst oldfransk Litteratur med kritisk og lingvistisk Gjennemgaaelse.

Jeg fik ogsaa Adgang til École des chart es, hvor der holdtes Øvelser i at læse Diplomer fra Middelalderen ; desuden hørte jeg her Gues s ard over Provencalsk, men disse Foredrag vare altfor elementære, til at jeg kunde høste synderligt Udbytte deraf eller rettere, det var ikke Foredrag, men Examinatorier, hvor Eleverne maatte oplæse, oversætte og fortolke visse Pensa, hvortil Læreren knyttede sine Bemærkninger.

Jeg besøgte oftere Bibliotheket Sainte Gene-vie ve, det almindelige Studenterbibliothek, men dette var ialfald i min Videnskab meget daarligt forsynet; navnlig var der Mangel paa udenlandske Værker og overhovedet nyere lingvistisk Litteratur.

Ved École des ha utes etudes var der et godt lidet lingvistisk Bibliothek, hovedsagelig bragt istand ved Gaston Paris’s Bestræbelser. Her var der den store Fordel, at Medlemmerne havde fri Adgang12

Frankrig.

til selv at udvælge og benytte, hvilke og hvormange Bøger de vilde. Jeg havde megen Nytte af dette Bi-bliothek til at udarbeide mine smaa Afhandlinger. Ved Sorbonne var der for Resten ogsaa et større, offentligt Bibliothek, dog knapt over 15,000 Bind; men her var ligesom ved S te. Geneviéve Underbibliotbeka-rernes Uvidenhed meget iveien. Skjønt der fandtes tiere tvdske Værker, var Tvdsk for disse Herrer et aldeles ubekjendt Sprog.

Ogsaa ved É c o 1 e des c li a r te s var der et lidet godt Discipelbibliothek, hvor den romanske Filologi var ret godt repræsenteret. Ogsaa her fik man Lov til selv at linde ud, hvad man havde Brug for. Jeg fik Tilladelse til at sidde og arbeide her, men det var ikke altid saa let paa Grund af de unge Elevers høi-røstede Munterhed. „Ils font le diable“, sagde den gamle Pedel hovedrystende. Jeg havde megen Nytte af dette Bibliothek og det ved École des liautes etudes. Der er desværre endnu intet fuldstændigt old-fransk Lexikon, saa at man er nødt til at søge efter, hvad man har Brug for, i en Mængde forskjellige Glossarer. Da man i Frankrig ikke i'aar laant Bøger hjem, er det en Fordel at kunne faa fri Adgang til smaa Specialbiblioteker.

Da imidlertid alle disse Bibliotheker vare smaa og ufuldstændige, fandt jeg det tilsidst nødvendigt at faa Adgang til det keiserlige Bibliothek, som uheldigvis er forskandset med mange Formaliteter. Først maatte jeg have en Anbefaling fra Legationen. Saa maatte jeg indsende en Ansøgning ledsaget af denne Anbefaling. Saa fik jeg et Svar, hvori jeg blev „indbuden" (invité) ti) at fremstille mig paa Bibliothekets Kontor. Her blev jeg spurgt, om hvor længe jeg kom til at be-Bibliotheker.

høve Adgang til Bibliotlieket. Da jeg omtalte, at jeg formodentlig kom til at reise ud paa Hosten, tik jeg for Sikkerheds Skyld kun Adgang for et Par Maane-ders Tid, saa ængstelig var man for at indrømme for Meget. Jeg fik da et Adgangskort, livor denne Termin var nøiagtig angiven. Læseværelset er en kolossal, pragtfuld Hal. der gaar igjennem hele Bygningens Høide: Lvset falder ind ovenfra. Der er Plads til omtrent 300 Læsere, hvilket er forholdsvis Lidet i Forhold til det umaadeiige Kubikrum, men en Del af Bibliotlieket er opstillet i Etager med Trapper opefter Væggene. Et lidet Haandbibliothek langs Gulvet er til fri Afbenyttelse; en l>el deraf udgjøres af Kataloger. Man maa nu skriftlig opgive, hvilken Bog man ønsker, med fuldstændig Titel, og om flere ønskes, maa hver Bog opgives særskilt paa de dertil udlagte Blanketter; man maa tilføie Nummeret paa den Plads, man har valgt. Det varer ofte meget længe, inden man faar Bøgerne. Engang blev der gjort Vanskeligheder, fordi jeg forlangte lire Bøger paa engang; mere end tre ad Gangen var imod Bibliotliekets Principer. Om det ogsaa var imod Videnskabens, tænkte man ikke paa. Dette Bibliotliek, som talte over to Millioner Bind og var Franskmændenes Stolthed, var dog ikke mere end middelmaadig forsynet med udenlandsk lingvistisk Litteratur.

Bibliotheket var kun aabent fra KL 10—4 eller til det blev mørkt om Vinteren, hvilket ikke er nogen bekvem Tid for os Nordboere, der tiltrænge materiel Styrkelse ved Middagstider. Jeg kom der derfor først efter denne Tid. Overhovedet kunde det paa Grund af de mange Formaliteter og Indskrænkninger ikke tiltale mig at arbeide der. Jeg havde paabegyndt en Undersøgelse af den frankiske Dialekts14 Frankrig.

Levninger for at udfinde en mulig Sammenhæng med Sprogformen i de latinske Diplomer fra den frankiske Tid og med det Oldfranske i dets ældste hekjendte Form. Men jeg fik ikke Tid til at føre denne vanskelige L^n-dersøgelse til Ende.

Ved Prof. Ungers Godhed havde jeg faaet en Anbefaling til M. Michelant, Chefen for Haandskriftsafde-lingen ved det keiserlige Bibliothek. Dette var en sand Hædersmand og den personificerede Velvilje. Han fulgte mig selv omkring og viste mig tiere af de mærkeligste Haandskrifter, bl. A. den berømte Edsformular ved Forliget i Strasburg Aar 842, det ældste sikkre Dokument i noget romansk Sprog, som begynder: „Pro Deo amur et pro Christian poblo et nostro commun salva-ment" etc. I denne Afdeling var man overmaade forekommende mod Fremmede. Jeg fik her gjort mig be-kjendt med de ældste Haandskrifters Udseende. Desværre var Tiden for knap til at kunne gjøre længere Studier.

Det gjaldt for mig at tage Alting med. Paa samme Tid, som jeg studerede Oldfransk, maatte jeg sætte mig saa godt som muligt ind i det levende Sprog og op-naa saavidt muligt Lethed og Færdighed i Udtrykket og indtalen. Jeg tog nogle faa Timer hos den be-kjendte Sproglærerinde Mlle Guemain, som var mig til ikke liden Xytte i tvivlsomme Tilfælde; jeg fik bedre Oplysning hos hende end hos de Heste Mænd. Hun nyder med Rette almindelig Anerkjendelse blandt alle Skandinaver for sine solide Kundskaber og sit fortrolige Kjendskab til Sproget og Litteraturen.

Jeg besøgte ogsaa efter Evne Theatrene, men maatte beklage, at mine Midler vare for smaa til at jeg kunde komme der saa ofte, som det havde væretTheatre og Skuespil.

15

ønskeligt. I Lystspil og i Drama ere Franskmændene Mestere, baade hvad Kompositionen og den sceniske Fremstilling angaar. Det var en stor og lærerig Nydelse at se det fortrinlige Spil og høre det skjønne. rene Sprog i Thea tre fran c ais. Egentlig tales Fransk intetsteds absolut rent uden her. Ialfald er dette den almindelige Mening. Nøiere beseet vil dette vistnok sige. at der er opstillet en kunstig Norm, som i Regelen aldrig bliver naaet i det virkelige Liv. Selv i det bedste, tineste Selskab er Brugen vaklende eller afvigende fra det. som Théåtre francais’s Instruktionsskole hor slaaet fast som Regel. Der er meget Faa. som tale efter dette Mønster, og det er kun Parisere, hvem det lykkes, de Andre sige, at de vilde anse det for affekteret at tale dette Mønstersprog, og det vilde i Virkeligheden være dem umuligt. Den virkelige, naturlige Norm for Talen er i ethvert Sprøg, hvad der er Brug i det gode Selskab.

De franske Tragedier og det franske tragiske Spil tror jeg i Regelen ikke falder i vor Smag. Franskmændene synes af Naturen ikke anlagte for det Tragiske. Udtrykket falder ofte pompøst, der er en Mængde staaende Udtryk, som virke monotont : det forekommer os underligt, at man ikke bliver træt af at høre /*;/-men om Ægteskabet, og feux eller Ilamme 0111 Ivjærligheden. Forfatterne have ængstelig undgaaet Alt. hvad der kunde minde om Prosaen eller det virkelige Liv. Vi maa vistnok her erindre, at den franske Tragedie tilhører Ludvig den Fjortendes Tid. og at Reglerne for Poesien da vare anderledes. Man sammenligne hermed, hvad Napoléon Landais og L. Barre sige i den af dem udgivne Dictionnaire de rimes francaises: ..Man indømmer nutildags, afvigende fra hvad de gamle16

Frankrig.

Mestere i fransk Yersebygning lærte, at saagodtsom alle Udtryk, med Undtagelse af dem, hvis Trivialitet vilde udelukke dem selv fra den høiere Prosa, med Held kunne anvendes i Poesien. Fordum blev Udtryk som c’est pourquoi, pourvu qne, afin que, puisque, d’ailleurs, or, rar etc. vragede som Poesien ‘uværdige. Begavede og korrekte Digtere have senere vidst at benvtte disse saa heldig, at det vilde være ubilligt at fordømme deres

Anvendelse; derfor er det ikke sagt. at man skal bruge dem til Overmaal, som nogle Forfattere i vore Dage gjøre. Det forholder sig ligedan med Navnene paa visse dagligdags Gjenstande og visse Dyr, hvis Navne man troede at burde udtrykke ved en Omskrivning eller i det Mindste pryde med et dristigt Tillægsord. Nutildags fordres det, at man nævner Tingen med sit rette Navn paa Vers som i Prosa, og selv Ordet Svin (pore) vilde synes hundrede Gange mere poetisk end den kvasi-klassiske Frase: „Det Dyr, som sig af Agern nærer!* CVani-mal qui se nourrit de giands).

Man erkjender ikke længer [i den Udstrækning som før], at af Udtryk for samme Begreb ere nogle ædle, andre uædle; saaledes kan man nutildags og ofte bedre bruge épée, citer al, enfer, dieu, mariage, venlre, hamme, mart etc. end glaive, coursier, Tart ar e, Tout Puissant, hymen, sein eller flane, martet, trépas etc. Alle gamle Afhandlinger om Versi æren indeholde herom en falsk Lære, som ikke kan andet end frembringe et affekteret og opstyltet Sprog. “

Meget af den uheldige Virkning, som den franske Tragedie gjør, kommer af at Stilen er aflægs; men meget kommer ogsaa af Tankernes og Indholdets Beskaffenhed. Netop fordi Tragedien i sin Frygt forFranske og engel'ke Tragedier.

hverdagslige Detailler holder sig til det mest Almen-gjældende, netop derfor bliver den triviel, dens Karakterer blive ikke karakteristiske. Alting er saa værdigt, nobelt, forfinet og klassisk, at det lader Tilskueren kold. Dog er det i Grunden skjønt. jeg indser det med Forstanden, men ikke med Hjertet: ..cela doil éire beau /“ For at føle dette Slags Skjønhed tilfulde maa man være Franskmand; for denne overveier den skjønne. harmoniske Form alle andre Hensyn.

For at støtte denne Dom skal jeg tillade mig at citere et Sted af den udmærkede franske Litteraturhistoriker Taine, llistoirc de la littérature anglaise. II, 102, hvor han sammenligner Shakespeare med de franske Tragikere: „Eli Digter", siger han, ..kopierer ikke paa Slump det Liv, som omgiver ham: han gjør et Udvalg blandt denne Manfoldighed, og uvilkaarlig fremfører han paa Scenen de Gemytstilstande, det Handlesæt, som ligger bedst for hans Begavelse. Sæt at han er anlagt som Logiker, Moralist, Taler, som en af vore store Tragikere i 17 de Aarhundredede: da vil han kun fremstille ophøiede Karakterer, han vil und-gaa lave Figurer; han vil have Rædsel for Tjenere og Pøbel; han vil under de voldsomste Udbrud af de løsslupne Lidenskaber vide at bevare den mest skrupuløse Anstand; han vil sky som en Skandal ethvert uædelt og raat Ord: han vil overalt lade det Fornuftige. Store og Smagfulde fremtræde; han vil holde tilbage alt Familieliv, al Barnagtighed, al Naivitet, al munter Sladder i Hjemmet; han vil udviske de bestemte Detailler, de særegne Træk og overføre Tragedien til en ophøiet og lysende Sfære, hvor hans abstrakte Personer, frigjorte fra Tid og Rum, efter afvexlende at have givet veltalende Foredrag og sindrige Udviklinger

til Bedste, til sidst dræbe hinanden med Anstand, ligesom for at give en passende Afslutning paa en høi-tidelig Ceremoni.

Shakespeare gaar netop omvendt tilværks, fordi hans Begavelse ligger i den stik modsatte Retning. Hans herskende Evne er den lidenskabelige Indbildningskraft, frigjort fra Fornuftens og Moralitetens Baand;. han overgiver sig ganske dertil og finder Intet hos Mennesket at beklippe. Han tager Naturen som den er og finder den skjon i sin Helhed; han skildrer den i dens Smaalighed, i dens Udartning, i dens Udskeielse, i dens Vildskab; han fremstiller Mennesket tilbords, tilsengs, drukken, gal, syg; han føier Kulisser til Scenen. Han tænker slet ikke paa at forædle, men kun paa at kopiere Menneskenaturen, og stræber kun efter at gjøre sin Kopi mere energisk og mere slaaende end Originalen/'

Paa Grund af den franske Tragedies Beskaffenhed skal der for Skuespilleren en kolossal Begavelse til for at overvinde alle disse Vanskeligheder. Spillet bliver i Almindelighed opstyltet, det er „falskPathos", som Bjærke-

bæk siger. Franskmændene selv erkjende, at de ikke kunne spilleTragedie, og atenRachel knapt fødes engang i hvert Aarhundrede. For Øieblikket er der ingen.

Paa Sorbonne hørte jeg den aandfulde St. René Taillandier over fransk Litteraturhistorie; han omhandlede daRousseau og hans Samtid. Ligesaa hørte jeg Méziéres over tysk Litteraturhistorie;han skildrede Gøthe og hans Tid. De tilstedeværende Tydskere vare mindre vel fornøiede med ham og beskyldte ham for Overfladiskhed. Undertiden, naar Tiden tillod det, hørte jeg ogsaa Laboulayes aandrige Foredrag i College de France. Et Par Gange hørte jeg ogsaa Plii-Forelæsninger. Studier.

laréte Chasless a and ful de Skildringer især af de Ideer, ler bevægede den germaniske Verden. (Se Anhang).

Imidlertid kom Sommeren og Forelæsningerne ophorte. Jeg kunde nu ikke tænke paa at reise til Italien førend til Høsten, men maatte, saa godt som det i den kvælende Hede (27° Reaumur i Skyggen stadig i to Maaneder) lod sig gjøre, forberede mig for at op-naa den tilstrækkelige Færdighed i Italiensk og Spansk. Jeg lagde her Hovedvægten paa Spansk, fordi jeg deri var svagest, og paa et Par Maaneders Tid gjorde jeg ret god Fremgang. Jeg nød deri den lærde Gu ardi as Undervisning, med hvem jeg blev bekjendt gjen-nem en fransk Lærer. M. Rouilleau, en af mine kjæ-reste Venner i Hotellet og en udmærket brav og flittig Filolog. Jeg overbeviste mig dog snart om, at hvad Udtalen angik, var Guardia ikke ganske som en Spanier, skjønt hans Kundskaber i Sproget vare over-maade solide og han deri udtrykte sig med Lethed. Ellers følte han sig som Spanier og elskede sit Fædreland med Liv og Sjæl. Gid de havde mange saadanne Mænd i Spanien selv, saa kunde det maaske reise sig af sin Afmagt og blive enigt med. sig selv! Denne Mand vidste, hvad han vilde. Han besad en ubetvingelig Energi, arbeidede som en Hest eller som en Tydsker for at øge sin tynde Gage ved Lyceet, ja han maatte endog gjennemgaa Lektier med Skolegutter! Det forhindrede ham ikke fra at skrive fortræffelige Artikler i Revue critique,1 naar der var udkommet

1 Revne critique var et udmærket Tidsskrift, ja næsten det eneste rigtig gode franske i sit Slags; det redigeredes af et lidet Selskab alvorlige Forskere, bl. A. Gaston Paris, Paul Meyer, Bréal og Guardia. Da det sympathiserede med den tydske Forskning, gik det desværre ind ved Krigens Udbrud og vil vel neppe udkomme mere. Dets korte, fyndige Artikler vare rene Mesterværker og gjorde „Litterarisches Centralblattu Rangen stridig.20 Frankrig.

Noget, som interesserede ham som Filolog eller Spanier. Under alt dette bevarede han sin sydlandske Livlighed. Hans Yndlingsthema var at udbrede sig over de franske Filologers Overfladiskhed.

Jeg vedligeholdt under alt dette mine Bekjendt-

skaber og Venskabsforbindelser med ældre og yngre

Franskmænd, især i det Hotel, hvor jeg boede. Disse

vare mig baade til Opmuntring og Nytte. Jeg blev

lige saa godt kjendt med flere, som om vi havde været

sammen fra Barnsben. Dette vilde i Tydskland have

«/

været en Umulighed. Der var flere Nordmænd, som fandt, at Franskmændene ikke gav sig af med Fremmede. Det maa have været, fordi de selv vare stive. Jeg mødte overalt en overstrømmende Varme og en imødekommende Velvilje. Behageligere Folk at om-gaaes end Franskmændene findes ikke i hele Verden.

I Samværet med Franskmændene var der endnu én Ting, som slog mig: deres Exklusivitet, Beundring for sit Eget, og Ubekjendtskab, blandet med Ringeagt for det Fremmede. Det er denne Ensidighed, der betegnes med Ordet Chauvinisme, der er dannet efter Hovedpersonen i Scribes „Soldat labaureur“; egentlig betyder chauvin skaldet Mand, Graaskjæg, og er derfor først blevet brugt 0111 Napoleons Veteraner og dernæst 0111 hans

ensidige Beundrere, endelig i hin almindeligere Betydning.

Idet jeg ser tilbage paa mit syv Maaneders Ophold i Paris, maa jeg endnu engang mindes, hvad jeg skylder Gaston Paris. Ham har jeg at takke for det egentlige Udbytte, jeg havde af mit Ophold i Paris. Hans Foredrag opveiede fuldstændig Fordelene ved at have opholdt mig nogle Maaneder i Tyskland, hvorved jegImødekommenhed. Chauvinisme. Tilbageblik. 21

vilde have faaet mindre Anledning til at studere de levende romanske Sprog. Efter at have hørt ham var jeg vis paa, at jeg havde truffet det Rette ved at foretrække Frankrig for Tydskland. Det Bedste,, som i Tydskland produceres paa det romanske Felt, kan læses her hjemme, men det levende Sprog kan ikke læses. Hertil kommer, at Gaston Paris har ført den franske Filologi videre og i tiere Stykker korrigeret saavel Diez som Littré.

I Begyndelsen af September 1869 forlod jeg Paris for over Marseille at begive mig til Italien. PaaVeien opholdt jeg mig en Uge hos en elskværdig fransk Familie, som gjennem den ældste Søn, en af mine bedste Venner i Hotellet, havde sendt mig en gjestfri Indbydelse. Her tilbragte jeg nogle særdeles hyggelige Dage paa M. Girards Eiendom i Nærheden af St. Éti-enne. Jeg gav ogsaa Agt paa Bøndernes Dialekt, men den var for vanskelig at forstaa og Opholdet for kort, til at jeg kunde høste videre Udbytte deraf; dog bemærkede jeg, at ogsaa her som ellers i Fransk og Spansk fandtes den karakteristiske korte Udtale af betonet Vokal foran enkelt Konsonant.

Derfra reiste jeg til Marseille, hvor jeg tilbragte nogle Dage hos en her bosat Slægtning. Jeg søgte at erholde Oplysninger om Udtalen i den uyproven-galske Dialekt i og omkring Marseille, og jeg fik ogsaa nogen Underretning derom.

II.

ITALIEN.

Fra Marseille gik jeg med Dampskibet overNizza og Genua, paa hvilke begge Steder vi bleve liggende22

Italien.

en halv Dags Tid. Nizza tiltalte mig ikke synderlig: det er altid fuldt af Fremmede, som ligge der for sin Helbreds Skyld. Jeg kan ikke skjønne, at Folk kunne synes om at ligge for at vegetere i denne brogede, babyloniske Forvirring. Dialekten her er en afskyelig Blanding af Provencalsk og Norditaliensk.

En gammel italiensk Landmand, som var kommen ombord i Savona, blev jeg strax godt kjendt med, skjønt jeg kun maadelig forstod ham, da han ikke kunde tale ordentlig Italiensk, men opblåndede sin Tale med Dialektord. Da vi kom til Genua, var han meget ivrig efter at vise mig alle Stadens Herligheder; det er ogsaa virkelig en hel Stad af Paladser. Jeg har ikke seet nogen italiensk By, som gjør et saa harmonisk pragtfuldt Indtryk. Den genuesiske Dialekt er endog for andre Italienere saa godt som uforstaaelig; den har i tiere Henseender udviklet sig ganske eiendommelig: den træffer i tiere Punkter sammen med Portugisisk, saaledes i de stærke Sløifninger af Konsonanter, der give Talen et vist lailende, barnagtigt Præg; f. Ex. aoda for adorciva, jeg tilbad, ser mere ud som Sproget paa Sandwich-Øerne end som Italiensk.

Senere skal jeg anføre en sammenhængende Prøve paa den genuesiske Dialekt.

Fra Livorno reiste jeg direkte til Florents, hvor jeg havde bestemt mig til at blive i længere Tid. Jeg tog først ind paa et Hotel, men opsøgte strax den lærde Orientalist Prof. Michel e Amår i (senere af-gaaet ved Døden), til hvem Michelant godhedsfuldt havde givet mig Anbefaling. Han skaffede mig et godt og hyggeligt Logis hos Prof. Franc esc o Dall" On-garo, en bekjendt italiensk Patriot og Digter. Hos ham tilbragte jeg fem overmaade behagelige og lære-Omgang. Sprogstudier.

•23

rige Maaneder. Jeg blev her behandlet som Lem af Familien og kom saaledes snart ind i Sproget. Det italienske Sprog viste sig at være saa let. at jeg allerede ved Ankomsten forstod det Meste af, hvad der blev sagt. Det var for mig nu Hovedsagen at sætte mig saa godt som muligt ind i det levende Sprog; det ældre Sprog og Dialekterne

kunde jeg kun sporadisk beskjæftige mig med. Dog benyttede jeg ogsaa hertil den Anledning, jeg havde. I Dall' Ongaros Hus kom en Mængde Folk fra alle Kanter af Italien. Familien selv var veneziansk. En Bekjendt fra Udine, Prof. Valuzzi, som var der nogle Dage i Besøg, skaffede mig nogle friulanske1 Folkesange og gjorde mig bekjendt med denne Dialekts Udtale. En Milaneser var der ligeledes tiere Dage i Besøg og skaffede mig god Oplysning 0111 sin Fødebys Dialekt. Flere Napolitanere kom der oftere, et Par unge Sicilianere fra Catania hørte til min nærmeste Omgangskreds. Alle vare meget villige til at skaffe mig Oplysninger om sine respektive Dialekter, thi i Italien er det ikke saa, at man skammer sig ved at tale sin Fødestavns Dialekt; tværtimod, man er stolt deraf. Dette har rigtignok ikke været til Gavn for det italienske Sprog. Italien har indtil den nyeste Tid altid været splittet i en Mængde smaa Samfund, og den sproglige Enhed i Litteraturen har kun været kunstig. I intet romansk Land gaa Dialekterne mere fra hinanden end i Italien: intetsteds staa Mod-sætningerne skarpere ligeoverfor hinanden. Ved nogle faa Timers Pæise med Jernbanen kommer man fraFlo-rents, hvor det reneste Italiensk tales, til Bologna, hvor det Norditalienske begynder, der tildels har saa stærke

1 Landskabet Frfuli i Italiens nordostlige Hjørne, som Tydskerne kalde Friaul, af det gamle Forum Julii.24

Italien.

Sammentrækninger, at det har opgivet de romanske Sprogs Karakter, som bestaar i, saa meget som muligt at bevare de ubetonede Vokaler ved Siden af de betonede; typisk i denne Henseende er Ordet ’s i rissiri af illust ris s imo, hvor af fem Vokaler kun en, den betonede, er bevaret, ligesom i det genn. Probst. Provst af præpositus.

Det har derfor været besværligere for disse Folk at lære Italiensk end for vore Bønder at lære det dansk-norske Skriftsprog. Hvert enkelt Statssamfund har i Regelen anseet sin Dialekt for jævnbyrdig som Talesprog med de andre Dialekter. Det italienske Skriftsprog har altid havt et vist kunstigt Præg, hvilket er udtrykt i den bekjendte Ytring af Ugo Foscolo: „Ulla-lidmt é lingua letlerdna, fil scritta sémpre e non mai parlata.“ 1 „Den Kunst, som i alle Sprog er nødvendig", siger han videre i sin Afhandling over Boccaceio, „falder Italienerne overordentlig vanskelig, fordi de hverken have Hof eller Hovedstad eller Parlamenter, hvor Sproget kan beriges ved gradvis at følge Strømningen og Udviklingen af Ideer, Indretninger og Meninger i Tidens Løb; netop fordi det er litterært, bliver det saa meget kunstigere end alle andre ældre og nyere Skriftsprog. Da Sproget hverken tales almindelig eller skrives ens, saa har Folket aldrig ved sin Dom kunnet gjøre Udslaget, og da Skribenterne for det meste ere de eneste Læsere og ganske vist de eneste Dommere i disse Sager, saa er det ikke underligt, at Enhver i Kraft af sine egne Love fordømmer og raaber Ana-thema over Andres Regler og fremfører nye Codices. Da desuden Sproget fjerner sig fra den daglige Tale,

1 Italiensk er et litterært Sprog, det er altid bleven skrevet og aldrig talt.Skriftsprog. Prøver af Digte.

føier det sig let i Piim og Poesi, men er yderst umed-gjørligt, naar man vil skrive en fornuftig Prosa.“

Idet jeg lier giver nogle smaa Prøver paa italiensk Poesi, ser jeg mig raadvild 0111 paa denne vide Mark og ved ikke, hvilke Blomster jeg helst skal plukke. Jeg er bleven staaende ved følgende Stykker. Anledningen til det første Vers var Michel Angelos berømte Statue af Natten i det medicæiske Gravkapel i Florents. En samtidig Digter, Giovanni Battista Strozzi skrev paa Statuen:1

La natte, che tu ve'di in si dolci2 dtti

*

Dornnre, fu da un Angelo scolpita In quésto sdsso; e perche' dbrme, ha vita;

Destala, se nol crédi, e parlerdtti.

Michel Angelo svarede, idet han hentydede til sit Fædrelands Trængsler:

Grdto vie 7 sbnno e piu l esser di sdsso;

Me'ntre che il ddnno e la ver g og na dura Non vede'r, non sent/r 1n’e gran ventura,

Pero non mi destdr; deh paria bdsso.

Oversættelse. .

.„Den Nat, som her du ser saa fuld af Ynde Sødt sovende, blev af en Engel 3 huggen I denne Sten; hun lever, thi hun sover;

Tror du mig ei, væk hende, og hun taler."

1 Til Vc'iledning for Udtalen har jeg tilfoiet Accenter. Over e og

o betegner lukket, ' aaben Udtale; Italienerne accentuere kun Endevokalen, og altid med \ Om Udtalen for llesten se S. 32-Naar i Poesi et Ord ender og det næste begynder med Vokal*

sløifes den forste ikke ganske, men gaar umærkelig over i den anden. Hentydning til Kunstnerens Navn Angelo, Engel.26

Italien.

Michel Angelos Svar:

„Sød er mig Søv-nen, bedst er Sten at være; Imedens denne Tort og Skjændsel varer.

Ei se, ei liøre er mig største Lykke;

Derfor ei væk mig op; tal sagte, sagte.“

Følgende er af den bekjendte og yndede Digter fra vor Tid A1 eardo A1 eardi:

AMORE E LUCE.

I.

Pria che frange'ssero Ai so lit dr i

Lidi le tor hule

/

Oncle dei måri;

Pr'la che sol edsser o

Con lunga guerra

Vulcdni e turbini

La giovin tena;

Pria delle bélve,

Pria delle selve,

Pria degV innumeri

Soli e dei mondi

Che via j>ei limpidi

Cieli pr of6 mli

Con ddnza armonica

Iddio conduce,

/

Era la Luce.

II.

Pria che nel tumolo Posdssei\ cdrclii

x Oversættelsens Metrum svarer nærmer sig dog dertil.

KJÆRLIGHED OG IA'S.1 I.

Førend mod ensomme Strande brød sig Brusende Brændinger, Bølger af Havet;

Førend Vulkaner Og Hvirvelvinde I langvarig Krig Den unge Jord fured :

Før glubende Dyr,

Før grønne Skove.

Føl* de utallige Sole og Verdner,

Som gjennem straalende Dybe Himle I yndig Dands Guddommen fører, var alt Lyset.

H.

Førend i Graven Mætte af Dage

ikke ganske til Originalens, menPrøver af Digte.

D'dnni e di grdzia

I Patrtdrchi;

Prvi cK Eva al nobile

Re clella c? eta

Narrasse Vdnsia

Tf amor segréfa

Lungo i vidli

D'orti immortdli;

Prla che gli Arcdngeli \

Ebbri d'orgoglio L hlw te ri tdisser o Caccidr dal sbglio; Prima del pdlpiio Del primo cubre,

Éra VAmore

HL

E qua ndo V ultimo Eta clei viventi Scéso neW ultimo TJei monuméntiy E la novissima L>elle procelle Insurga a spégnere L aliime stelle;

Qudndo il Credto Sara tin passdto; Qudndo una tenebra Prlva (V aur or a Siard perpetua;

Uniii ancora Vivrdn conttnuo I^el lor Fa i tor e

Luce ed Amore.

Og Xaade lagdes Patriarkerne:

Førend Eva For Støvets Konge Aabnede Elskovs Dulgte Smerte Langs Træernes Rader Paa evige Vange •

O O'

Før Erkeengle

I Hovmodsrusen Prøvede Gud At styrte fra Tiironen:

V

s

Før det første Hjertes Bauken.

Var Kjærligheden.

HI.

Og naar det sidste Af levende Væsner Sænkes i sidste Mindesmærke.

Os: naar til Slutning

o o

Sidste af Storme Stiger at slukke De sidste Stjerner; Naar det Skabte Fortid bliver.

Naar et Mørke L clen Daggry

O O ti

Altid ruger:

Forenede endnu Skal evig leve Hos Skaberen Lvset

V

Og Kjærligheden.28

Italien.

IV.

All or che il gemino Polo si oscura,

Te tri vi régnano Gelo e paura;

Ove s'illimini D'una scintiUa,

La terra germinci,

L'drama brilla Se pur v’ha un cubre Muto alC amore,

Cørøe fantåsima Pdssa infecondo Sénza vestigio Lasciar nel mondo; Dilégua incugnito Qudsi lame nto

Che p'orta il ven to.

y.

L’ora che il tremolo Mattin s'ingiglia Al primo battito D amor somiglia:

Per lei si scoprono

I monti e i pidni,

Per lin si svelano Del cuor g li aredni: Sparito il sole,

Laura si duble;

II mår da gemiti,

Pare che cåda,

Sirnile a Idgrime

IV.

•

Naar den dobbelte Pol formørkes,

Dystre herske Frygt og Kulde;

Alene oplyst Af eneste Gnist,

Jorden spirer,

Aauden funkler.

Findes der Iljerte Døvt for Elskov.

Som Spøgelse maa det Ufrugtbart fare Uden Spor At lade i Verden.

1

Opløses ukjendt Lig klagende Ord

Af Vinden henveiret.

V.

Den Stund, som bævrende Daggry krandser,

Det første Pulsslag Af Elskov ligner;

Hin aabenbarer Bjerge og Sletter,

Dette afslører Hjertedybet;

Er Solen svunden,

Luften længes,

Søen sukker,

Dug i Dale Taarer ligPrøver af Digte.

•29

Giii la rugidda:

Qual malincbnica La luce mubre,

Cosi VAniOre.

VI.

Il for che pullula Lontdn dal rå g gio, Ben sente Vålito Del hlåndo mdggio; Ma Vegro cålamo Non s'incolora,

Ma il gråcil petalo Måi non odOra,

Tra l'ombra et er na Della caverna:

Cos'i la vergine D’A mor privåta Coinpie da vittima La sua giornåta.

O voi narråtelo, Chiiise dimåre

Di meste .snore!

Synes at falde:

«/

Saa som vemodig Lyset heudor,

Saa Kjærligheden.

VI.

Blomsten, som spirer Fjernt fra Lyset,

Vel føler Maiens ilde Aande;

Men ^yfmende Stængel

d O

Fanger ei Farve.

Det spæde 6lad Ei yndig Duft Dybt i Hulens Evige Skygge ;

O O O

Saaledes Møen.

Elskov berøvet.

Ender som Offer Livets Dagsløb.

I kunne det sige. Sørgende Nonners Boliger stængte!

Dette faar nu være nok for at give en Antydning af den italienske Poesis Karakter. Jeg skal nu tale lidt nærmere om Prosaen.

Ugo Foscolos ovenanførte Ord ere Yttringer, som ere faldne for en 30—40 Aar siden; nu ere Forholdene for Prosaen noget forandrede til det Bedre. Efter Italiens Forening til ét Piige er Undervisningen, skjønt langsomt, bleven bedre. De mange Millioner, som ikke kunne læse, begynde at sviiule ind. Stilen har faaet mere Enhed, men endnu er her Meget igjen at gjore.

Skriftsproget maa med saa liden Forandring som muligt bringes til at opgive sin middelalderlige Karakter, sin tunge Kancellistil. Boccaccios sirlige latinske Perioder med Verbet i Slutningen af Sætningen maa for evig banlyses. I)e, som nu kjæmpe for Sprogets Enhed, gaa i sin Iver ofte saa vidt, at de anse Dialekterne for et Onde og en Forbandelse. Heri vil man neppe kunne give dem Medhold. Enhver Egn. enhver Bygd har Ret til at have sit eiendommelige, individuelle Udtryk, ligesom ethvert Menneske har Ret til at have sit eiendommelige Tænkesæt. Hvad der skorter Italienerne paa, er en god, almindelig, ensartet Undervisning. Med den større Kundskab i Skriftsproget, med den større Samfærsel mellem Landets forskjellige Egne, ville naturligvis Dialekterne efterhaanden komme til at nærme sig til Skriftsproget, hvilket fra Sprogforskningens Standpunkt er at beklage, men Videnskaben kan ikke stille sig i Veien for Oplysningen og maa finde sig i. hvad dermed følger.

I Følelsen af de Vanskeligheder, som vare forbundne med at skaffe et godt og ensartet Skriftsprog, der egentlig ikke existerede uden som Muliglied. Indgang i Landets forskjellige Egne, har det ikke manglet paa flere forunderlige Planer. Nogle, som tilhørte Udkanterne af Italien, vilde have et formeligt Maalstræv i Gang, saa at man skulde forkaste det gamle Skriftsprog og lave et nyt, hvor alle Dialekterne vare repræsenterede i passende Blanding. Men et saadant Sprog-laveri slaar sig altid selv ihjel, thi hvor findes Normen, som skal bestemme, hvad der skal tages og hvad der skal vrages V Det er kun Sprogbrugen, som giver Norm, som Horats siger:

Multa renascentur, quae jam cecidere, cadentqxie

Quae nun c sunt in honore vocabula, sz

Quem penes arbitrium est et jus et norma loquendi. 1

Endnu har Skriftsproget som Følge af de ovenfor

skildrede Tilstande kun havt ubetydelig Indflydelse

paa Dialekterne: disse blomstre endnu i fuldeste Flor.

Saavel i Norditalien som i Syditalien har Italiensk

«/

faktisk ikke været brugt som Talesprog. Da efter Italiens nyskabte Enhed det turinske Hof gjorde en Reise til Venedig, tiltalte de de venezianske Patriciere paa Piemontesisk. Disse gjengjældte denne Uhøflighed ved at svare paa Veneziansk, hvoraf Følgen var. at den gjensidige Forstaaelse kun blev høist maadelig. Det Venezianske er ellers den af alle norditalienske Dialekter, som fjerner sig mindst fra den toskanske. Venezianske Komedier sees med Fornøielse endog i Florents. Milanesisk (Lombardisk) staar nærmere Piemontesisk end Veneziansk; det bortkaster ligesom hin ubetonede Endevokaler undtagen a, men har ikke saa stærke Sammentrækninger, det har Lydene g og y ligesom Piemontesisk. Til en liden Prøve paa Forholdet mellem dem kan tjene følgende Brudstykke af en Samtale mellem en Herre og en Tjener efter Zuccagni-Orlandini, Raccdlla di Dialétti Italidni. Da imidlertid i denne Bog Oversættelsen i de forskjellige Dialekter ikke altid er ordret, men afpasset efter hvers Eien-dommelighed, saa har jeg for hver Dialektprøve til-føiet en ordret italiensk Oversættelse. Orthografien har jeg ved de mest afvigende norditalienske Dialekter Milanesisk, Turinsk og Genuesisk forandret til norsk Betegnelse, fordi den virkelig brugelige er høist uhel-

1 Se Gjertscns fortrinlige Oversættelse af Brevet til Pisonerne S. 8.32 Italien.

dig og indviklet, halv fransk og halv italiensk. Denne min Betegnelse er saa nær den norske som muligt; s

betyder det norske s. som altid er haardt: ved 5 be-

*/

tegner jeg derimod det bløde .v, som det lyder i fransk zone, rose; sj betyder fransk ch\ zj betyder den tilsvarende bløde Lyd, fransk j; tsj = eng. ch; dzj = eng. j; nj = fransk yn, en Sammensmeltning af n og j: jj = ital. <7/, fransk 1 mouillé, en Sammensmeltning af / og j\ disse mouillerede Lyd ligne dem. som findes i norske Dialekter f. Ex. Koin Korn, ceille alle. I mange franske og ilalienske Dialekter har det mouillerede I mistet L-Lyden og blot j er bleven tilbage; saaledes ogsaa i det franske dannede Sprog. (Littré holder dog endnu paa den gamle Udtale).

Ved de øvrige Dialekter har jeg derimod ladet Orthografien staa, da den i Regelen stemmer med den almindelige italienske. For dem, der ikke maatte kjende denne, skal jeg bemærke, at ch betyder k: c foran e og i udtales som tsj = fransk tch, engelsk clr. g foran e og i udtales som dzj = fransk dj, eng. j; gid udtales dzja, ikke dzjia; ligesaa ciélo som i sjælo: piii, piano udtales pju, pjano; z- udtales i Almindelighed som fs f. Ex. anzi, undertiden som dz f. Ex. mezzo som mæddzo; h er altid stumt.Dialektprøver.

It ali ensk.

PADRONE. Dunque. Batti sia, ha i fdtto tutto quéllo che ti ho ordinåto ?

SER VIT OR E. Posso assicu-

rdrlo 1 di essere stdio puntuåle

piu2 che ho potuto. Sta

(Quésta) mattina alle sei e

un qudrto ero 'gid in istrdda

(cammino)* alle s'ette e mezzo

ero a mezza strdda. e alle otto e

tre qudrti entr de o in cittå. ma

dbpo (poi) ha piovuto tdnto! /

PADROXE la quésta maniera tu mi fdi captre di non ave'r fdtto qudisi mente di quéllo che ti avévo ordindto, non e véro ?

SER VITORE. Ånzi spero che Ella(Lei)sarå contento qudndo saprå il giro che ho fdtto per cittå in due åre.

Veneziansk.3

PAROS.4 Dunque, Tita. g distu fdto tuto quélo che tho ordinå?

SERV IT OR. Posso assicu-rdrlo1 de esser stå pontual piu che go possiio. Sta ma-tina alle s te e un qudrto géra za0 in strdda, alle s 'ette e mezza géra a mezza strdla. e alle otto e tre qudrti entrdva in sitd, ma dbpo ga piovuo tdnto !

r

PAROi\. In sta maniera ti me fa captr de no avér fdto qvdsi6 gnente de quélo che te avéca ordinå. no xe 1 véro ?

SERVITOR Anzi spero che la sarå contento co 8 la savarå el ztro 9 che go fdto per sitå lu in due Ore.

I det dannede Italien?k er Lei den sædvanlige Tiltaleform til Fremmede, eg^nilig en Dativform. brugt som ubundet 3die Pers.

Pron. i Fem., idet der tænkes paa Vossignoria (vostra signoria).

/

Korrektere. men sjeldnere er Ella (Dat le, Akk. la), som derimod bruges af Folket i To?kana og ellers; ubetonet bliver det

La. Man sammenligne det fr. rSa majesté veut-elle . etc.

I nogle Dialekter bruges lu i, Akk lo. „han" ligesom ofte hos vore

Bønder. Sjeldnere bruges voi, hvorom se Side 38, Xote 2. Egentlig il piu etc., „det meste som jeg har kunnet", lat quantum

maxime potui.

Siorm. Sjros og Folk.

o

Ou

Italien.

Oversættelse.

Herren. Nu Battista, har du gjort alt det, som jeg har befalet dig?

Tjeneren. Jeg kan forsikkre Dem at have været saa punktlig, som jeg har kunnet. Imorges et Kvarter over sex var jeg allerede paa Yeien, Klokken syv og en halv var jeg midtveis, og tre Kvarter til ni kom jeg ind til Byen, men siden har det regnet saa!

Herren. Paa denne Maade lader du mig forstaa, at du ikke har gjort næsten Noget af det, som jeg havde befalet dig, ikke sandt?

Tjeneren. Tværtimod, jeg haaber, at De skal blive fornøiet, naar De faar vide den Rundtur, jeg har gjort i Byen paa to Timer.

1 Desværre er Zuccagnis Text ikke altid at stole paa; jeg har rettet

patron til paron; fatto, tutto, quello til fato, tuto, qutlo; cif tå til sitå ;

gha til ga, haslu til gastu, ho til go (lio i Ven. sjeldcntt.

4 Udtales Parong med norsk Guttural nasal som i Ordet Eng, ikke

som i fransk patron; ligesaa vin som ving (ital vino) etc. Her

afviger altsaa Betegnelsen fra den italienske.

5 Udtales dzaligesaa zorno udt. dzorno — ital. giorno udt. dzjorno Dag, lat. diur mim, hvoraf ogsaa fr. jour.

6 Udtales quazi med blødt 5. ligesom overhovedet s mellem to Vokaler i Norditaliensk er blødt; dette er i Mellemitalien&k sjeldent og i Syditaliensk ubrugeligt.

‘ Udtales ze med blødt s. Dette er en eiendommelig Dialektform med afvigende Betegnelse.

* Naar, maaske af como, fr. comme f. Ex comme il sut cela, idet

han fik det at vide. Neppe af lat. quum.

0 Udt dziro.

10 c foran e og i bliver i Norditaliensk (ligesom i fransk Udtale) ofte til s (sjeldnere bruges i Ven. cita).Dialektprøver.

Italiensk.

PADRONE. Sicche1 Battista, hai tu fdtto tutte le commis-sioni che ti lu date?

SER VITORE. Éjlr (Élta. Lei) pub stdre sicuro che såno stdito puntudle piu che ho potuto. Stamattlna alle sei e un quarto éro gid in vidggio, alle sette e mezzo éro a metå di strdda, e alle otto e tre quarti venivo déntro della cittå; rna poi si e messo tanto a f navere!

PA DR ONE E cosi tu vubi

fdrmi capve che [tu) hai fdtto quasi mente di que'llo che ti ave'vo détto, ve'ro?

SER VITORE O giusto ! Égli (Lei) sentird il giro che ho fdtto in due 6re.

35

Milanesisk.

PA DR ON G. Sikke Battista,,

e t fa3 tyti i kommissiong ke t‘o da?

SERVITOR. El po sta si-

kjjr ke song sta pontual py

ke o pody. Stamattinna ai

ses e on kudrt se'va4 dzja in vidtsj. ai sett e meddza se'va a mild strdda, e ai vott e tn kudrt vetjéva dént de la tsittd; mo po el sye rniss tant a pjov!

PADRONG. E i nsgi te vo

famm kap i ke f æ få skudzi nagot de kuéll ke t'avéva ditt, véra ?

SERVITOR. O dzjyst! El sentird el dzjir ke o få in db or.

1 Si che, saa at (er det saa, at etc), altsaa.

f

2 Egli (han) bruges ikke saaledes i egentlig Italiensk, men er dog her brugt som ordret Oversættelse af milan. el Mere sprogrigtigt havde rigtignok lu i vær?t som betonet Pron.

3 Tegnet A betegner lang betonet Vokal. Dette skulde ogsaa have været brugt over Vokalerne y og ø i Ordene pody, pø og pjøv, men har af Mangel paa saadanne Typer maattet undlades. — De Indfødte betegne Lyden u paa fransk Maade ved om, Lyden y ved u og Lyden ø ved eu eller oeu.

4 For esséva, regelmæ sig dannet Imperfektum af Infinitiven éssere

— fransk étre, ældre estre, endnu ældre esre. Til det lat. esse fOiedes re, i Lighed med andre Infinitiver.

Italiensk.

PADRONE. Sicche, Batti sta, hai (tu) fatto tutte le com-missioni che (io) ti ho date?

SERV IT O RE. Io posso assi-

curarla che (io) ho procurato di fare il meglio che ho potuto. Sta mattina a sei ore e un quarto (io) ero gia per istrada (in cammino\ alle sette e mezzo io ero a metå di strada, a otto e tre quarti (io) entravo in cittå, ma é piovuto tanto!

PADRONE. Quéllo li1 e poi per venire a dire che tu hai fatto quasi niente, di quéllo che ti avevo detto, ne'?2

SERVITORE. Anzi (io) spero che Ella sarå contento, quando saprå il giro che (io) ho fatto in due ore.

Tur in sk.

PADRUNG. Siké Battis ta, asty fait tyte le kumissiung3 fc’ i t* ø date?

DU MEST I. I pøs assikyréje li i o prukyrå cl' feje 7 mei k' i o pudy. Sta mating a sez ore e un kudrt i era dzja pr stra, a set e meza. i éra a metå stra, a øt e tre kudrt i intrdva in sild; ma al a pjuvy tant!

PADRUNG. Luli al e poi pr vni a di 1c it as fait kudzi neng cl lo k? it avéa elite, né?

DUMÉSTI. Ånssi i speru le a sard kuntent, hiand a savrd 7 dzj ir k'i o fait ant dui ure.4

1 Det der, det du der siger.

- m non e vero1 Denne Forkortelse bruges ogsaa i Toskana.

3 Det turinske Slutnings-n, som jeg her har betegnet som Gutturalnasal, i Lighed med hvad jeg er vis paa, er Tilfælde i Ven. og Mil., nærmer sig dog maaske til de fran*ke og sydtydske Nasalvokaler; men jeg har havt for liden Anledning til at iagttage Dialekten til med Sikkerhed at kunne dømme herom.

4 Medens det Milanesiske ikke har stærke Sammentrækninger, men kun Afkortninger som alle norditalien^ke Dialekter og derfor ikke er vanskeligt at forstaa, er derimod Turinsk og Genuesisk omtrent uforstaaeligt for en Toskaner.

Italiensk.

PADRONE. Ebbene, Battista, føn eseguite le commissioni che ti ho date?

SERVITORE. Signore, posso assicurarlo che sono stato pun-tuale piu che ho potuto. Sta mattina a sei ore e un quarto ero gid per viaggio (in cam-mino), e a sctte ore e mezzo ei'O a metå di strada, <? <z øftø ore e tre quarti entravo in Geno ua, ma poi e piovuto mai tanto!

PADRONE. Cosi tu mi vuoi dare da capire che tu non hai fatto quasi niente di tutto quéllo che ti avevo ordinato, non e vero ?

SERVITORE. Anzi io spero che (Vossignoria) sarå contento quando (Vossignoria) saprå il giro che ho fatto per la cittå in due ore.

Genuesisk. PADRONG. Ebbeng, Ba-tsjitsja, ti e æ eseguie e kom-missioing ke t o dæto?

SER VIT0~. Sjinjor, posso as-

segudlo ke song stæto pon-tudle tsj g ke o posjyo. Sta matUnna a sei oe e un kudrto éo dza per viaddzjo, e a sette oe e médza éo a meite strddcla, e a otto oe e tre kudrti intrdvo in Dzéna; ma poi te tsjyvyo mai tdnto!

PADRONG. Kosji ti me ve

9

då da kapi ke ti non æ fæto kudzji ni nte de ty tto kuéllo ke t avéivo or dinu, non e v éo?

SERVIT0. Anzi mi spéo ke sjd1 så konténto kucbido sjd savid o dzjio k o fæto pe a

9

cittæ.

1 Skrevet Sciå, synes at komme af Vossignoria.

2 Ogsaa her skulde egentlig staa " over O.

For ogsaa at give en Antydning af de syditalienske Dialekters Afvigelse meddeler jeg ogsaa en neapolitansk og en palermitansk Oversættelse (med italiensk Orthografi). Konsonantfordobling i Begyndelsen af Ord betyder kraftigere Udtale.Italien.

Italiensk.

PADRONE. Ebbene, Battista, hai fatti tutti i servizi che ti ho ordinati?

SERVIT O Pi E. Sig nore, vi1 posso assicurare di essero stato puntuale piu che ho potuto. Stamattina alle sei e un quarto mi sono posto in cammino; alle sette e mezzo avevo fa tt o la metå della strada, alle ott.o e tre quarti passavo dentro (entravo) in cittå; ma aveva piovuto tanto !

PADRONE. Cost mi vuoi dare ad intendere di non aver fatto quasi niente di quello che ti avevo ordinato, non e {egli) vero ?

SER VITORE. No Signore \?gnor no), spero che sarete contento, quando vi avrb detto il giro che ho fatto in due

' ore per la cittå.

Neapolitansk.

PATR ONE Embe, Val ti,1 dje fatte tutte li servizie che ? dg-gio ordendte?

SER VET ORE. Signo, ve p'osso assicurå d esse ståto pon tudle chiii che dggh- potuto. Stamattina a le sseje e no quarto me sOngo puosto ' ncammino; a le ssette e mmeza avévo fdtto la mmetå de la strata, a iCotto e Ure qudrte trase'va2 diato a la citå; ma avéva chiuppéto lånto!

PATRONE* Accossl mme vub då a rrentennere3 de n ave' fatto qudse niente de chillo che t'avéva ordendto, n e lo véf

SER VETORE. Guerno; spero che sarrite contento, quanno v avrdggio ditto lo g giro che dggio fdtto ' ndoje Ore pe la citå.

1 I Vokativ bortkastes ubetonede Endelser f. Ex. Teresi for Teresi/ia.

2 I Neapel brudes voi (Dat. A!<k. vil alm. i høflig Tiltale, hvilket ellers er forældet. I Abruzzerne, Apelien og Kalabrien bruger Folket endnu tu med Till’øielse af signore (segnb, segnuore) ligesom Polakkerne sige ty eller sætte Verbet i anden Person med tilfoiet Pan, Herre: Pan masz moj kapélusz, De har min Hat.

J Lat. transibam.

4 for ad-intendere; d bliver i Neap. og Sic. ofte til r.Dialektprøver.

It al i en sk. PADRONE Oh Battista, hai fatto le commissioni che io ti diedi (detti)f jSER VO. Sissignore, la assi-curo che sono stata puntuale piu di ({uello che ho potuto. Stamattina a un did ore e un quarto mi ero gia avviato (iiicamminatn); a dodici ore e mezzo avevo fatto piu di metå di strada, e a tredici1 ore e tre qnarti arrivai dentro di (in) città; ma poi non e ces-sato un momento di piovere! PADRONE Giå mi vorresti dåre ad intendere che non hai fatto quasi niente di tutto quéllo che io ti avevo detto; n i/i e verof SERV O. Anzi spei'o che sarå contento quando le dirb il giro che feci, dentro di (in) città, in due ore.

Palermit ansk.

PATRONI. Oh Battista; hai

fattu li cummissiuni ch iu ti delti?

SER VU. Sissig. t uri, l assicuru. chi sugnu stalu puntudli cchiii di ch'iddu1 ch liåju putlltu. Stamattina a unnici uri e un* quårtu m éru giå avvidtu; a durici uri e mezza avta fattu. cchiu di metå di strata, e a tnrici1 uri e tri qudrti arrii'di ntra città; ma pin nun ha cissdtu un moméntu di chiuo-viri !

PATRCNI. Giå mi vurristi

dd.ri a ntenniri chi nun hai

fattu qudsi nenti di tuttu

chiddu cJi iu ti ave'va dittu;

un e ve'ru ?

\ *

SER VU. Anzi spb'u chi sarå cuntentu qudnnu ci4 dirb lu giro chi fici\ ntra città, in dui uri.

1 „Klokken tretten-. Paa Sicilien, i Kalabrien og flere afsides Egno bruges den gamle Timeinddeling af hele Døgnet i 24 Timer, „l'ora italianadet almindelige europæiske Uhr kaldes „Tora francese

2 I Siciliansk bliver II til dd, der udtales med tilbagebøiet Tungespids, som det indiske -cerebrale" d, ikke som eng. th, som man urigtig har paastaaet.

J Andre Steder paa Sic. 'nu ligesom neap. no for m/ju, uno.

4 Ci, der, bruges for Dativ af 3die Persons Pronomen, saavel i Sie. som i andre Dialekter, som om man paa Fransk vilde sige fy parle for je lui parle.40

Italien.

Dette maa være nok for at give en Antydning om Dialektforholdene. Medens jeg var i Italien, havde jeg saa meget at gjøre med at tilegne mig Kultursproget, at jeg kun forbigaaende kunde beskjæftige mig med Mundarterne. Et nøiere Studium af disse vilde være af overordentlig Betydning og Interesse. Italiensk er den ældste af Romersprogets Døttre, mere lig Moderen end nogen af de andre. Desuagtet er der inden Italiens Grændser en Mængde høist mærkværdige Udviklinger af Sprogformen, hvis gradvise Overgange og Forandringer, eftersom man kommer fra den ene Egn til den anden, det vilde være af liøieste Interesse at kunne forfølge. Først paa denne Maade vilde man faa en paalidelig Oversigt over Dialekternes indbyrdes Forhold, og Indsigt i deres mulige Forhold til de gamle Ursprog, der taltes udenfor Latinen, navnlig Umbrisk og Oskisk, der ere bedst kjendte og vare nær beslægtede med Latin, skjønt f. Ex. Romere og Osker neppe kunde forstaa hinanden; men det er bekjendt, at der skal ikke nogen stor Fjernhed i Slægtskab til for at gjøre Sprog indbyrdes uforstaaelige. Mange Italienere paastaa med stor Freidighed og uden nærmere Undersøgelse, at den neapolitanske Dialekt nedstammer direkte fra Oskisk, ja Prof. Pasqumi i sin Bog „Dell' Unipcazione della Lingua in Itdlin*, som han havde den Godhed at forære mig, siger endog ligetil, at Oskisk danner Grundlaget i det latinske Folkesprog og er den virkelige Fader til det italienske Sprog (S. 23: „Tul te le anliche lingue italiche sono affini alV osco: fu il vévo parldre fondamentdie del volgo d’Ittdlia: visse sémpve, e prevdlse qudndo la poténza

romana decddde: ed é il vévo pddre del tidstro vol gave.") Det viser sig imidlertid, at Forfatteren ikke kjender Andet af OskiskDe gamle italienske Ursprog.

41

end nogle faa Ord, som citeres af romerske Forfattere. Yderst faa Italienere, som Biondélli (i Milano) og Mussåfia (ansat i Wien), have foretaget videnskabelige Forskninger af de italienske Dialekter. For at bidrage min Skjærv til at modarbeide den tlotte Overfladiskhed og indføre en alvorlig Forskning foretog jeg en speciel Undersøgelse af Forholdet mellem Oskisk og Neapolitansk og kom til det Resultat, at Oskisk fjerner sig endnu mere end Latin fra Italiensk og allermest fra Neapolitansk, som jeg fandt var gaaet til det Yderste med Hensyn til Assimilation og Lettelse af alle Haardheder i Udtalen, medens Oskisk forekom mig at være betydelig liaardere end Latin; vist er det, at den tillader tiere Konsonantforbindelser, som i Latin vilde være umulige. Jeg offentliggjorde Resultatet af mine Undersøgelser i en liden Artikel: „Sull' affinitd delt osco al dialélto napolitdno^, som blev optagen i R i v i s t a B o 1 o g 11 é s e, et Tidsskrift af filologisk Indhold. Jeg har ikke seet Artikelen trykt. Senere er Tidsskriftet gaaet ind. Det var ikke min Mening med min Artikel at ville afgjøre Sagen engang for alle, men at indlede en fornuftig Diskussion, støttet paa virkeligt Studium af de gamle Sprogmindesmærker. Jeg er senere kommen meget tilbage fra de i min italienske Afhandling udtalte Meninger; ved nøiere Undersøgelse tror jeg nu at have fundet en hel Del Ligheder mellem Oskisk og Syditaliensk, som jeg haaber paa et andet Sted at skulle paavise. At de fornemste Eiendommeligheder i Oskiskens Sydsystem, hvorved den især adskilte sig fra Latin og blev ufor-staaelig for Romerne, ikke gjenfindes i Neapolitansk,, forklarer jeg mig nu deraf, at Oskisk som Sprog tidlig blev fortrængt af Latin; herved gik det fuldstændig42

Italien.

Afvigende tilgrunde; kun forstaaelige og uvilkaarlige Afvigelser holdt sig som provinciel Farvning.

Italien har især i de senere Aar til sine middelalderlige Laurbær føiet en ny og betydningsfuld Litteratur. Alle Grene af Kunst og Videnskab blomstre. Italienerne tage for en stor Del mere Hensyn til den fremmede Forskning, end Franskmændene gjøre. Italienerne kunne idetmindste ét Sprog (Fransk) udenfor sit eget; i Norditalien er det meget almindeligt at kunne Tydsk. Franskmændene bave derimod utrolig vanskeligt for at sætte sig ind i fremmede Sprog og fremmede Ideer. Jeg traf engang paa en italiensk Jernbane sammen med en fransk Kjøbmand, som havde været bosat tiere Aar i Rom. Han talte altid Fransk, Alle forstod ham, men han forstod ikke Italiensk. Engang blev der raabt paa en Station: „Si férma cinque minut i!" (Fem Minuters Ophold). Franskmanden henvendte sig til mig og spurgte tvivlende: „qci veut dire cinq minut es, n'esl-ce pris, Monsieur?“

Italienerne ere i det Hele taget behagelige at være sammen med. Jeg ved aldrig, jeg har truffet nogen elskværdigere Karakter end gamle Dall'Ongaro. Hans Elskværdighed laa ikke blot i Ord og Væsen. Engang, da han mærkede, at det stod daarligt til med Finantserne, tilbød han mig at blive i hans Hus, saa længe jeg vilde, som hans Gjæst. „Ere vi ikke Brødre?" sagde han. Dette er let at sige, men de Fleste finde det for vanskeligt at vise det i Gjerningen.

Den yngre Generation er maaske ikke fuldt saa elskværdig som den ældre. De unge Italienere ere ikke saa varmhjertede som Franskmændene, om end ligesaa muntre og snaksomme; man bliver aldrig rigtig godt kjendt, rigtig fortrolig med dem. Sydlændin-Dannelse. Omgangstone.

43

gerne leve paa Gader og Stræder, de ere fortrolige med liele Verden og netop derfor med Ingen. Familieliv findes ikke i vor Forstand, om end mere end i Frankrig. Det var imod Skik og Brug, at en Mand om Aftenen blev hjemme hos sin Familie; det hørte til at gaa ud paa Kafeer eller i Theatret. „En Mand, og ikke gaa ud om Aftenen!“ sagde Husets Damer en Aften, da jeg foretrak at blive hjemme. Jeg tog dette delikate Vink ad notam. Forresten var der hver Søndag conversazione eller Soirée, hvor Alle vare velkomne til Konversation uden andet Traktement. Efterat man havde spist Middag Kl. 7, kom og gik Gjæsterue fra Kl. 8—12. Den allerfineste Maade at tage Afsked paa var at snige sig bort ubemærket. Der blev konverseret og musiceret, og under Musiceringen

fulgte man den priselige Skik at tie stille, medens, som bekjendt, hos os Musiken er et yndet Middel til ret at faa Konversationen i Gang. Man sluttede sig ellers sammen i Grupper og samtalede ret utvungent; men der er altid et Baand paa den italienske Konversation, og det er den Stivhed, som ligger i Sproget selv. Den evindelige Tiltale i tredie Person, Le?, sjeldnere Ella, holder altid Individerne i en vis Afstand fra hinanden. Det mere gemytlige Voi (I) hørte jeg kun brugt af I)all‘ Ongaro og paa Theatret, foruden i Syditalien. Kun Slægtninge eller Barndomsvenner sige tu (du) til hinanden.

Italienerne er et begavet Folk, ligesom Romerne vare, men paa en anden Maade. Den italienske Nationalkarakter synes os at stemme mere med Landets sydlige Beliggenhed end Romernes. Det forekommer os underligt, at en saa alvorlig, stræng og praktisk Karakter som den romerske kunde udvikle sig i etu

Italien.

saa solbeskinnet Land som Italien. Men at deri intet Unaturligt var, vise Lakonerne os, livig Karakter liavde megen Lighed med Romernes. Hvad der forekommer os varmt, er tempereret i Sammenligning med den hede Zone.

Den gamle romerske Sjæls- og Legemskraft tindes, endnu hos Italienerne. Kun ledes den ofte, ligesom hos Romerne i Forfaldstiden, i en falsk og skadelig Retning. Ynglingerne styrte sig som oftest tidlig i Udsvævelser, der sløve og svække Sandsen for ædlere Iuteresser, 0111 end Legemet paa Grund af en overordentlig Nervekraft ofte synes at udholde dette Liv. Man ser mange livskraftige Oldinge, hvis Alder hos os vilde dømme dem til Sløvhed og Affældighed. Overhovedet er det tvivlsomt, om det holder Stik, at Livs-varigheden er større i Norden. Det har overalt i Frankrig, Italien og Spanien været mig paafaldende, hvor langt raskere, rørigere og livligere gamle Folk gjen-nemsnitlig vare end hos os. Hos os er det en sjelden Undtagelse, naar Folk i Ottiaarsalderen endnu kunne skjøtte sine Forretninger eller beskjæftige sig med aandeligt Arbeide. I Madrid saa jeg en Bibliothekar, som var niti Aar gammel, endnu rask og livlig. Den Mand, som ifjor stillede sig i Spidsen for en af de smaa Revolutioner, uden hvilket Livet for den pyre-næiske Halvøs Beboere vilde savne den behørige Afvexling, Portugiseren Sal danha, almindelig kaldet .,Bedstepapau, var ogsaa en Mand paa niti Aar. Det er det stærkere og stadigere Sollys, som har denne oplivende Indflydelse. Lyset er Menneskets naturlige Incitament.

Italien og Italienerne ere i alle Henseender lykkelig begavede: høist beklageligt er det, at ikke alleSjæls- og Legemskraft. Dovenskab. Tiggeri.

disse Gaver benyttes, som de skulde. Det bekjendte Dolce far niénte spiller endnu en sørgelig stor Rolle i Italien. Livet er let og skjont, hvorfor skal man anstrænge sig? Heller nøie sig med det mindst mulige end undergaa nogensomhelst faiica. I Rom, i den bekjendte Gade Vin della Purificnzwne, saa jeg nogle Portioner af en ubeskrivelig Art Suppe, der blev uddelt fra et Kloster: jeg erfarede, at Mange levede udelukkende af én saadan Portion om Dagen; tinde de saa dertil en bortkastet Cigarstump, saa er Toppunktet af fysisk Velvære naaet, og man dovner sig grundigt paa en Bænk eller Trappe den hele udslagne Dag: kun i én Retning er man tlittig: den Iver og Udholdenhed, hvormed man overhænger den Fremmede med Tiggeri, er virkelig en bedre Sag værdig. Værst var det naturligvis i Kirkestaten. Ved Ankomsten til en Station i Nærheden af Rom horte jeg allerede, før Toget standsede. en ungdommelig gjennemtrængende Røst, som udraabte i en ynkelig, sla^bende Tone: „Mi dia qual-coseiina, Sigrtor?! Me lo bu'ti qua, Signore!u 1 En al

Passagererne tilkastede Gutten, som stod bag et Gjerde. en Kobbermynt paa Betingelse af, at han skulde holde sin Mund, hvilket han høitidelig lovede. Ikke før havde han faaet Skillingen, før han begyndte igjen: vMi dia“ o. s. v. Dette Gjærde, som var opbygget af Direktionen, syntes kun at forøge Tiggeriets Tillokkelser. Ved Siden af Gutten stod to mindre Udgaver af samme Sort. som forenede sine Stemmer med hans. Lidt længere borte stod en gammel Mand, rimeligvis Bedstefader til de tre Haabefulde, og blandede sin Røst med deres: „Abbia misericdrdia di quésto povero

1 Giv mig en liden Ubetydelighed. Herre! Kn&t der hid til mig.

vécchio, Signore! per la sdnta Madonjia benedétta, che Dio glielo renderå nell' dlfro mondo!1 Men en gammel Kone, rimeligvis Bedstemoderen, tog dog Troen fra dem Allesammen med sin skingrende Røst, idet hun sagde omtrent det Samme, blot i Feminin: questa potera rec-chia!" Stakkels Folk! hvilken almindelig Elendighed! En Maaned derefter kom jeg paa Tilbagereisen forbi det samme Sted: nøiagtig de samme Personer paa de samme Pladse. Det var klart, at disse Folk levede deraf; medens Forældrene maaske arbeidede (det skulde da være, at de vare endnu dovnere end de Andre og ikke engang gad tigge), indsamlede Bedsteforældre og Børnebørn fromme Gaver. Hvilken lykkelig Familie!

I det egentlige Italien arbeidede Regjeringen paa at faa Tiggeriet udryddet; men det gik langsomt dermed. Jeg saa et godt Exempel derpaa. I Fiétole, det gamle Fæsulee i Nærheden af Florents, skulde Skytspatronens Fest feires, naturligvis som sig hør og bør i Forbindelse med et Marked, fiéra (spansk féria, engelsk fair, af det latinske feriæ, Ferie; ikke af forum). Jeg begav mig da 0111 Morgenen afsted paa den smukke Yei, som lidt efter lidt hæver sig op fra den brede Arnodal. Men jeg fik snart Andet at tænke paa end paa den skjønne Natur. Yeien var formelig besaaet af Tiggere, der fremviste forkrøblede Arme eller Ben, som det var en ren Pine at se paa. Hvorfra kom alle disse Vanskabninger? Der var i Hundrevis af dem; det var, ligesom de voxede op af Jorden eller ligesom Padder i Regnveir. Jeg havde virkelig min Nød med at bane mig Yei gjennem disse Rækker af Lazaruser.

1 Hav Medlidenhed med mig stakkels gamle Mand, Herre! for den

hellige velsignede Jomfrus Skvid; Gud vil nok gjengjælde Dem

t? O •

det i den anden Verden!

Næste Dag erfarede jeg, at Politimesteren i Florents havde faaet Nvs om denne Trafik; han begav sig da afsted. civilklædt, for at undersøge Sagernes Tilstand; jo ganske rigtig, der kom de i Skokkevis og overhængte ham ligesom de Andre. Men det var nok den Urette, de henvendte sig til dengang. Øieblikkelig faar Politimesteren fat i en tom Diligence og putter ind i den alle dem, han kunde faa fat paa. Men nu først begyndte det Mærkværdige. Da de Andre saa det, begyndte pludselig de Blinde at se, de Halte at gaa, og Alle tog ordentlig tilbens. Imidlertid førte Politimesteren sin Fangst paa Kontoret, og det befandtes da, at Nogle havde malet sine Arme, Andre sine Ben, atter Andre havde falske, med fæle Saar udstyrede Ben liggende foran sine egne. Tre skikkelige Koner, „som aldrig før havde været straffede44, agerede blinde ved Hjælp af nogle store blaa Briller. Efter en løselig Beregning skulde omtrent tre Hundrede saadanne Kunstnere have været paafærde.

Men man kan ikke forundre sig over den lavere Klasses Dovenskab og Tiggeri i et Land som Italien, hvor den formelig har været oplært dertil. Hvad man maa forundre sig over og beklage, er at de bedre Stillede, som have i sin Magt at bringe Landet frem, gjøre saa Lidet derved. Store Landstrækninger ligge øde, der i Oldtiden vare opdyrkede og frugtbare, som Roms Omegn og Sicilien. De store Godsbesiddere have efterhaanden ladet sine Eiendomme forfalde og finde det nu bekvemmere at udleie de usle Enge til nogle smaa Forpagtere fremfor at opdyrke dem. Et Exem-pel paa Italienernes Mangel paa Foretagsomhed er Havnen ved Brmdisi. Denne By, beliggende ved Endepunktet af den adriatiske Jernbane, kunde blive et nyt

Centrum for Verdenshandelen, Knudepunktet for Forbindelsen mellem Europa, Asien og Afrika. Dette har man længe kunnet forudse, og endnu findes der ingen ordentlig Havn eller Molo! Med snegleagtig Langsomhed har Regjeringen lavet sig til at gjøre Xoget derved, men endnu vil det formodentlig vare mange Aar. førend der bliver Noget deraf.

Den Del af Italien, hvor der arbeides, er det Nordlige. Her findes en betydelig Industri, som tildels maaler sig med Frankrigs. Her ligesom i Spanien og tildels Frankrig er det Bedste i Nord. Norditalienerne have ogsaa noget mere Nordisk eller Germanisk i sit Udseende end de Andre. Fra det Nordlige udgaar Italiens Livskraft, derfra er den Tanke udgaaet, der har samlet det til Et.

I Norden er det vistnok især, at Videnskaben trives, og tildels Litteraturen, navnlig forsaavidt som der skrives og læses mere; men Sproget lægger her Hindringer i Yeien; det er yderst vanskeligt for en Nord-italiener at skrive let og naturligt, da det allerede er slemt nok for Toskanerne. Derfor er paa det aandelige Gebet Adskillelsen mellem de forskjellige Egne mindre; ogsaa i Mellemitalien og Naapel er der dygtige Videnskabsmænd. I det Hele taget maa man sige, at Videnskaberne staa paa en meget respektabel Høide i Italien.

Jeg skal blandt Sprogforskere fremhæve A s c o li i Milano, hvis Navn har europæisk Berømmelse; han er en af den sammenlignende Sprogforsknings mest udmærkede Dyrkere; C omparé tt i i Pisa har overordentlig omfattende Studier. Derimod er det videnskabelige Dialektstudium endnu temmelig forsømt, som ovenfor omtalt. Man har rigtignok temmelig fuldstæn-Bibliotheker. Forelæsninger.

(lige Ordbøger for de fleste Dialekter, men de fleste af disse ere ikke skrevne i videnskabeligt Øiemed, men for at udbrede Ivjendskab til Italiensk, der for Nord- og Syditalienerne er at betragte som et fremmed Sprog. Det er et af mit kjæreste Ønsker engang at kunne komme tilbage til Italien for at anstille grundige Undersøgelser af Dialekterne, der lier vilde bringe et Udbvtte som i intet andet romansk Land.

Medens jeg i Florents udarbeidede min Afhandling om Oskisk og Neapolitansk, benyttede jeg flittig Bi-bliotéca Naziondle (Magliabecchirina). Dette var hensigtsmæssigere indrettet end Bibliotheque Imperiale i Paris. Ved Indgangen var et Værelse optaget af alfabetiske Kataloger, hvor Enhver kunde eftersøge, hvad han havde Brug for. Da Bibliotheket ikke meget hurtig forøgedes, var Katalogen ikke vanskelig at holde å jour. Man havde indrettet sig meget fornuftig med en Mængde rene Blade: paa de andre var kun den ene Side fra først af beskreven. Ef Par Gange besøgte jeg Bibliotéca Laurenzidna, hvor jeg med stor Glæde saa Haandskrifter af Dante og flere Forfattere fra Middelalderen: den største Skat var dogMedicæer-haandskriftet afVirgil fra 4de Aarhundrede e. Kr.: det er skrevet i Norditalien med Uncialer og røde Initialer. Bibliotliekaren, en overmaade forekommende Mand, Pater Anziåni, omtalte vor Professor Gaspari, som havde besøgt Bibliotheket. med stor Agtelse og Beundring.

Forelæsninger horte jeg nogle af ved Instituto clegli Stud i superiori i Florents, men dels vare de ikke af synderligt Værd, dels vel elementære: det Første gjæl-der om Giuliånis over Dante: hans Fortolkning bragte ingen virkelig Oplysning, men han forstod at fremsætte

theologisk-filosofiske Sindriglieder i en elegant, pompøs Form. De udenlandske Damer, som strømmede til for at høre ham, vare henrykte. Der var ellers et Par yngre Professorer i klassiske Sprog og Sprogsammenligning, med hvem jeg oftere traf sammen; de havde respektable Kundskaber og kjendte til den tydske Sprogforskning. Striden mellem Åscoli og den stridbare Tydsker Corssen, Forfatter af det bekjendte Værk paa næsten to Tusinde store Oktavsider „Ueber Aussprache, Vokalismus und Betonung der lateini-schen Sprache", interesserede dem levende.

Theatrene i Florents besøgte jeg flittig, da Priserne vare meget moderate, skjønt de som Prisen paa Alt vare stegne, siden Florents var bleven Hovedstad. Før havde det været almindeligt, fortalte man os spøgende, at Familierne havde gaaet i Theatret om Aftenen for at spare Lys!

Skuespilkunsten staar efter min Mening tildels høiere i Italien end i Frankrig, navnlig Tragedien. Dette staar i Forbindelse med, at det italienske poetiske Sprog staar over det franske, der især i Tragedien er forstenet i

klassisk Stivhed. Den italienske Poesi staar uendelig over Prosaen. Den har en ganske anden Smidighed og Formrigdom end den franske Poesi; den føier sig mere efter Individualiteten. Jeg har seet Shakespeares Hamlet saa genialt og sandt fremstillet af Tragikeren S al vi ni, at man nok i England vilde have ondt ved at præstere noget Lignende. Der er i den senere Tid blevet produceret ikke Lidet i den dramatiske Litteratur, men Forfatterne følge for en stor Del den mindre anbefalelsesværdige Skik ikke at udgive sine Stykker, men kun at lade dem spille, saalænge Folk bryde sig om at se dem. I FrankrigTheatre. Religiøse Tilstande.

er man kommen udover dette Standpunkt; ved et Stykkes første Opførelse sælges Stykket samtidig, og „/a piéce, messieurs, voila la piéce!* er det stadige Raab imellem Akterne. I Italien sælger man ikke Texten. men derimod 01, Cigarer og andre gode Sager i Mellemakterne. Den første Gang, jeg saa italiensk Skuespil paa en Arena (ved Lys, men under aaben Himmel), en rigtig pathetisk Folkekomedie, blev jeg yderst forbauset ved, lige efter at Teppet var gaaet ned efter en meget rørende Scene, at liøre en Tordenrøst udraabe lige i min Nærhed: „buona birra! e zigari!“ Dette tinder dog ikke Sted i de bedre Theatre.

Italien er det mindst troende Land i Kristenheden. Jo nærmere Paven, des fjernere Kristus. De lavere Klasser ere overtroiske, de høiere vantro, om ikke netop Atheister, „de ere altfor artistisk anlagte til at være Atheister", mente gamle Dali’Ongaro; Nihilismen er noget i sig selv Trøstesløst og Uskjønt, som ikke kan tiltale Italieneren; Glæden er hans Religion; derfor holder han paa den ene Side helst borte fra sig Alt, hvad der kan minde 0111 Døden, og vender sig mod det nærværende Livs Skjønhed og Lyst; paa den andenSide gjør han sig en almindelig Forestilling om, at der er en god Gud, som ikke har Noget imod, at man nyder Livet, som man kan. De mere spekulativt Anlagte have alle et eller andet filosofisk Sy-

o

stem, hvorved de mene at løse Livets Gaade; de ere Rationalister, Deister og især Positivister. Filosofen Vi c o fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede er nylig kommen til stor Hæder og Værdighed, siden man er kommen efter, at han har været en Forløber for flere moderne Ideer.

For den italienske Almuesmand er Religionen kun

en anden Form af Overtroen; det „hjælper" at bede til Madonna, ligesom det „hjælper44 at bære et Horn mod det „onde Øie.“ Der var et lidet Kapel i Florents, som var meget flittig besøgt af de Troende; her opsteg hver Dag de varmeste Bønner 0111 en „térno al låtto'“ den herværende Madonna ansaaes nemlig for at øve en særegen mægtig Indflydelse paa Lotterispillet; at de skulde være noget Ondt i at bede Madonna om noget Saadant, kunde aldrig falde nogen Italiener ind: vla Madonna é tdnto buona!' Madonna er saa god! Er nu Madonna saa lunefuld ikke at opfylde de varme Bønner, kan man nok faa høre Folk udraabe: cattiva Madonna! slemme Madonna! Naar

Madonna er saa mægtig og jeg har bedet saa pent til hende, hvorfor kunde hun da ikke have vist mig den Tjeneste? De lavere Klasser her ere at betragte dels som Børn, dels som Hedninger. Ogsaa en anden hedensk Side har Madonnakultusen; i den skjønne Kvinde med det deilige Barn, „Maddnna col bambino“, er det Skjønlieden, som tilbedes, fordi den tilfredsstiller en Trang; det bliver et Slags Fortsættelse af Venus og Amor under andre Navne.

Kunsten ligger udenfor min Kompetence; jeg skal kun i Forbigaaende bemærke, at den italienske Kunst forekom mig virkelig levende og i Fremgang, medens den nyere franske Kunst forekom mig som oftest af tvivlsomt Værd, sandselig, realistisk og idéfattig. Car-peaus Dandserinder foran den store Opera ere vilde Bakkantinder eller rettere Furier, som fortæres af sin egen Lidenskab. Den antike Tradition har aldrig været ganske uddød i Italien. Louvre har vistnok en god Samling af antike Skulpturer; det varder, at Heine lod sier bære hen før sin Død for endnu en Gang at betragteKunst. Romerske Forhold.

„die liebeFrau vonMilo44; men noget helt eller samlet Begreb 0111 de gamle Billedhuggerværkers udødelige Skjønhed kan man ikke faa. før man kommer til Italien.

I Februar 1870 tog jeg Afsked med la bélla Firenze og reiste i Følge med min Ven, den bekjendte danske Sprogforsker Villi. Thomsen, som netop var ankommen fra Tydskland, til Rom. Her tilbragte jeg ialt en Maaned, dels med Sprogstudier, dels med at besøge Museer; især havde jeg stor Glæde af Skulpturerne i Vatikanet.

Det var mig paafaldende, hvor almindelig Misfor-nøielsen var med Paven og Præsterne. Før havde man fortalt mig, at Romerne fandt sig meget vel under den pavelige Styrelse, fordi Paven af Peterspengene udredede Halvparten af Budgettet. Men jeg fandt, at Alle, fra de Høieste til de Laveste, vare misfornøiede. Baade havde man høie Skatter, og man manglede Frihed. Præsterne blandede sig i de mest private Forhold. Kvinderne vare udsatte for deres Efterstræbelser. En af mine Landsmænd fandt engang, som han kom ind i Kjøkkenet, en Præst liggende paa Knæ for Værtinden. En simpel Romer fortalte mig, at da en ung Kone engang i Skriftemaal havde bekj endt, at hun havde været sin Mand utro, havde Præsten spurgt hende, 0111 Elskeren da var saa smuk? „Kan du ikke heller tage mig, saa skal du faa Absolution gratis.44 Derpaa havde de berammet Stævnemøde i Kirken. Præstens Broder, som var en brav Mand, havde været Vidne til denne Profanation og var bleven saa forbittret, at han havde udraabt: „Var du ikke min Broder, skulde jeg have dræbt dig.w Min Hjemmelsmand, som havde Historien fra denne Broder, fortalte mig dette ikke som noget Morsomt, men med dyb Harme.

Der er adskillige protestantiske Kirker i Italien;54

Italien.

i Florents liørte jeg hver Søndag en meget dygtig ung Italiener prædike med stor Veltalenhed; jeg tror, han var Norditaliener. Menigheden var ikke saa ganske ubetydelig. I Rom taales „Kjætternesa Kirker kun udenfor Murene, saavidt jeg ved. Jeg tror for Resten, at Protestantismen vanskelig vil vinde synderlig Udbredelse i Sydeuropa. Den ligger ikke for Sydlændingerne. Det egentlige Folk hernede har altid faktisk været hedensk, forsaavidt det har havt en Religion, som væsentlig har bestaaet i ydre Ceremonier og udenadlærte Bønner. Det Land, hvor jeg har fundet de bedste og oprigtigste Katholiker, er Frankrig. Udenfor Paris er der en Mængde troende Katholiker ogsaa blandt de dannede Klasser. Jeg lærte at kjende flere af disse og fandt i dem udmærket agtværdige og brave, snille Folk. Der var hos dem eu uskrømtet, barnlig, freidig Fromhed, som ikke kunde virke andet end velgjørende, idet den hverken søgte at stille sig selv tilskue eller at skjule sig for Spottere. Paa den anden Side virkede naturligvis den katholske Aandstvang hæmmende paa Tænkningen. En af mine katholske Venner tilstod, at Protestanter og Muhammedanere i Almindelighed bleve stillede i Klasse sammen. De katholske Præster i Frankrig stode uendelig over de italienske efter Alt, hvad jeg kunde forst aa. Jeg kjfcndte flere, som vare meget elskværdige, men religiøse Spørgsmaal var det umuligt at diskutere med dem; de have ikke Lov at tænke paa egen Haand; Autoriteten skal være dem Alt.

En af Roms Eiendommeligheder var dets Institutioners Ælde og Ærværdighed. Naar man spurgte om Grunden til en eller anden Besynderlighed i Rom. tik man altid til Svar, at saaledes havde det altid været. Jeg besaa en Dag Vatikanets Bibliothek og ytrede forKatholicismen. Romerske Vedtægter. Pasquino.

55

Kustoden min Forundring over, at det kun var aabent fra Kl. 9—12, hvortil Mandensvarede: „ Cosi fu sémpre, e cosi sarå /“ (saa har det altid været og skal altid blive). Svaret blev givet med den høitidelige Overlegenhed, som om han selv repræsenterede de Sekler, der vare gaaede hen over „den evige Stad"; jeg ventede næsten at høre Slutningssatsen „in omnia sæcula sæculorum!“

En af Roms ærværdige Institutioner var ogsaa Pasquino og Marforio, to Statuer, hvorigjennem Satiren under Pavevældet skaffede sig Udløb. Marforio besørgede Spørgsmaal, Pasquino Svar. Paa den Tid, daXa-poleon I røvede og plyndrede i Italien, spurgte Marforio en Dag: „Pasquino! che tempo fa?“ Pasquino

svarede: „Uh! fa un tempo da ladri!1 Nogle Dage efter kom der et Spørgsmaal: Pasquino! e véro che i Francési so tutti hidri? Svar: „Tutti, no; ma \ bud napdrte.a 2 Da Pave Geniens XI sendte store Pengesummer til sin

Fødeby Urbino, spurgte M.: „Che fdi, Pasquino?" Svar: „Eh! gudrdo Roma, che non vdda a Urbino.3 Pasquino kan ogsaa Latin. Da Pave Alexander VII døde, spurgte M.: „Che ha détto er papa prima de mori?“4 Svar:

Maxiraa de se ipso, * Turpia de cardinalibus,

Plurima de parentibus, Pauca de Ecclesia,

Prava de principibus, De Deo nihil.0

1 „Pasquino, hvordan er Veiret?“ — „Hu, det er et nederdrægtigt (røveragtigt) Veir.“

* „Pasquino, er det sandt, at Franskmændene alle ere Røvere?" --„Alle just ikke, men en god Del (Bonaparte) "

3 „Hvad bestiller du Pasquino?** — Jeo passer paa Rom. at

det ikke reiser til Urbino.“

4 „Hvad talte Paven om. førend han døde?" {er —il, mori—vxorire).

3 Mest om sig selv, — en hel Del om sine Slægtninge, — Ondt om

Patricierne, — stygge Ting om Kardinalerne, — Lidet om Kirken, — om Gud Ingenting.56

Italien.

Romernes Færdiglied i Latin liavde ogsaa jeg Anledning til at beundre. En Dag under Konciliet var en Del franske Geistlige komne op paa et af Museerne, og en lærd Jesuit førte • dem omkring, idet han paa det eleganteste Latin forklarede Gjenstan-denes Betydning; først med den italienske Udtale faar Latinen sin rette, majestætiske Klang; det er ogsaa den, som staar nærmest den gamle Udtale. De franske Præster derimod følte sig saa meget mindre tiltalte deraf, som de ikke vare synderlig stærke i Latinen selv med fransk Udtale; de spurgte ham da, 0111 han ikke talte Fransk, hvortil Jesuiten svarede med Værdighed: „Lingua utor Latina aut Italiana, non Franco g alli ca.u E11 fransk Biskop var især ilde faren. Han skulde have Oplysning 0111 et kronet Billede og udbrød stammende: -Quis est.. . illé . .. avec corondm?“

Endnu et Par Pasquinader maa jeg tilføie. Da Sixtus V havde udnævnt sin Søster, som forhen havde været Vaskerkone, til Grevinde, spurgte Marforio: „Pas-quino, perché port i la camicia tanto sudicia?'1. Svar: „Come ho da fare? La mia lavanddja é divenfdta principéssa/“ 1 Paven blev rasende over denne Fornærmelse, men idet han skjulte sin Forbittrelse, lod lian bekjendtgjøre, at han vilde skjænke Forfatteren Livet og en Belønning paa 10,000 Scudi, dersom han angav sig selv. Stakkelen faldt i Fælden; Paven holdt rigtignok sit Løfte, men han lod afliugge hans liøire Haand, „for at han aldrig mere skulde skrive saa skandaløse Ord!“

Da en anden Pave havde lagt Told paa Tobakken, fandt man en Morgen skrevet paa Vatikanets Mur: vContra folium, quod vento rapitur, obslendis potentiam

1 „Pasquino, hvorfor har du saa skiden Skjorte paa idag?4* — ..Hvad skal jeg vel gjøre? min Vadskerkone er bleven Prinsesse!JFærdighed i Latin. Bellis Satirer.

tuam et stipulam siccam persequeris?1 Paven, som blev underrettet om Satiren, befalede, at man ikke skulde udslette Ordene, og sagde, at det vilde glæde ham meget at lære Forfatteren at kjende, som visselig maatte være en begavet Mand. Dette Pavens Ønske blev opfyldt, da man kort efter fandt Ordene undertegnede Job. Ordene vare nemlig tagne af Jobs Bog XIII, 25. Da lod Paven bekjendtgjøre, at han udlovede en stor Pengesum til Satirikeren, livis han vilde mælde sig; men denne, som formodentlig tænkte paa, hvorledes Forfatteren til Pasquinaden mod Sixtus Vs Søster var bleven belønnet, gik om Natten og tilføiede efter Navnet Job Ordet gratis. Saaledes maatte Paven beholde sin Belønning for sig selv.

En Mand, som med Piette er berømt for sine Satirer over Pavedømm et, er G i u s é p p e Gioacchi'ni Bélli, død 1863. En af hans bedste er følgende, som tillige kan tjene som Prøve paa den romerske Dialekt. Fordoblingen i Begyndelsen af Ord betegner en kraftigere Udtale.

LTccupazzione2 (ler Papa o 'na vitaccia (la cani.

Ah! nun 3 fa gnente 4 er 0 Papa? Ah! nun fa gnente?

Ah! nun fa gnente lui. hru.tte marmbtte?

Accust6 vue ' pijjdsses 'n accident e,

Co in er Papa fatica giorno e notte!

Chi paria co' Ddio-pddre-onnipotente ?

Chi ass'orve 9 tant i fijji10 de mignbtte?

1 Udstrækker du din Magt mod det Blad. som henveires af Vinden. og forfølger du et tørt Straa ?

2 Ital. occupazione. 3 non. 4 niente. 3 il. 0 cosi. 7 vi. 6 piglidsse.

9 assolve. 10 figli.Italien.

Chi vva in carrozza a bbenedi1 la ggente?

Chi manna2 fora* Vindurgenze4 a bbutte?

Chi jjéb li6 cOnta li cudrini7 si«?

Cfø' Vajjuta a ccreå 8 // *cardindli?

Le gabbelle, perd'io! mC le fa lui?

E queir dntra9 fattca da faccliino De strappå 10 tutt1 er giorno i momoriali,11 E bbuttd12 li pezzétti in ner13 cesrino ?

Oversættelse.14 Pavens Bestilling eller et Hundeliv.

Saa Paven Intet gjør? Saa han gjør Intet?

Saa det er Ingenting, I dumme Bæster! 10 Gid I saasandt maa times alt det Værste,

Som Paven Dag og Nat maa slæbe, slide.

Hvem er det da, som taler med Vorherre?

Hvem absolverer denne Flok Bastarder?

Hvem reiser ud i Vogn at signe Folket?

O O

Hvem sender Aflad tøndevis rundt Verden?

Hvem har lian til at tælle Penge for sig? Hvem hjælper liam at vælge Kardinaler?

Og Skattene, ved Himlen, gjør ei lian dem?

°g tænk saa dette andet Sjauerarbeid,

At sidde hele Dagen og sønderrive Ansøgninger og kaste dem i Kurven?

beneclire. 2 manda. 3 fuora, fuori. 4 le indulgenze. 5. 6 glieli. 7 quattrini. 8 credre. 9 dltra. 10 strappdre. 11 memoriali. 12 buttdre. 13 nel.

Sonettens Versemaal er nogenlunde gjengivet, men Rimene har

jeg maattet opgive.

ordret: stygge Murmeldyr.Neapel. Pompeji. 59

Det led nu til Ende med mit Ophold i Italien.

Jeg kunde dog ikke forlade Italien uden at have seet Neapel og Pompeji. „ Védi Napoli e poi må ri!“ 1 heder det.

Thomsen og jeg gjorde ogsaa denne Reise sammen, hvorved jeg ligesom i Rom havde megen Nytte og Glæde af hans store Lærdom i alle Retninger. Vi tilbragte en Uge paa denne Expedition; fem Dage i Neapel og to i Pompeji. Jeg havde Anbefaling fra Dall' Ongaro til F i ore 1 li, den berømte Direktør for Museet i Neapel og Udgravningerne i Pompeji. Han modtog os yderst velvillig og skaffede os alle de Oplysninger, vi ønskede, samt gratis Adgangskort til Udgravningerne. Da vi efter to Dages Forlob kom tilbage, bemærkede han: „hdnno fdtti mollo presto lor signori!“2 Det var her i Museet af særegen Interesse at se, hvorledes de i Herkulanum fundne Bøger blive afrullede ved en egen Mekanisme, saa at den beskrevne Side bliver fuldkommen læselig. Desuden glædede det mig at betragte de oskiske Indskrifter.

Det er en eiendommelig Fornemmelse ved i Pompeji at betræde de samme Stene, som Romerne gik paa for 1800 Aar siden. Man har vanskeligt ved at tro, at efter saa lang Tid saa Meget kan være uforandret, Tiden tillod ellers ikke at fordvbe os saa

V

meget i disse Studier, som det havde været ønskeligt.

Jeg reiste nu i Følge med Thomsen samme Vei tilbage, tog det sidste Farvel med Rom og Florents, skiltes fra Thomsen i Pisa og reiste fra Livorno med Dampskib til Marseille. Der er nemlig, mirabile dictu! ingen direkte Kommunikation mellem Italien og Spanien. Veien gaar over Marseille. Dampskibet .anløb

1 Se Neapel og dø!

2 Mine Herrer ere hurtig blcvne færdige.

Bastia paa Corsica og blev liggende der en lialv Dag, saa jeg tik Anledning til at se denne mærkelige 0 og høre dens Dialekt, som er en af de bedste i Italien og nærmer sig meget til den toskanske.

III.

SPANIEN.

Fra Marseille reiste jeg med Jernbanen til Per-pignan. Herfra var Banen endnu ufuldendt, og jeg maatte derfor reise en hel Dag med Diligence til Ge-rona (i Oldtiden Gerunda) i Spanien. Pyrenæerne frembød paa dette Punkt intet videre Mærkeligt; smukke, grønklædte Aase, hvorigjennem Veien slyngede sig. Det var en behagelig Afvexling efter det ensformige, flade Sydfrankrig. Ved at komme ind i Spanien bliver man betagen af en vis Formodning om, at nu ophører den almindelige, regelmæssige, europæiske Civilisation, og den lovløse Tilfældighed, den ægte Røverromantik begynder. Virkeligheden stadfæstede til en vis Grad denne Formodning. Jeg maatte betale dobbelt forDe-ligencen, fordi man først havde narret mig til at tage Billet til en, som gik om Natten efter en hel Dags Ophold i det dræbende kjedsommelige Perpignan. I Gerona forsvandt min Jernbanebillet paa en hemmelighedsfuld Maade. Men dette var kun Smaating, som man ved de fleste Landes Grændser er udsat for.

Paa en Søndag Morgen i en af de sidste Dage i Marts 1870 gik jeg med Jernbane til Barcelona. Der laa endnu Sne paa mange Steder i Katalonien, som tildels ligger meget høit. I Barcelona tog jeg ind i

Fonda de las cuåtro naciones, hvor Prisen for Værelse var moderat, 8 Realer (omtr. 45 Sk.) om Dagen; da imidlertid Maden var dyr der, fandt jeg mig foranlediget til at spise ude i Byen, i hvilken Anledning Værten fandt sig i den Nødvendighed at maatte for-høie Prisen for Værelse til 10 r. Idét jeg spadserede paa La Råmbla, en stor Promenade, som gjennem-skjærer Byen, kom jeg til Theatret og mit Blik faldt paa en katalansk Plakat: „La Passid y Mort de nostre Senyor Jesu-Christ“, som samme Aften skulde opføres der. Jeg besluttede at gribe Anledningen til engang at se en af de gamle middelalderlige Passionsskuespil og’paa samme Tid gjøre mig

bekjendt med det katalanske Sprog. Jeg fik kjøbt Texten ved Indgangen og kunde ved Hjælp af den godt følge med. Den nuværende Text skrev sig fra Slutningen af forrige Aarhundrede, men man antager paa Grund af Tonen og Sprogformen, at den i Virkeligheden var meget ældre, helt fra Middelalderen. Det er et høist eiendommeligt Skuespil. Fra katliolsk Standpunkt var der intet Forargeligt deri. Lidelseshistorien blev opført i sin Helhed, med fuldstændig barnlig Enfoldighed, med Simpelhed og Værdighed, uden Tanke om, at Nogen kunde tage Anstød. De fleste Protestanter vilde vel have følt sig forargede. Publikum bestod her især af de lavere Klasser, der synlig følte sig tiltalte og opbyggede, skjønt her som ellers hos Sydlændingen Rørelsen var blandet med barnagtig Tankeløshed; saaledes var der Nogle, som lo, da Kristus blev hudstrøgen. Men det var kun enkelte Undtagelser. Ellers sad Katala-nerne med spændt Opmærksomhed og fulgte Stykket, som varede 4—5 Timer. Tonen og Stilen havde virkelig en middelalderlig Inderlighed og Enfold.62

Jeg besluttede at blive en Ugestid i Barcelona, saa vidt, at jeg kunde faa sat mig lidt ind i den kata-lanske Dialekt. Lykken var mig gunstig. Da jeg den følgende Dag begav mig ind til en Boghandler for at spørge efter katalanske Bøger, var der netop en ung Mand tilstede, som blev opmærksom derpaa og tiltalte mig i den Anledning; vi kom strax i en meget livlig Samtale, naturligvis paa Kastiliansk, thi det Katalanske maatte jeg nøie mig med at kunne læse. Han var ingen Ringere end Præsidenten i den katalanske Maal-stræverforening „La jove Catalunya“ (det unge Kata-lonien); jeg kalder det Maalstræverforening i Mangel af noget bedre Udtryk, thi Katalanerne behøve ikke at s træ ve efter at faa et Sprog, de have det allerede og have havt det i mange hundrede Aar næsten uforandret, som det var i Middelalderen, et Sprog, som med ringe Afvigelse tales af 5—6 Millioner Mennesker. Imidlertid er Navnet for saa vidt berettiget, som det Kastilianske var blevet eneraadende, og Sandsen for at benytte Modersmaalet som Skriftsprog var gaaet tabt; da opstod for et Snes Aar siden nogle unge Digtere, hvoriblandt den berømte Balaguer var en af de første, som vakte de gamle poetiske Væddekampe fra Trubadurernes Tid til nyt Liv; han var selv den første, som blev kronet ved disse „jochs flordis" (Blomsterlege).

Her sang han det første nedenfor anførte Digt.

Den kastilianske Oversættelse er udført af Digteren selv, og findes i Udgaven af hans Poesias Ca-taldnas. Den hidsættes lier til Sammenligning mellem Sprogene.

Med Hensyn til Udtalen i Spansk bemærkes: c foran e og i udtales som læspende s, nærmer sig det engelske haarde th, men har mere s-Lyd; paa samme MaadeKatalansk Maalstræv. Digte.

udtales s bestandig; g foran e og i udtales omtrent som tydsk ch, noget dybere ned i Halsen; paa samme Maade udtales j altid; n udtales som mouilleret n, fransk gn\ Il udtales som virkelig mouilleret/, ital. gi; (ikke som j); ch betyder eng. ch, fransk tch; //udtales som vort j; h er altid stumt; u i qu og gu er stumt foran e Og i f. Ex. Guadalquibir udt. Guadalkibir, guérra udt. gerra; dobbelt r udtales stærkt og rullende med Tungespidsen, ligesom enkelt r i Begyndelsen af Ord.

Accenten ligger i Regelen paa sidste Stavelse, hvis Ordet ender paa en Konsonant, men paa næstsidste, hvis Ordet ender paa en Vokal; kun Undtagelser betegnes med Accent f. Ex. Cddiz, Peru. héroe, atmosfera, lagrima. Skjønt dette er tilstrækkeligt for den. som kjender noget til Sproget, har jeg dog til større Vei-ledning overalt tilføiet Accenterne.

Katalansk.1 Kastiliansk Oversættelse.

Cansons d’amormurmurardn mos Canciones de amdr murmur ardn

Udbis2 mis Idbios, si me ddis pldza

Si m' dondu lloch3 dels Jochs4 en el festin de los Juégos. %

en lo festi. La léngua de mis abuélos

La lléngua de mos avis conOzco tan sdlo; sdy unbdirdo

Jo sols coriech; so un bdrdo lemosin.

llemosi5 i

1 Til Veiledning har jeg ogsaa i Katalansk tilfoiet Accenter; Gravis betegner som i Italiensk aaben Udtale f. Ex. Deu Gud, lat. deus\ déu bor, lat. debet. 2 11 betyder som i Spansk en Sammensmeltning af l og j (mouilleret l). 3 ch betyder le. 4 j som

i Fransk. 5 Limosinsk o: fra Limoges, egentlig et Navn paa Pro-ven9alsk, hvormed Katalansk stadig bliver gjort til Ét, medens der altid har været en kjendelig Forskjel mellem dem. Men den katalanske Patriotisme finder sig smigret ved at faa saa stort et Fædreland.64

Spanien.

Los Jochs Flordis son filis de la Pr o u énsa I pus la porta obriu als Jochs

Flordis;

Ser/a fer d lo passat ofensa Lo desdemjdr1 las drpas provensdis.

Jo he se que la lléngua de

. Castélla Es do Isa, d fe, com del Himet

la mel; 4

La escolta l cor perqué la reb 3

la orélla Com un cant armonios haiædt3

#

del cel.

Mes ma lléngua es la lléngua en que aigun dia, Componguéren 4 sos Idys los tro-

vadors,

Y V mon trobava dolsa Varmonia De Ilurs descorts y Ilurs cansons

d* amårs.

Los Juégos Flordies son hijos de la Provénza, y pnés que ahris la puérta d los Juégos Flor dies, seria hacér unaofénsa d lo pasddo el desdehdr las liras provenzdles.

Yo bién sé que la léngua de Ca-stilla es dulce, d fé, como la rniél de Himéto; la escucha el corazon porqué la recibe el oido como un canto armonioso bajddo clel ciélo.

Péro mi léngua es la léngua en que (aigun dia) un tiémpo compusiéron sus Idys los tro-vadores, y el mundo lialldba dulce la armonia de sus „des-cortsKi y sus canciones de amåres.

Oversættelse.

Elskovskvad skal mine Læber nynne,

Hvis Rum I give mig ved Blomsterfesten.

Alene mine Fædres Maal jeg kjender,

Jeg er en katalonisk Trubadur.

1 ny betyder en Sammensmeltning af n og j ligesom det spanske n (mouilleret n). 2 rcbre r) modtage, af rehébre{r) for recébre, lat.

recipere, sp. recibir. Jfr. kat. ralid sp. razdn. 3 ix udtales som fransk ch. 4 Rogierne for Udtalen af gu og qu som i

Sp., altsaa u stumt foran e og i.Katalanske Digte.

Blomsterlegene er Sønner af Provence,

Og har I aabnet Døren først til Blomsterfesten. Krænke vilde det vor Fortids Minder At agte ringe Harpen fra Provence.

Jeg ved, at Tungemaalet i Kastilien Forvist er sødt som Honning fra Hymettos;

Det gaar til Hjertet, det paa Øret falder Som yndig Sang, nedstegen nys fra Himlen.

Men mit er Maalet, hvori Trubadurer Engang sang sine „Lais" til Harpens Strenge,

Og Verden lytted til de søde Toner Af deres Skjæmtekvad og Elskovssange.

En anden Sang af Balaguer:

Katalansk Text. Kastiliansk Oversættelse. Lo Senvor dels Estéls. El Seuor de las Estréllas.

*

La n'ina era maldlta, Le nina estdba enférma, y,

Y lo cor d'angustia pie, con el corazon lléno de angiistia,

Sa maréta la vetlldva, 1 su madrecka la veldba, la veldba

La vetlldva al costdt se'u. a su Idido.

— Maréta, i qui fa brillar —Madrecka, Iquién hdice brillar

Las estréllas en lo cel? las estréllas en el ciélo ?

— Lo Senydr que tot ho pot, — El Sehor que todo lo puéde,

Filléta. lo Senyor Deu. hijka, el Sehor Dios.

—- Déu ésser un gran senyor, — Débe ser un gran sehor. madre,

Mare, VsenyOr dels estéls. el sehor de las estréllas.

— Es lo amor dels amors purs, Llum de llums, omnipotént,

Es lo senyor dels seny års, . . .

— Es el am6r de los amores puros, luz de luces. omnipotente, es el sehor de los sehores . . .

1 til udtales som II, blot længere (fordoblet mouilleret /).

I Katalansk som i Spansk bruges at sætte omvendt Udraabstegn og Spørgsmaalstegn foran Udraabs- og Spørgesætninger. Det har sin Nytte, fordi Ordstillingen ikke forandres.

— Mare. jo me n vdig 1 ab2 ell. — Madroe, yo me voy con el. Vull esser estél, mare'ta, Quie'ro ser estrélla, madrecila mia,

Quant demd m:des'pertaré. cudndo me (despiérte) levdnte

Adbu. Mare'ta, me n vdig mandna. Adios, madrecita, me

Ab lo senyor dels estéls. voy con el sehor de las estre'llas.

i Ay! ... La nina n’era mår ta,, / Ay ! La niria estdba muérta,

Y sa indre, al costdt séu, y sw mddre, « sm /r/r/o. estdba

N’estdra ab lo cor sagncint, cøra e/ corazon echdndo s angre,

Plordnt lldgrimas de fel! llordndo Idigrimas de hiél!

Oversættelse.3 sti ernernes Herre.

Syg var liden Datter;

Med Hjertet af Angest fuldt Vaagede hendes Moder,

Yaagede ved hendes Side.

— Lille Mama, hvem er det, som lader Stjernerne skinne paa Himlen?

— Det er Herren, som Alt form aar,

Lille Datter, Herren vor Gud.

— Det maa være en mægtig Herre,

Moder, den Stjernernes Herre.

— Det er den rene Kjærligheds Væld,

Lysets Lys, den Almægtige,

Det er alle Herrers Herre . . .

— Moder, jeg gaar bort til ham.

1 ig skulde udtales som dzj, eng. /, men bliver i Slutningen af Ord baardt som tsj (eng ch).

2 med, bos, ogsaa provencalsk ab, af lat. apud; jo me ti vaig ab ell

— fr. je m en vais cliez hti.

J Originalen har ikke Rim. men paa gammel Vis Assonantser i 2den og 4de Linje, saa at kun Vokalerne rime. hvilket jeg ikke har gjengivet i Oversættelsen.Katalanske Digte.

67

Jeg vil være Stjerne, Mama,

Xaar jeg vaagner op imorgen.

Farvel min Mama, jeg gaar bort Til Herren over Stjernerne.

Ve! Den Lille var død,

Og Moderen ved hendes Side Stod der med blødende Hjerte Grædende Taarer af Galde.

Landsforvist under Isabellas Regjering paa Grund af sine frisindede Anskuelser, skrev han i Antwerpen følgende Digt: Katalansk Text. Kastiliansk Oversættelse.

Cel, camps, paldus. monuments, edmpos, paldcios, monuméntos,

1 Ordet Anyoransa. siger Forfatteren, kan tilnærmelsesvis oversættes

an.sk. Det betegner den stærke Længsel, hvoraf man hentæres.

2 c foran e og i udtales s.

Anvoransa.1

V

Nostalpa.1

Las fullas cduhen dels drbres,

Y al mdnco ne få vint jorns, Que l'espessor de la boyra

Las bojas eden de los drboles y hdee al ménos véinte dias que ni un rdyo de sol ha roto el espesor de la niébla.

No ha esqueiædt ni un rdig de sol.

Un vel de color de céndra 2 Un vélo de color de cenua con Ah sos plechs ho abrdssa tot: sus pliégues lo abråza todo: ciélo,

Tot es négre, tot es fosch. todo es negro, tddo es oscuro.

Vhirer sota d'aquést ceL ciélo, / qué mas destiérro en el

i Qué mes destérro en lo mon! mundo!

ined Nostalgia. men m'anyoro har intet tilsvarende Ord i Ivastili-68

Spanien.

/ Lo sant recort de la pdtria!

I No hi ha1 pas mes do Is recort! i L'anyordnsa de la térra!

No hi ha pas mes greu dolor.

i Ay! que in any oro 2, m' any oro Sota d'aquést cel de piom!

A voltas jo tånco l’s ulls,

Y Den, qii es tan bondados, Me perm ét véurer ma térra, Ddntme al mdnco aqnést consol.

Y véig llavors3 Barcelona,

La ciiiidt de mos amdrs,

Y Cmar que sas pldntas bésa Ab Onas de dois rumOr:

Y /’ Llobregdtx que la plana Crusa serpentejadOr,

Rodoldnt o nas de pldta,

Per en mitj de camps de jlors.

Y al li, al lluny, tot dibuiæantse, Sobre /' bidu5 r/e/ horisont,

Lrt.9 sérras 6 del MonUerrat6,

50/? Santudri famOs.

1 A er altid stumt; no Ai Aa pas

2 Se Side 67 Note \

! fr. cilo7's.

4 Navn paa en Flod, af Romerr

•’ 6/aw, fr. 6/e« af tydsk ol<

” Scrra, Tagge, tagget Fjeld, sp serrat, det taggede Fjeld, ligge Der er Levninger af et beromt suges af over 50,000 Mennesk*

i El sdnto recuérdo de la pdtria! i No hdy ciértdménte recuérdo mas dulce! i La nostdlgia de la pdtria! No hdy ciértaménte mas gran dolor.

i Ay que estoy triste,2 estoy triste bdjo de éste ciélo de plomo!

A véces ciérro los djos, y Dios, que es tan bondaddso, me perrnite vér mi pdtria ddndome éste con-suélo al ménos.

Y véo entdnces Barcelona, la ciuddd de mis amdres, y el mar que sus pldntas bésa con olas de dulce rumdr.

Y el Llobregdt que cruza ser-penteando la llanura, roddndo dias de pldta en médio de campos de Jldres.

Y alli, d lo léjos, dibujdndose sobre el azul del horizOnte, las siérras del Montserrdt con su famOso Santudrio.

— fr. il ny a pas.

e kaldet Rubricafus.

Ihøit. blåo.

. siet'ra, af lat. serra Sag. Mont-r isoleret pna den katalanske Slette. Kloster med Eremitgrotter, som be-m* om Aaret.Katalanske Digte.

Y tot hermos, tot joliu,1 Y todo hermoso, todo alégre,

Pie de vida, seductor, c/e seductor, y tøJo

Y sota tZ’z^/2 cel pur, £<t/o de un ciélo puro, todo na-

Tot naddnt en rdigs de sol. ddndo en rdyos de sol.

i Ay! que manyoro, manyoro i Ay que estoy triste, estoy triste Sota d’aquést cel de piom! hdjo de e'ste ciélo de plomo !

Oversættelse.

Hjemve.

Af Træerne falder Lpvet,

Og mindst er det tyve Dage,

Som det tætte Taagedække Ei er brudt af en eneste Straale.

Et askegraat Slør sig lægger Over Alt med tætte Folder,

Himmel, Enge og Mindesmærker,

Alt er skummelt og mørkt.

Leve under denne Himmel,

Hvor tungt det er, o Herre !

Leve under denne Himmel,

Hvad værre Forvisning i Verden!

Hellige Fædrelands Minde,

Ei findes sødere Tanke;

Længsel efter Fædrej orden!

Ei findes tungere Sorg.

Ak hvor jeg længes og længes Under denne Himmel af Bly!

1 ital. giulivo, eng. jol ly, som Diez afleder det af germ Jol, Jul.70

Spanien

Stundom jeg Øinene lukker.

Og Gud, som er saa barmhjertig, Lader mig se mit Land, .

Skjænker mig dog den Trøst!

Da ser jeg Barcelona,

Min Elskovs skjønne Stad,

Og Havet, som kysser dets Fødder, Med sagte brusende Bølger;

Og Llobregåt, som Sletten I Bugtninger gjennemløber,

Rullende Sølverbølger Midt gjennem Blomsterenge.

Og hist langt, borte sig tegner Helt paa Himlens Blaa Montserrats kneisende Tinder Navnkundig ved Helligdommen.

Og Alt er deiligt og jublende, Forførerisk, fuldt af Liv;

Under den klare Himmel Alt svømmer i Solstraalehavet.

Ak hvor jeg længes og længes Under denne Himmel af Bly!

For at give en Antydning af Forholdet mellem Kastiliansk, Portugisisk, Katalansk og Provencalsk, skal jeg endnu anføre i disse Sprog Lidt af Parablen om den forlorne Søn, Luk. XV 11—14. Det Provencalske skrives med væsentlig fransk Orthografi. Det udlydende r er ikke stumt, ch betyder eng. ch, fransk tch.Sprogprøvei

%

Provencalsk. Katalansk.

11. Un home avié dons1 enfans. 11. Un home ten ta dus tilis.

12. Lou pus pichoun diguét a 12. Y l' mes petit digué a son

son pdire: Moun pdire, dounas pare: Pare, dondwne fa part

mi ce que mi revén de voudstre que nxtoca de vostrea bens. Y elt ben; lou pdire faguét lou partagé los reparti los bens.

de tout ce que- pousseddvo.

13. Pdou 1 de jour s apres, lou 13. Y al cap de pochs jorns,

pichoun vendét tout ce que soun juntdnt lo Jill menor tot lo que pdire li avié desampardt, et s en era se'u, se n' and lluny a un anét dins un pats fourqo luénch, pats estrdny, y alli dissipd tots ounte dissipét tout soun ben en sos bens vivint dissolutamént. debaucho.1

14. Quand aguét tou acabdt. un o gråsso famino arribét dins aquéou 1 pais, et leou, si veguét reduéch a la der nier o miser o.

14 Y quant ho hagué gastdt, vingué una gran fam en aquélla téira, y comensd a patir miséria.

t / ' ou og au udt. som i Fransk, men åou som au, éou som eu.

Ka stilian sk. * Portugisisk.

11. Un hombre tenia dos hijos. 11. Hum1 homem 1 tinha3 d6us

filhos. 3

12. Y el menor de éllos dijo 12. E disse o mdis vioqo4 dél-a su pddre'. Pudre, dame la les " a se'u pai.* Pat, dame a pdirte que me toca de tu haciénda. pdrte da fazénda,f’ que me loca.

Y él les repartio la haciénda. E élle repartio éntre élles a fazénda. •

1 Udtales som u med fransk Næselyd.

2 em som fr. im, in.

3 Ih som spansk II (S. 63); nh som katal. ny, spansk n.

4 ? som rent, haardt s, ikke læspende som sp c. z.

3 II som rent /, ikke som i Spansk.

0 z »om i Fransk, blødt *•.72 Spanien.

13. Y pocos (no muchos) dias 13. E pudcos (nao 1 muitos)

después, el hl jo menOr juntdndolo dias 2 depOis, entrouxdndo 3 tudo todo, partio a un pals lej din o. o que era se'u, partio o filho mais y alli desperdicio su hacienda, mOqo pdra huma térra miiito viviéndo disolutarnénte distante, nhum paiz estrdmho,4

e Id dissipOu toda a sua fazénda vivéndo dissolutaménte.

14. Y cuando hubo gastado 14. E depOis de ter consumido

todo, vino una grande hdmbre tudo, succedéo havér naquélle en aquél pals, y comenzO a pa- paiz huma grande fOme, e élle clecér miséria (tenér necesiddd). comeqOu a necessitdr.

For Sammenligningens Skyld anføres det samme i et Par andre romanske Sprog.

Italiensk. Rumonsch (Graubitndten).5

11. Un uomo acéva due jigli- 11. Un hum veva dus jigis.

uoli.

12. E il piu giOvane di loro 12. Ad igl juven da quels schet

disse al pdidre; Pdidre, ddmmi agl Bab: Bab, mi dai la part

la pdirte dei tuoi beni che mi tocca de la rauba caud å mi: ad el Ed égli sparti lOro i beni. parché or ad els la rauba.

13. E, pdchi gidrni dbpo, il 13. A bucca bears gis suenter,

jigliuol piu gid vane, raccblta Ogni cur igl jigl juven vet tut mess cbsa, se ne andb in vidggio in ansemel, scha tild I navent en paése lontdno, e qulvi dissipo le iinna terra dalunscli: a lou sjiget sue facoltd, vivéndo dissoluta- el tut sia rauba cun viver senza ménte. spargn.

1 Som do med fransk Næselyd, der gjennemtrænger begge Vokaler; saaledes lecgao, Lektion, nacao, Nation. 2 s i Slutningen af Ord omtrent som tydsk sch: derimod imellem to Vokaler blodt som i

*r »

'Fransk f Ex. as cosas. 3 x som sch. 4 Se Side 71 Note 3.

5 Jeg har ikke fuldstændig Kundskab om denne Dialekts Udtale; Betegnelsen er halv tydsk, saaledes sch og ii som i Tyd>k, gi og g som i Italiensk: j rimeligvis som ital. g foran e, i.Katalansk Folkevise.

14. E dbpo che égli ebbe spésa 14. A cur el eet tut sfaig, scha Ogni cosa, una grave carestia vangit ei en quella terrci un grond vénne in quél pae'se, talclié égli funiaz: ad el antschavet a ver comincio ad avér bisdgno. basengs.

Til Slutning anfører jeg en katalansk Folkevise.

Lo bon réy se ri va a cassdr — lo bon réy y la regina.1 No s quéda ningu al paldu — sind V infant y la dula.

IJ infanto no vol dormir — ni ab bressol ni ab cadira,

Ni tampOch ab un pom d'or — que la dida li tenia.

La dida féya un gran foch — per véure si dormiria,

Ab Vardoréta del foch — la clida s' es adormida;

Quan la dida s’ despertd — trobd V infant céndra viva;

La dida ne fa un gran crit: — / Valgairi la Vérge Maria!

Que si Fos no rn ajudéu — de tot horn seré aborrida,

De edmptes y de barOns — y gent d'dlta gerarquia.

Vérge si ni> tornéu Vinfant — cordna de or vos faria,

Y a vOstre Jill precids — cordna de pldta fina.

Ja surt lo cridt del rey: — i Que ri teniu la méva dida V

— He perdut lo pomét d’or — la prénda que mas valia.

— Dida véus aqui diners — compréune un a la botfga,

— Com lo pom que jo he perdut—no ?i vénen a las botigas.

— Dida véus aqui dinérs -- compréune a la argenteria.

Y si alli no n' vénen d'or — compréune de pldta fina.

Quan élla es a mit g2 carrér — trdba la Vérge Maria:

— Vérge si ni tornéu V infant — cordna d'or vos faria«

Y al vdstre Jill precids — cordna de pldta fina.

— Tornéusen prompte a palau — no estigdu tan afiigida,

All trobaréu Vinfant — que tot sol ne fa joguinas.

Se li torna clintra V paldu — trdba al réy ab la regina.

1 g foran e og i udtales som i Fransk, altsaa paa samme Maade som j i begge disse Sprog. 2 tg, tj — ig se S 66 Note 1; saaledes kat. mitja.no udt. mulzjano (sp. medidno. middel-), men mitj eller mitg udt. Tnitsj.74

Spanien.

—- £ Hont tenlu, /’ infant — que C réy marela voila?

—- Posaclét dins del bressol — jo Chi deixåt que dormia.

Estdnt en e'Lvas rahåns — l' infant sent plordr la dida:

Ja se ri* puja escdla amunt — ab una gran alegrla.

Se vie /' véu dins del bressol — dins del bressol fent jog idnas.

— i Valgam’ la Mare de Den! — i Valg av S la Vérge Maria!

Oversættelse.

Kongen ganger at veicle Dyr, — den gode Konge og Dronning I Slottet bliver ei Nogen kvær — foruden Barnet og Ammen. Liden Prinds ei sove vil — hverken i Vugge eller Stol, Ei heller med et Guldæble, — som Ammen holdt ham imod. Ammen tændte en Ild saa stor — at se, 0111 han vilde sove; Af Ildens svare Ilede — tungt Søvnen paa liende falder. Da Ammen vaagnede op igjen, — var Barnet Aske og Emmer; Ammen opløfter et Rædselsskrig: — „Hjælpe mig Jomfru

Maria!

Hvis I nu ei vil staa mig bi, — hver Mand mig bliver gram, Baade Baroner og Grever — og Herrer af høieste

Stand. Jomfru, I give mig Barnet igjen, — Guldkrone jeg vil

Eder gjøre

Og for Jer Søn saa dyrebar — Krone af Sølvet fine."

Ud saa træder Kongens Svend: — „Hvad fattes Jer, Amme

kjære?"

— »Jeg haver tabt det Æble af Guld, — det Smykke,

som mest mon gjælde.u

— „Amme, se her er Penninge — I kjøbe Jer et i Boden."

— „Æble saadant, som jeg har tabt — er intet tilfals i

Boden.

— „Amme, se her er Penninge, — I kjøbe det hos Guld-

smeden,

Og findes intet tilfals af Guld, — saa kjøb det af Sølvet fine.u Da hun er paa halve \ ei, — møder hun Jomfru Maria:Provencalsk Folkevise. 75

9

— „Jomfru, I give mig Barnet igjen, — Guldkrone jeg vil

Eder gjøre

Og for Jer Søn saa dyrebar — Krone af Sølvet line."

— „Vend om, vend om til Slottet flux, — ei være I mod i Hu, Der skal 1 Prindsen finde, — han ligger blot og leger/' Om hun vender til Slottet igjen — Kongen og Dronningen møder:

— „Hvor har I Barnet, Amme kjære? — at se det Kon-

gen lysted.*'

— „I Vuggen ligger Barnet trygt, —sovende lod jeg det

ligge-“

Knapt hun mælte disse Ord, — Barnet hørte hun skrige: Flux hun iler ad Trappen op, — det var stor Fryd og

Gammen.

„Ser 1 han ligger i Vuggen her, — ligger i Vuggen og leger.” Hjælpe mig milde Guds Moder! — Hjælpe mig Jomfru Maria!

Af lignende Indhold er følgende provencalske Sang, som dog staar meget under den katalanske:

Lou rei a no nourriqo — plus bélo que lou jour;

/ i Elo s'es endourmido — lou Dauphin au coustdt,

Mai quand s1 es revelhddo 2 — Va trouvdt estouffdt. 3

N’en pren sa courbelhéto4 — les pedas 0 vai lavdir.

Lou rei qiies en fenéstro — la regdrdo passar:

nEt ounte vas, nourriqo — que Dauphin plouraraJ.

— N’aguétz pas pdou 6. moun mestre, — iou Vai ben malhoutat.1

— Entouérno-te, nourriqo — servanio Vy anardi. 5 La nourrico s entouérno — plourdnt et souspirdnt.

1 fr. coté. ~ fr. roveillée; Ih bet. raouilleret 1. 3 fr. étouffé. 4 fr.

* corbeillette (mangler). 0 Dette Ord er mig ikke klart; maaske = oldprov. peddises, sp. pedazos. Stykker. Lapper, Klude. 0 fr. peur, ital. paura. ' fr. emmailloté. 8 anar gaa, sp. audar.Spanien.

— Mai que n’as-tu, nourriqo — que sien tant estoiuidd?l

— Pardoun, pardoun, beou sire, — voms C auge2 pa’ avoudr.

— / digo tout, nourriqo — fe sm? perdounåt.

— me s/ow endourniido — Zcw Dauphin au constat,

Quand me siou revelhddo, — /W trouvdt estouffdt.

Au hout de tres quarts d’houro — la mdndon pendourdr.3 Quand es sur la ponténci4 — Dauphin s1 es revelhdt:

— iW« pendétz pas ma mdire, — que Va pas meritdit,

Pendétz n'en la servdnto — que m'avié ’mpouissoundt."

Jeg liar troet at burde liidsætte mere udførlige Prøver paa Katalansk, fordi det fortjener atvære mere bekjendt, end det er. Dette Sprogs Gebet begynder i Roussillon i Sydfrankrig, og det tales med ubetydelige Afvigelser foruden i Katalonien langs Kysten helt til Alicante. I Landskabet Murcia skal Sproget være en Blanding af Katalansk og Andalusisk. Det katalanske Maalstræv er noget andet end det provencalske. Foruden at Sproget langt bedre har bevaret de gamle Former, har det endnu væsentlig den samme Form over det hele Gebet. Det har som Skriftsprog kun tilsyneladende været afbrudt; man har mange Bøger trykte i forrige Aarlnindrede. Det saakaldte Maalstræv er altsaa ikke noget Nyt, intet Sproglaveri, intet Udvalg af for-skjellige Dialekter, men kun en mere energisk Fortsættelse af det gamle Sprog, som endnu lyder paa tiere Millioners Læber. Paa den anden Side er det ikke Meningen at ville løsrive sig fra det Kastilianske. Dette er fremdeles det officielle Sprog, som i Byerne forstaaes af de fieste. Katalansk benyttes i Skrift kun som litterært Sprog, hovedtagelig af Digtere; thi en

1 formelt = fr. étotmée, Betyiln. = altereret, udaf sig selv. 2 fr. ose.

1 fr. pertb'e. 4 fr. potcnce. 3 fr. empoisonné.Katalansk Maalstræv.

Digter kan aldrig i et fremmed Sprog finde et fyldigt Udtryk for, livad der rører sig i ham. Anderledes er det med det provencalske Maalstræv; her er Sproget sørgelig splittet og forandret fra, hvad det var i Middelalderen ; det franske Skriftsprog har havt en overvældende Indflydelse, og en Mængde Ord ere derfra optagne. Dialekterne ere mange; de provencalske Maal-strævere, „ Felibres11, holde sig hovedsagelig til Dialekten omkring Avignon. I mange, ja de fleste af disse ny-provengalske Skrifter skinner fransk Udtryksmaade stærkt igjennem. Katalansk er langt mindre paavirket af Ivastiliansk.

Jeg kommer tilbage til min Samtale med den unge Katalaner Joan Montserråt, medicinsk Student og Formand i „l.a jove Catalunya*. Han fortalte, at der netop den Aften skulde være Møde i Foreningen, og at hvis jeg vilde komme, vilde det være Foreningen en Ære at tage imod mig. Jeg indfandt mig og forefandt 60—70 unge Mænd, kjække, livlige Mennesker. Der blev til Ære for mig, som det hed, foredraget en hel Del udvalgte Digte af Forfatterne selv med ægte sydlandsk Ildfuldhed og Liv og med et Foredrag, som om de alle vare fødte Skuespillere. Kun én Ting fandt jeg i mit stille Sind at udsætte, at de alle vilde være Digtere; det kunde da ikke undgaaes, at enkelte Ting kom frem invitå Minervå. Franskmanden Énault, som* beskrev Norge for en Snes Aar siden, fandt, at her var „trop de mathématiciens, pen de poétes“. I Katalonien og Spanien overhovedet er det omvendt. Dette gjælder dog i Katalonien væsentlig den romantiske Ungdom; senere blive de ,.ikke fødte“ Poeter fornuftige, driftige Mænd. Katalonien er den mest78

Spanien.

arbeidsomme Del af Spanien eller rettere den eneste Del. hvor der arbeides for Alvor.

I Barcelona blev jeg en Uge og studerede flittig Katalansk, hvortil den brave og dygtige Montserrat hjalp mig trolig. Igjennem ham gjorde jeg Bekjendt-skab med mange andre Katalanere, som alle glædede sig meget over den Interesse, jeg viste for deres Sprog. Jeg blev herved ret godt bekjendt med den katalanske Udtale, der ingen synderlig eiendommelige Lyd frembyder. Derimod afviger baade Lydsvstem og Form saa stærkt fra det Ivastilianske, at disse Sprog ere gjensidig uforstaaelige for hverandre; da imidlerid næsten alle Katalanere i Byerne og de bedre Stillede paa Landet have lært det herskende Folks Sprog, hører man i Almindelighed sige, at det kun er Kasti-lianerne, som ere saa tungnemme, at de ikke kunne lære det Katalanske.

1 Barcelona besøgte jeg Universitetet og blev forestillet for dets gamle ærværdige Rektor Bergnes de las Casas, der overraskede mig ved at tiltale mig paa Tydsk. Han talte baade Fransk og Engelsk og tiere Sprog. Han yttrede sig ringeagtende om det Katalanske som Litteratursprog; kun det Ivastilianske, sagde han. har en virkelig Litteratur. Han gav mig desuagtet en Anbefaling til Koryfæen blandt de katalanske Litterater. Don Victor Bal agu er, Deputeret til Cortes fra Barcelona. Her i Spanien er det for en stor Del Digterne, som blive Politikere og Statsmænd. Mange af disse have begyndt sin Karriere, idet de have vakt sin Opmærksomhed ved sine Digte. Fra Digter til Taler er Skridtet ikke saa særdeles langt. En Mand. som har den rette glødende Veltalenhed, som river Mængden med sig. kan. naar han horer til et mægtigt Parti.Poetiske Statsmænd. Reise til Madrid.

70

opnaa en umaadelig Indflydelse, om lians Statsklogskab og politiske Indsigter kun ere maadelige. Dette gjælder dog ikke Balaguer. der er en udmærket Mand i alle Retninger, baade som Digter. Patriot og Historiker. Han har behandlet Kataloniens Historie i et grundigt og udførligt Værk.

Forresten er der i hele den spanske Statsforvaltning et høist poetisk Røre. De Styrende digte store Reformer, som skulle hæve Spanien til det første Land paa Kloden. Disse poetiske Syner komme frem i Form af Proklamationer, Taler og Avisartikler: Formen er rigtignok prosaisk, men Tankerne yderst poetiske. Reformerne komme rigtignok ikke ud af sin subjektive Tilværelse, de indtræde ikke i den objektive Virkelighed. Men der maa jo altid være Forskjel paa Digt og Virkelighed, paa „Drøm og Daad“.

Søndag 3die April 1870 reiste jeg fra Barcelona til Madrid 0111 Morgenen; samme Dags Eftermiddag var der fuld Revolution i Barcelona i Anledning af Soldaterudskrivningen. Dette erfarede jeg først bagefter. Efter nogle Timers Reise kom jeg ind i Aragonien: den Del, Jernbanen gjennemløber. er meget øde og trist; den ser næsten ud som en Ørken med sine umaadelige graa Sletter: ser man nøiere til. ere disse dog bevoxede med kort Græs, og store Hjorde finde her Xæring. I Horizonten ser man ensformige, taffelformige Bjerge. Jeg reiste her. som overalt, paa 3die Plads. Her reiste mest Bønder, men ogsaa andre Klasser; et nygift velstaaende Par gjorde her sin iredditn7 trip. Tonen var som overalt i Syden, navnlig i 3dje Klasse paa Jernbanen, yderst gemytlig. Den, som har Vin og Hvedebrød, trakterer den, som Intet har eller som har noget Andet at byde paa.80

Spanien.

Nogle Bønder vare ved de hyppige Libationer komne i en overmaade oprømt Stemning; men hvor langt elskværdigere den sydlandske Rus fremtræder end den tølperagtige nordiske Brændevinsdjævel! De havde været saa forsynlige at medbringe sine velfyldte botas, Lædersække, som rumme adskillige Flaskers Indhold; disse ere i Katalonien indrettede paa en meget bekvem Maade: foruden den egentlige Aabning have de en smal Tud, som, naar man hælder paa Sækken, udsprøiter en fin Straale: Katalaneren retter denne med en paa lang Øvelse grundet Sikkerhed mod den aabne Mund og forholder sig for Resten aldeles receptiv quantum salis; kun af en vis svælgende Bevægelse mærker man, at man har et levende Væsen for sig og ikke en eller anden nyopfunden Fontæne. Denne bekvemme Indretning formindsker betydelig det Uappetitlige, som der for os pertentlige Nordboer er i at drikke efter en Anden. Mine katalanske Naboer lod sine botas flittig gaa rundt med indtrængende Anmodninger om at prøve Indholdets Beskaffenhed, og Alle gjorde flittig Besked; at afslaa Indbydelsen vilde have været en dødelig Fornærmelse; og hvorfor skulde man sige nei til den ædle Druesaft? thi det var virkelig god Vin, bedre end den almindelige Bordvin, man faar i Byerne. Bønderne forstaa sig nok paa Varerne, som de selv tilvirke. En af dem blev i den Grad greben af bakkantisk Begeistring, at han begyndte at

dandse omkring, idet han holdt sin bota ømt omfavnet med begge Arme.

Jeg indledede tilsidst en Samtale med en ung elskværdig Nabo i Uniform, der jciterede Vers og udmærkede sig ved sit ridderlige Galanteri mod Damerne. Han var egentlig Farmaceut og udtjente sin Værne-pligt som Assistent ved det militære Hospital i Madríd, som nu var hans Maal. Da jeg yttrede, at jeg som Fremmed og ubekjendt med Forholdene var glad over at gjøre Bekjendtskab med en saa brav og dannet Mand, følte han sig i den Grad forbunden for den Tillid, jeg viste ham, at han ansaa det for sin Pligt ikke at vige fra min Side, før han havde skaffet mig et godt Logis i Madríd. Om Aftenen kom vi til Zaragóza, hvor min nye Ven, som hed Feliz Fernández, indbød mig til Nattekvarter paa det militære Hospital, hvor han var vel kjendt. Der gjorde jeg Bekjendtskab med flere af hans Kolleger, som spurgte Fernández, om jeg var Katalaner; nei, svarede F., han er nok fra Frankrig etsteds. Jeg ønskede nu ikke at ansees for Franskmand og forklarede, at jeg var fra *Noruéga*, men da dette Land var ganske ukjendt, greb jeg til den Udvei at sige, at jeg var fra Tørfiskens Land, *el pais del bacaláo*; uheldigvis er der flere Lande, som producere Tørfisk, og jeg maatte derfor finde mig i, at det endelige Resultat blev, at jeg var fra Amerika. Jeg havde aldrig drømt om at skulle sove paa Militærhospitalet i Zaragóza; ikke destomindre sov jeg fortræffelig. Den næste Dag reiste vi til Madríd, hvor vi ankom om Aftenen. For nu at slippe at tage ind i de dyre Hoteller henvendte Fernández sig til en *sereno*, en Natvægter, som sad og sov fredelig paa en Trappe; han spurgte, om han ikke kunde give ham Anvisning paa noget *cása de dormir*, Sovehus. Jo, Vægteren havde endog selv Portnøgel til et, som han kunde anbefale. Vi kom nu ind og fandt Kvarteret ret godt. Om Morgenen undrede jeg mig over, at det aldrig vilde blive lyst; endelig mærkede jeg, at der intet Vindue var, hvilket man oftere undværer i Soveværelser,82

dels for at spare Rum. dels fordi .det er kjøligere. Efter dette noget eventyrlige Indtog i Madrid fik jeg tilsidst ved Fernandez's Hjælp et godt Logis i et edsa de huéspedes, egentlig Gjæstelius, et Slags boar-dinghouse eller Pension, hos en brav Enke i cdlle del Lobo (Ulvegade), lige ved det berømte Puérta del Sol. en Plads med Fontæne, hvor alle Hovedgaderne udmunde. Her erhvervede jeg mig snart tilstrækkelig Øvelse i Span-sken, men nogen egentlig Færdighed var halvtredie Maaned ikke nok til at skatfe mig. Jeg havde af Dr. Guardia i Paris faaet Anbefaling til Dr. To rib i o del Camp 111 o, Bibliothekar ved San hidro, en udmærket Mand i alle Dele, som var mig til stor Hjælp og Hygge under mit Ophold i Madrid. Hans Doktordisputats, „Ensayo sobre los Poémas Provenzdles", er et interessant Arbeide, hvoraf han forærede mig et Exem-plar til mig selv og et til Universitetet. Af ham fik jeg de paalideligste Oplysninger om Udtale og Sprogforholde, som ellers vare vanskelige at erholde. Han var en af de faa Spaniere, der udmærke sig ved Alvor og Ihærdighed i Arbeidet. Desværre ligne Størsteparten af hans Landsmænd ikke ham. Det slaar ikke _ • • feil, at Spanierne ere en begavet Nation. Men netop denne store Lethed forleder dem til en Hot Overfladiskhed, baaren af store Ord. Dog synes der at være nogle faa grundige Forskere i Spanien; navnlig synes Historien at have tiere heldige Dyrkere. Videnskabelig sammenlignende Sprogforskning synes endnu næsten ukjendt i Spanien, skjønt, der er adskillige lærde Sprog-mænd. Jeg gjorde Bekjendtskab med en ung Professor ved Universitetet i Madrid, Gonzales y Fernandez; hans egentlige Fag var Æsthetik, men han havde tillige den Specialitet at kunne de fieste europæiskeVidenskabens Stilling.

Sprog og Arabisk; endog Svensk og Paissisk liavde han læst." Men da han fremsatte som sin faste Overbevisning, at Baskisk, Etruskisk og Ægyptisk var én Sprogstamme, blev jeg forskrækket. Hans Theori var bygget paa et Par tvivlsomme Etymologier, hvorved han tillige byggede en Bro over til de indoeuropæiske Folkeslag, idet Endelsen melum skulde være = lat. mons. Forresten har jeg ikke kunnet linde nogen iberisk By med Endelsen metum, men vel keltiberiske paa etum, som synes keltisk Afledningsendelse: Tole-tum (Toledo), Nemetobriga, ligesom i Gallien Mageto-briga, August o nemetum; Hndrumetum i Afrika var punisk. Den utrolige Lethed i Tilegnelsen frister til at tage sig det let med Forskningen.

Nogen videnskabelig Forskning paa det romanske Felt mærkede jeg lidet eller intet til. Der var visselig Mange, som besad fortroligt Kjendskab til den ældre spanske Litteratur; men dette blev uden Udbytte for Sprogvidenskaben. Til den nyere Forskning i Tyskland og Frankrig blev, saavidt jeg kunde se, intet Hensyn taget. Dette kom vel hovedsagelig af Mangel paa Interesse for det Slags Studier. Til Studium af Dialekterne mærkede jeg intet uden nogle Glossarer, saaledes et over Aragonesisk; om videnskabelige Resultater var her ikke Tale; man fik finde sig i Mangelen paa Forskning, naar der endda kunde skaffes paalideligt Materiale til Forskning. I flere Dialekter findes vistnok Skrifter, men Oplysning om Udtale og Lydsystem mangler. Her maa den udenlandske Forsker anstille Undersøgelser paa egen Haand. Da mit Ophold i Spanien maatte blive kort, kunde jeg kun ubetydelig beskjæftige mig med Dialekterne. I Spanien er der tre romanske Sprogformer; det katalanske

Gebet er omtalt; det Kastilianske indtager næsten hele Resten af Spanien; thi Andalusisk er kun at anse som en Modifikation af Kastiliansk, en mageligere Udtaleform. I Gallicien tales derimod en Dialekt, der i Virkeligheden tilhører det portugisiske Gebet. Det portugisiske Sprog selv kan til en vis Grad betragtes som en Dialekt af Spansk, forsaavidt som Ordene for den allerstørste Del ere de samme; men Lydformen er rigtignok saa forskjellig udviklet, at det praktisk bliver det samme, som om en større Del af Ordfor-raadet var forskjelligt.1 Desværre havde jeg ingen Anledning til at studere det Portugisiske, da jeg ikke kunde udstrække min Reise til Portugal, og Portugisere ere yderst sjeldne at se i Spanien, som det synes paa Grund af den mindre gode Forstaaelse, der finder Sted mellem begge Nationer.

Jeg anvendte min Tid dels til Studium af kastiliansk Sprog og Litteratur, dels til at tilegne mig Udtalen og Talesproget ved flittig Omgang med Indfødte. Jeg havde deri Held med mig og kom i Rerørelse med en Mængde Personer i de forskj elligste Stillinger. For det dannede Sprogs Vedkommende havde jeg min Hovedkilde først og fremst i Dr. Campfllos Familie, hvor jeg var en daglig Gjæst og blev behandlet med stor Imødekommenhed og Hjertelighed, saa jeg strax følte mig som hjemme. Jeg mærkede intet til den spanske grandéza2 og Stivhed, skjønt Familien var adelig og i god Stilling. Overhovedet fandt jeg, at den spanske Omgangstone udmærkede sig ved en stor Ligefremhed, naar først visse Ceremonier vare over,

1 En Spanier i Paris bemærkede for mig, at han ansaa Portugisisk som „en eneste stor Feil i Spanskw, idet hvad der her ansaaes for urigtigt, der var hævet til Regel. 2 rgrandezzau er italiensk.Studier. Omgangstone.

der staa igjen som Levninger fra Fortiden. I det Hele maa vistnok den spanske Nationalkarakter liave forandret sig en liel Del i det sidste Aarhundrede. De strenge Skranker mellem de forskjellige Stænder ere nedbrudte. Den fattigste Spanier gjør Fordring paa at behandles med samme Agtelse som Adelsmanden, ligesom han respekterer denne kun som Menneske og som Spanier. I Spanien ere paa en Maade Alle Adelsmænd, ligesom Alle tiltale hinanden med l'stéd,* oprindelig vuéstra mercéd, Deres Naade, naar de ikke staa i et nærmere Forhold til hinanden. Men netop denne Lighed gjør. at det Stive i denne Tiltaleform bortfalder, ligesom ogsaa Usted ikke længer minder 0111 sin Oprindelse. I Italien derimod siger man Lei til „fine Folk“ og voi eller tu til Tjenestefolkene; i Spanien siger Herren i Almindeligheg Usted ogsaa til sin Tjener; begge behandle hinanden med Agtelse; et vist gemytligt Forhold finder ofte Sted; Tjenerne tage ofte Del i Samtalen uden at vise nogen uforskammet Familiaritet; det er blot den sydlandske Aabenhed, der kommer til sin Eet. I de høiadelige Familier, der holde paa sin Rang, er det udentvivl anderledes: jeg for min Del har ikke truffet nogen Don Ranudo i Spanien. Visse Formler og Ceremonier have endnu holdt sig fra Middelalderen. Man hilser paa en fremmed Dame med Ordene: „A los pies de Ustéd“, (jeg ligger) for Deres Fødder, hvortil hun gjerne svarer: „(Le) béso d Ustéd la mdno“, jeg kysser Deres Haand. „Men de vogte sig vel for at gjøre det**, bemærkede en Spanier. Jeg blev mindet 0111 Scenen i Ulysses von Ithacia:

1 Forkortes oftest til V. eller Vmd., men skrives ogsaa helt ud, dels med stort, dels med lidet u86

Spanien.

Trojanen. Adieu, min Herre! jeg maa gaae; jeg er hans skyldigste Tiener af mit Hierte.

Chili an. Han meener vel ikke meget dermed.

Trojanen. Ney vist, det er sandt nok. Det er kun saa en Talemaade blant os.

Det vilde ogsaa være for galt, om Damerne skulde kysse Herrerne paa Haanden. Det Omvendte vilde være mere passende. Men ogsaa Damernes Hænder maa nok i Almindelighed undvære denne Tribut i Spanien. Naar En forlader en Anden for at gaa ud, undlader han aldrig at sige „Con permiso de Ustédu, ligesom vore Forfædre brugte at „taka leyfi“ og Engelskmæn-dene endnu jake leaveV Den Anden, den Tilbageblivende svarer dertil: »Vdya Ustéd con Dios“, gaa med Gud. Xaar jeg kom tilbage fra min Spadseretour, og hilste Tjeneren „Don“ Ramon med Buénos dias, god Dag, undlod denne aldrig at svare: „Muy buénos los ténga Ustédu, gid De selv maa faa den god. Bad jeg om et Glas Vand, fik det og takkede derfor med murhas grdcias. svarede Don Ramon: „Corndnde Ustéd otra cosa“. har De ikke noget Andet at befale; undertiden sagde man: ,,No las meréce“, det fortjener den (Takken) ikke, eller „No hdy de qué“, det er ikke Noget at tale om, ligesom det franske il ny a pas de quoi. Kom jeg forbi den fattigste Tigger, medens denne sad ved sit Maaltid, undlod han aldrig at indbyde mig til at dele det med Ordene éUstéd gusta? behager De?

I de Cirkler, hvor jeg kom, fandt jeg et hyggeligt og kjærligt Familieliv. Spanierne sige ogsaa selv, at der er mere Familieliv hos dem end hos Franskmænd og Italienere. Det var ikke almindeligt i Campfllos

1 Samme Grund har Udtrykket despedirse, tage Afskod, Orlov.Ceremonier. Ridderliglied. Slap Moral. 8?

Familie, at Herrerne gik ud 0111 Aftenen; derimod kom næsten hver Aften nogle fortrolige Bekjendte, blandt hvilke man var saa god at regne mig. Her tilbragtes Aftenen med fortrolig Samtale: ofte blev der ogsaa musiceret af Damerne. Jeg blev strax overbevist om. at det ikke var tomme Ord. naar man sagde til mig: rÉsta es in rdsa de lTsléd“. dette er Deres Hus. Ogsaa hos den katalanske Digter Balaguer skadede Rektorens Anbefaling mig en overmaade hjertelig Modtagelse: han forærede mig sine katalanske Digte i to Bind med kastiliansk Oversættelse, en Gave, som jeg satte megen Pris paa. Ogsaa hos ham var jeg en hyppig Gjæst og tilbragte der mange hyggelige Aftener.

Overhovedet er Spanierne det Folk. som bedst har bevaret den middelalderlige Piidderlighed. Det er en urigtig Forestilling, man gjør sig. at Spanierne ikke mene Xoget med sin Artighed. Jeg har i Gjerningen havt mange Beviser paa det Modsatte. Derimod skulle Spanierne ikke være meget paalidelige i Forretningssager, efter hvad jeg har hort af Skandinaver, bosatte i Spanien. Begreberne 0111 Forpligtelsers strænge og punktlige Opfyldelse ere betydelig slappere end i Norden. Dette staar i Forbindelse med det lave moralske Standpunkt, hvorpaa Størsteparten af Xationen befinder sig. Den offentlige Moral er saa slap som muligt. De politiske Partier og deres Førere skjælde hinanden ud for Røvere og Kjæltringer. Man kan med sin bedste Vilje ikke undgaa at tænke paa Ordsproget: Tyv tror, at Hvermand stjæler.

Den gamle Mørkhed og Strænghed i Sæder er forsvunden. Spanierne ere 1111 for største Delen snakkesalige, joviale Folk; Ulykken er, at de snakke meget mere, end de handle: dette sige de selv. Pués Senor.88

Spanien.

aqui no 1\dcen mas que habldr,1 hørte jeg Eli sige, som selv var en af de Værste. Franskmændene have af det spanske habldr, (tale, snakke) gjort kabler, skvadronere, hdbleur, Skvadronør, Storskryder. Spanierne hævne sig^ ved at kalde Franskmændene parladores, og det maa indrømmes, at Franskmændene, især i det Sydlige, ikke give dem Stort efter. Spanierne have for Resten forud for dem en vis storslagen, pompøs Maade at skryde paa, som er et Minde om den Tid, da Spanien var den første Nation i Europa; ja i Grunden et Minde fra Romerne, i hvis Sprog Bevidstheden 0111 Verdensherredømmet kom saa vel frem.

Det spanske Sprog og dets Udtryksmaade minder mere end det italienske om Latin. Det Storslagney Majestætiske i det mægtige Romersprog er i Spaniens Sprog blevet saa vel bevaret, fordi det stemmer saa vel med den spanske Nationalkarakter. Men denne synes efter den franske Revolution at have taget en uheldig Retning. Der er indtraadt en vis Slaphed i alle Forhold, saaledes ogsaa i Sproget og Stilen. De uheldige Sider af den nyfranske Kultur, Nydelsessyge og blaseret Overforfinelse, have fortrængt den gamle strænge Tarvelighed blandt de Fleste, som ikke ere tvungne til at gjøre en Dyd af Nødvendighed. Af Naturen ere Sydlændingerne meget nøisomme, hvad Mad og Drikke angaar, hvilket dels kommer af Klimaet, dels af Fødevarernes gode Kvalitet; den gode Vin styrker og opliver dem; som i Sydeuropa overhovedet nydes den sjelden til Overmaal. Der findes spanske Arbeidere, som leve hovedsagelig af Vin. kun med lidt Brød, Frugter eller Grønsager, og arbeide med den Føde hele Dagen.

1 Jeg skal sige <lcm, her gjør Folk ikke Andet end at snakke.Spansk Prosa og Poesi.

Der skrives ikke saa Lidet i Spanien, som man i Udlandet forestiller sig. Spanierne skrive Digte med utrolig Lethed, om der end ikke for Tiden findes Digtere af første Rang. derimod en Mængde smaa, saa er der dog flere temmelig betydelige. Den spanske Poesi er høist tiltrækkende, lettere og naturligere end Prosaen: den staar heri over den italieuske, der er kunstigere, men tillige rigere og mægtigere. Det er en stor Nydelse i de spanske versificerede Skuespil at høre. hvor let og utvungent Sproget føier sig efter Verset, saa at man mærker, det er Poesi, uden dog at rives ud af Illusionen. Følgende er en liden Prøve paa kastiliansk Poesi af TBalddns y Canlares" af den unge vndede Digter San Martin v Agui'rre:

Al nacér la Aurora.

Entre celdjes De 1 Oro y de rosas Lléna de encåntos Ndce la aurora,

Borrdndo lénta Las négras sombras,

Y al par2 bah and o Con luz hermOsa Los dnchos mares

Y pdrdas lo mas.

Los ruisenéres Lédos entonan En la enramdda Seniidas trOvas.

Ved Morgenrodens Frembrud.

Blandt Purpurskyer Af Guld og Roser Yndefuld fødes Morgenrøden.

Mildt udslettende Mørke Skygger, Gavmildt gydende Fagre Straaler Over brede Hav Og brungraa Bakker.

o o

Nattergalene Glade istemme Under Løvtaget Smeltende Sange,

1 Om Hiatus gjælder det Samme, som i Italiensk, at den første Vokal glider let over i den anden, og begge tilsammen regnen for én Stavelse. 2 al par, egentlig „ligelig14.90 Spanien.

Y en los vergéles Og i Haverne Las hellas rosas Skjønne Iloser Tiérnas eæhdlan Ømt. udaancle Dulces aromas. Yndig Vellugt. Los marinéros Sømænd bruge Conténtos vogan Muntert Aaren, 0 al viénto tienden Mod Vinden spænde Las bldncas lonas, De livide Seil, Miéntras sus nav es Imedens Skibe Cudl las gaviotas Som Maager svæve, Siircan ligéras Furende lette Las blandas olas. De bløde Bølger. Se oye entretdnto Ret nu lyder La voz sonora Den klare Røst De la camp an a Af Klokken hist De una parroqnia I Kirketaarnet, Que lentaménte 1 Som langsomt ringer El alba toca. Til Ottesangen. i Cuantos siispiros ! Hvilke Sukke, I Cuåntas congojas Hvilken Smerte El pécho eælidla Brystet udaander En éstas hår as! I disse Stunder! i Bendita séas Velsignet være Oh, bélla auråra, Du Morgenrøde! Y pués rendce Og som Naturen Natura hermosa Skjøn gjenfødes, Cudndo en Oriénte Naar sig i Østen Tu faz aso?na, Din Fakkel viser, Haz que reviva. Saa skjænk min Sjæl Mi dlma to da Paany at leve 1 Ved de spanske Adverbier paa mente hores 2 Accenter, dog stærkere paa Endelsen; i det

italienske lentaménte ligger Tonen blot paa Endelsen, saa at Udtalen er kjendelig forskjellig.Spansk Poesi. Journalistik. Skuespil.

91

vi la esperdnza Que muérta llora,

Y de ésto modo Viva gozosa.

Helt for Haabet,

Hvis Død den begræder: Lad den leve

Fuld af Glæde. Med lifligt Haab Om salige Timer.

Con la esperdnza De dtilc es hor as.

Dernæst blomstrer især Avislitteraturen. Hertil bidrager især Spaniernes utrolige Lethed i at forme sine Tanker og udtrykke dem. Unge Folk med meget smaa og overfladiske Kundskaber dukke pludselig op som frugtbare Journalister og skrive lange, ofte talentfulde Artikler. Grundighed og Paalidelighed spørges ikke saa meget efter i et Land, hvor Enhver gjerue har sit Parti paa det Pæne og blot ønsker at hore sin egen Mening løftet til Skyerne af en talentfuld Advokat og alle Andres grundig forkjætrede. Det er især den pompøse, storslagne, umaadelig overlegne Stilart, som her er den mest yndede.

I Spanien skrives der en hel Del Komedier og Farcer, Satirer og Parodier, ofte overmaade morsomme. En egen original Art ere de i den nyere Tid opkomne Zarznélas, humoristiske Sangspil. som Spanierne sætte megen Pris paa. Det kan ikke nægtes, at Spanierne have et ikke ringe humoristisk Pund. Men Meget af hvad der i dette Genre produceres, tilhører en forkastelig Fietning. Det er Nutidens negative Tendents, for hvem Intet er helligt, og som allermindst agter sig selv; den ser sin egen Daarlighed og ler derad, men gjør ikke et Skridt for at komme Idealet nærmere.

Der er mange Modsætninger, mange Splittelser og mange Partier i Spanien. Folket mangler fremfor de øvrige romanske Folk moralsk, intellektuel og politisk Opdragelse; først denne vilde bringe større Enhed i92

Spanien.

Bestræbelsen efter Fremgang. Det er sørgeligt at se et saa begavet Folk splitte sine Kræfter, som det gjør. Efter at Landet endelig skulde synes at have opnaaet en fast og ordnet Administration under et meget indskrænket Monarki, gjøre Republikanerne stadig Forstyrrelser. Jeg ved ikke, om Republiken er den bedste Regjeringsform, men det er klart, at den fordrer et meget høit moralsk og intellektuelt Standpunkt hos Folket. Skal Folket styre sig selv, maa Individerne være saa vel opdragne, at de arbeide for det fælles Bedste og ikke for sig selv. Det vilde være forgjæ-ves at stole paa Menneskenes naturlige gode Instinkter og Impulser. Ingen Nation besidder vel disse i høiere Grad end Spanierne, men vi se i Mexico og de sydamerikanske Republiker, hvad de føre til paa et lavt Udviklingstrin. Mennesket er ikke godt af Naturen. Den Vilde har ogsaa ofte ædle Impulser; han kan være høisindet, ædel, sublim; men næste Øieblik har Lidenskaben forvandlet ham til et Dyr. De sydlandske Nationer ere netop vanskeligere at opdrage, fordi de ere saa lidenskabelige. Det er en Lvkke for

o t/

Italien, at det har faaet en fast, monarkisk Regjeringsform. Først naar Folkene have opnaaet et ganske andet Udviklingstrin, end det, de heste nu staa. paa, bør der kunne være Spørgsmaal om at indføre Republiken. Hvad denne kan føre til endog paa et forholdsvis høit Standpunkt, se vi i den kolossale Korruption i de forenede Stater.

De religiøse Forholde i Spanien belinde sig i en Forvirrings- og Overgangsperiode. I Aaret 1787 skal der have været 180,000 Munke og Præster. Siden de over 800 Klostre i 1835 bleve ophævede, begyndte Religionen at tabe Termin, og den „gode gamleu Tid varLavt Udviklingstrin. Religiøse Forhold.

93

forbi. Ligegyldigheden for Religionen tiltog: Religionsfriheden var forberedt, og man forundrede sig ikke over, at den blev indført efter den sidste Revolution. Især i Byerne svnes der at herske en høi Grad af Ligegyldighed for Religionen; vistnok iagttages dens Ceremonier især af Kvinder og de arbeidende Klasser, men mest af Vane, og fordi man intet Andet har at sætte i Stedet. Min Værtinde i Madrid gik regelmæssig i Messe, men hendes Tro var ikke meget stærk, „i al fald tror jeg paa Gud", sagde hun. ,.thi Verden kan ikke bave skabt sig selv.<; Den protestantiske, til den presbyterianske Menighed hørende Kirke i Madrid lykkedes det mig endelig at finde efter flere for-gjæves Efterspørgsler. Paa første Pindsedag fandt jeg den meget godt besøgt: men dette havde den særegne Grund, at der fandt en Præstevielse Sted: en ny Præst, som skulde virke i Zaragoza. blev indsat. Det var en gammel graahaaret Mand, der talte vakkert og værdig: kun gjorde det paa mig et mindre godt Indtryk, at han talte saa meget om de Forfølgelser, han havde været udsat for efter sin Overgang til Protestantismen; jeg havde ondt for at tro, at Trængslerne havde været saa haarde, hvor Tolerantse og Ligegyldighed er saa stor: dog har det vel staaet i den katholske Geistligheds Magt at lægge ham nogle Hindringer i Veien. Overhovedet tiltage ikke Protestanterne synderlig: de fleste Spaniere holde sig borte, dels fordi Præsterne sige. dem, at det er Synd at gaa i protestantisk Kirke, dels af Ligegyldighed. Jeg tror ikke. Protestantismen har nogen synderlig Fremtid hverken i Spanien eller overhovedet i Sydeuropa.

Der er for Resten endnu en Del gode Katholiker i Spanien ogsaa blandt de dannede Klasser; navnlig94

traf jeg tiere Damer i de Familier, jeg kom til, som forsikkrede mig, at de vare troende Katholiker. Jeg spurgte dem, om (let ikke var vanskeligt at vedligeholde Andagten, naar de skulde læse de samme Bønner saa mange Gange op igjen; jo, de maatte tilstaa, at det ofte faldt vanskelig, men det var heller ikke saa vanskeligt at faa Tilgivelse, om de af menneskelig Skrøbelighed mangen Gang faldt i andre Tanker; paa den anden Side forsikkrede de, at de ofte fandt stor Trøst netop i de foreskrevne Bønner, naar de vare stædte i Trængsel eller Smerte. „Finder De det ikke uværdigt i Deres Bønner at henvende Dem til alle disse Helgene, istedenfor til Gud selv?“ spurgte jeg. „Xei“, var Svaret, „Gud er saa uendelig ophøiet over os, at vi have Rædsel for at fremstille os Ansigt til Ansigt for ham; det er saa trøstefuldt at vende sig til Helgene, som have været Mennesker ligesom vi, og bede dem om deres Forbøn.“ Alle de, som tro paa den katliolske Religion, have fast Fortrøstning til den; den stiller ikke strænge Fordringer til det indre Menneske; naar man blot føier sig i dens Forskrifter, opgiver selvstændig Tænkning og overgiver sig ganske i Præsternes Vold, er man sikker paa en salig Død. Hvilken bekvem Religion, hvor skjøn og hvor trøstefuld!

Paa Landet synes Katholicismeu endnu at være grundfæstet, saa vidt jeg har kunnet erfare; den staar her i Forbund med Almuens Mangel paa Oplysning. Religionen bliver her Billeddyrkelse, en rent ydre Kultus, der intet hæmmende Baand lægger paa Raaheden og Vildskaben, naar først Lidenskaben optændes.

Men endog de mest uvidende Spaniere have paa den anden Side mange gode Impulser, som allerede bemærket, Appellerer man til deres Ridderlighed, erHelgendyrkelse. Ridderlige Røvere. Spansk Race. 95

man sjelden udsat for at lide nogen Overlast. Staar man ene og forladt, gjør man bedst i ganske at betro sig til dem og overlade sin Sag i deres Hænder. Endog Røvere føle sig da ofte forpligtede til at yde Reisende sin Beskyttelse. En spansk Officer fortalte mig, at man i Gallicien ofte kunde være udsat for Overfald af Røvere, som strax vare færdige til at skyde ned for Fode, . hvis man ikke gav dem en passende Tribut, men de nøiede sig i Almindelighed med en liden Sum: det kunde godt hænde, at naar man havde erlagt en liden Tribut og saa sagde til Røverne: „Hør, mine Venner, jeg fører med mig 100,000 Realer; vil I være af den Godhed at beskytte mig mod Overfald?“ saa svarede de enstemmig: ..Si séhoriho! Con miiito gusto, vdmos

ci escoltdr d Ustéd."1

Den spanske Tvpus er endnu mørkere end den italienske: det maatte da være den sicilianske, som skulde kunne maale sig med den: forresten hørte jeg Sicilianere, som forundrede sig over. at man ansaa dem for saa mørke, og paastode. at de kjendte Mange i sit Hjem, som vare ganske blonde.

Ved at betragte Spanierne faar man et Indtryk af. at Racen har været noget blandet med arabisk Blod; ialfald har det orientalske Væsen havt Indflydelse; Spaniernes Alvor og Værdighed minder om Ørkenens Sønner. Dog forekomme selve Trækkene mig kun sjelden at være arabiske. Det synes overhovedet, som om Spanierne under sin ottehundredaarige Kamp med Maurerne vistnok ere komne meget i Berørelse med dem, at begge have indvirket paa hverandre, men

1 Ja unge Herre, med megen Fornøielse skal vi eskortere dem, Isenoriiio = portug. senhorinho for det spanske Diminutiv senorito. sammenlign ital. signorino).96

Spanien.

at der paa Grund af Fiendskabet dbg ikke i Regelen liar fundet nogen nærmere Forbindelse Sted mellem dem. Den store Sprogforsker Diez gjør opmærksom paa, at dette viser sig i Sproget: vistnok ere mange arabiske Ord optagne, men saagodtsom alle Xavne paa ydre, sandselige Begreber; rigtignok oplyser lian selv, at et Pronomen, fulano (en vis, lat. quidain) og to Partikler fata (indtil) og ojald (gid) ere komne af Ara- . bisk; nu er det netop dette Slags Ord, som ikke pleie at gaa i Laan fra Sprog til Sprog; disse Ord tyde derfor paa, at der ialfald tildels har været nærmere Samkvem.

Den ubetinget mest energiske Race i Spanien er Katalanerue. Disse have paa engang noget mere Nordisk i sit Udseende og Væsen, og tillige noget Syd-landsk-livligt, som hos Kastilianerne ofte er tildækket af deres Værdighed, men i Virkeligheden ogsaa hos disse er tilstede; naar man først kommer i Samtale, ere de livlige og snaksomme nok, som ovenfor bemærket.

Det er ikke frit for, at der hersker en vis Grad af Animositet mellem Kastilianer og Katalaner; disses Fremskridt betragtes af liine med hemmelig Misundelse; dog er det mest den betydelige Sprogforskjel, der frembringer Uforligeligheden.

Ogsaa blandt Resten af Spanierne ansees de nordligste for at liave den solideste Karakter; navnlig have Aragonesere og Asturianere godt Lov for sin Ærlighed og Paalidelighed.

Den større Arbeidsomhed, som udmærker Katala-nerne, forslaar dog paa langt nær ikke til at udnytte alle Spaniens naturlige Rigdomskilder. Landet maatte kunne producere mange Gange saameget, som det gjør.Arbeidets Stilling. Tyveri og Politi. 97

Blot nogle Steder, som omkring Valéncia, har man gjort Alt for at bringe det største Udbytte ud af Jorden; men hvem har man at takke derfor? Maurerne. som have anlagt et vidtløftigt System af Kanaler, der fordele det meget knappe Vand i Floden Turia over mange Kvadratmil; til Tak ere de bievne forjagede fra Landet. Valencias Omegn er da ogsaa rent paradisisk: man kan der gjøre sig en Forestilling om Orienten; der er hele Lunde af Palmetræer. Sukkerplantager og meget Andet, som man ikke venter at træffe i Europa.

I de Dele af Spanien, hvor der ikke arbeides stort, følger Tiggeri. Tyveri og undertiden Røveri i Dovenskabens Spor; dog maa jeg sige. at man i det Hele taget med Tryghed kan reise i Spanien: jeg har aldrig der havt nogen Følelse af personlig Usikkerhed. Det Bedste er overalt at betro sig til Spaniernes Ridderlighed. For Tweri er man mindre sikker. Mit Uhr blev stjaalet fra mig midt paa Madrids Gader ved høilvs Dag. da jeg uforsigtig havde vovet mig ind i en Folkesværm og var bleven staaende der en Stund: jeg barUhret i en sort Silkesnor, som Tyven ædelmodig lod mig beholde, efterat han behændig havde løst Knuden. Jeg opdagede mit Tab først, da jeg kom hjem. Da jeg fortalte Folkene i Huset derom, udbrød de leende: „j 4y! que son unos picaros muy listos!" Au! ja det er nogle Pokkers behændige Knægte. Det var ikke frit for. at denne Behændighed betragtedes med en vis Beundring. En tjenstvillig Nabo blev imidlertid med mig hen paa Politikammeret, hvor jeg gav en meget nøiagtig Beskrivelse af Uhret; Politiet lovede at gjøre Alt for at skaffe mig det igjen. Desværre, sagde man. havde man ikke Tyvene saa meget i sin

Storm. Syroe ojr Folk. '98 Spanien.

}

Magt som i gamle Dage, da man kjendte hver eneste af dem. Jeg hørte aldrig mere til Uhret. Folk gav mig den trøstelige Oplysning, at Politiet og Tyvene drev Forretninger i gemytligt Fællesskab og delte Gevinsten broderlig; men Folk sige nu saa Meget i Spanien.

Et mere alvorligt Eventyr havde jeg i Valencia en af de sidste Dage, jeg var i Spanien. Jeg stod i Domkirkens Taarn og betragtede Udsigten, da en Spanier gav sig i Snak med mig. Vi tog os derpaa en Spad-sertur sammen rundt Byen; Spanieren, som var Man-chégo, d: fra Don Quijotes Fødeland La Måncha, var en behagelig og ikke udannet Mand, som fortalte mig meget om sine Reiser i Amerika. Vi kom tilsidst ind i Va-lencias smukke Park La Gloriéta. Efterat have betragtet flere vakkre Palmer gaa vi frem gjeunem Haven; pludselig faar min Manchégo Øie paa en liden hvid Pakke, som laa paa Jorden. Det skulde være morsomt at se, hvad der er i den, siger han. Han tager Pakken, aabner den og finder — et kostbart Guldsmykke, besat med Diamanter, tilligemed et Brev, der lød omtrent saaledes: „Hoslagt har jeg den Ære at sende Dem det bestilte Smykke, der er 21,500 Real er (omtr. 1000 Spd.) værd, af portugisisk Guld. X. X., Guldsmed.“ Jeg blev nu, som man kan vide, forundret over at finde en saadan Skat liggende paa Marken; jeg lagde Mærke til, at Brevet var temmelig stygt skrevet og Diamanterne saa store, at hvis de havde været ægte, maatte de have været værd mange (iange mere. Manchegoen tog mig nu tilside og spurgte mig paa en meget betegnende hemmelighedsfuld Maade, hvad jeg syntes, vi skulde gjøre dermed. Jeg svarede: naturligvis indlevere det Fundne paaEn Industriridder.

Politikammeret. X’ei, svarede kan, det kunde der ikke være Tale om; havde Lykken engang rakt os Haanden, vilde det være latterligt ikke at tage imod dens Gaver. Jeg forstod nu, med hvad Slags Folk jeg havde med at bestille. Hvad skulde jeg gjøre? Det kunde være farligt at sige nei uden videre; hvad enten Smykket var ægte eller ei, vilde han da frygte for Angivelse. Jeg fulgte derfor den sædvanlige Regel og svarede, at jeg ganske overlod til ham at bestemme, hvad der skulde gjøres med Smykket, saa meget mere, som det var ham, der havde fundet det, og ikke mig; havde jeg været alene, vilde jeg aldrig have lagt Mærke til det. Han svarede: „Vel, saa beholder jeg Smykket og udbetaler Dem en passende Erstatning for Deres Andel. Xu har jeg rigtignok ikke Penge hos mig. jeg maa gaa til en Onkel af mig, som er Præst, for at laane. Xu kjende imidlertid ikke vi hinanden; for Deres Sjæls Roligheds Skyld („por la tranquilidad de su alma~) er det bedst, at De beholder Smykket saa længe, men til Gjengjæld maa De deponere en passende Sum Penge hos mig, og det kan ikke være mindre end 400 pesetas (omtr. 420 francs.)1* Jeg svarede, at herpaa kunde jeg ikke indlade mig, da jeg var en fattig Mand, men jeg vilde i Et og Alt stole paa hans Hæderlighed og med Fornøielse overlade ham Smykket. Skjønt denne Tillid maatte være smigrende for Manchégoen, syntes han ikke rigtig fornøiet dermed; det lod ogsaa til at være ham meget magtpaaliggende at overbevise mig om Smykkets Ægthed, da han havde mærket, at jeg ikke havde synderlig Tro herpaa: ..lad os gaa til en Guldsmed, for at høre, hvor meget det er værd.** Jeg svarede, at dette neppe vilde være i hans egen Interesse; hvis Smykket var tabt. maatte det være100

bekjendtgjort, og da riide Guldsmedene være de Første til at vide om det. Aa, mente lian, det var ikke saa farligt, der var mange Guldsmede, som ikke toge det saa nøie, men vare tjenstagtige Folk, paa hvis Diskretion man kunde stole (hombres calldclos y amigos de complacér), naar man blot gav dem en liden Andel i Gevinsten. Ja, da havde jeg intet andet Raad end igjen at overlade Sagen til ham. „Ja jeg er selv fremmed her i Byen og kjender ingen Guldsmed, men vi kan altid faa spurgt en op; kom lad os henvende os til den Første den Bedste.“ I det Samme kom en meget pen Mand spadserende, Manchegoen hilste paa ham og spurgte ham, om han ikke kjendte nogen Guldsmed her i Nærheden; den Fremmede svarede meget høflig paa Valenciansk: rPos siny dr, aquéix puch dir molt bé a vosté“ ... 1 — „Om Forladelse", afbrød Manchegoen ham, „vi ere udenbyes Folk, som ikke forstaa det Sprog, der her tales, hav derfor den Godhed at tale Kastiliansk.“ — „Ah, jasaa“, svarede den Fremmede i dette Sprog, „saa mine Herrer ere ikke herfra Byen, og De ønske at faa opspurgt en Guldsmed? da kan jeg med Lethed tjene Dem, jeg er netop selv Guldsmedsvend, min Mester heder N. N. og bor i X Gade. Hvad er til mine Herrers Tjeneste?“ — „Ser De“, svarede Manchegoen, „denne Herre og jeg have kjøbt dette Smykke

og ønske nu at vide, om vi ikke ere bievne bedragne. Hvad tror De det er værd? Her ser De det.“ — „Ah, jeg ser, at mine Herrer har god Smag, dette er jo et prægtigt Smykke, af fineste portugisiske Guld, Brillanterne ere af det reneste Vand;

J Jo vel. min Herre, det kan jeg meget vel sige Dem (kastiliansk: Pués senur, ésto {lo) pufdo decirQe) muy bie'n å Ustéd; pues senor = eng. well, <Sir).En Industriridder.

jeg tænker, det kan være værd en 21,000 Realer. “ — ,.Hør, ved De hvad", sagde Manchegoen afsides til mig, „dette ser ud til at være en brav Mand, vi kan ligesaa godt sige ham det Hele.“ ..Ilør, min Herre", (til den Fremmede) „vi maa bekj ende for Dem, at vi har narret Dem." — „Det kan jeg ikke tro 0111 mine Herrer", svarede denne med høflig Forundring. — „Jo, jeg skal sige Dem, vi har ikke kjøbt dette Smykke, men vi har fundet det.“ — „Hvad for Xoget? Har De fundet det?:c udbrød den Fremmede forbauset og med dæmpet Stemme. — „Ja vel, vi To har fundet det, eller egentlig fik jeg først Øie paa det, og vi ere bievne enige 0111 at dele Gevinsten; vi betro os til Dem, som ser ud til at være en Mand af Ære“ (den Fremmede bukkede), „for at faa Sikkerhed for, hvor meget det er værd; vi skal naturligvis give Dem et passende Honorar for Deres Villighed." — „Mine Herrer, jeg er ganske til Deres Tjeneste, det fornøier mig, at De have været saa heldige; men fulgte der intet Brev med? Det er Lov her i Landet, at der med et Smykke altid skal følge en Angivelse af Værdien.“ — „Jo De har Ret, jeg ser, at De er en ærlig Mand og duelig i Deres Profession (den Fremmede bukkede atter); der var ganske rigtig et Brev, hvori Værdien angives til 21,500 R.“ Derpaa forklarede Manchegoen vor Overenskomst, nemlig at han som den egentlige Finder skulde have 3/s °© JeS 2/s Værdien. Dette fandt den Fremmede ubilligt og udtalte sig med megen Varme for, at vi skulde dele ligt, da vi begge havde været tilstede ved Fundet. Den ærlige Guldsmedsvend begyndte nu at bearbeide mig for at faa mig til at rykke ud med Pengene, som Begge vare enige om, at jeg billig-vis burde deponere. Jeg svarede den brave Mand, at102

(let gjorde mig meget ondt, at jeg var ubemidlet og ikke saa mig istand til noget Udlæg, men at jeg allerede havde erklæret mig villig til at overlade Smykket i Manchegoens Hænder. Medens nu Manchegoen ligesom af en Hændelse gik noget tilside, tog Guldsmeden, som havde et yderst skikkeligt Udseende, mig afsides og forestillede mig alvorlig, at jeg ikke maatte være nogen Nar (no séa Ustéd tdnto) og lade en saa-dan Lykke gaa fra mig. — „Lad os være oprigtige", svarede jeg; „lad os for et Øieblik antage . —

„Antag Alt, hvad De vil." — Lad os antage f. Ex., at

dette Smykke er falsk!" — Da reiste han sig, som

ø

stukken af en Slange: „Da maa De have lidet smigrende Tanker om mig (entonces me liace L sléd muy poco fcivor); det Bedste, jeg kan gjøre, er at gaa minVei.— „Undskyld", svarede jeg, „vi kjende ikke hinanden, jeg har hverken gode eller onde Tanker om Dem; jeg kan jo vistnok ikke undlade at forundre mig over det besynderlige Sammentræf, at den Første, vi træffer paa, er en Guldsmed; mon ikke de Herrer skulde være tidligere Bekjendte?" (her vilde han igjen fare op med dydig Harme) „men jeg vil nu forudsætte, at saa ikke er Tilfælde; i alle Fald kunde jeg, selv om jeg havde Pengene, ikke indlade mig paa Transaktioner, som stride imod mine Principer." Da Manchegoen nærmede sig, sagde jeg: „Det bliver altsaa ved vor Aftale, at De kommer op til mig og betaler mig min Andel?" (vel vidende, at det vilde han nok vogte sig for). — Jo, det skulde han da ikke undlade. — „Ivjender De da min Adresse?" — Xei, den maatte han tilstaa, at han havde glemt at spørge om. Jeg opgav ham den da. Vi gik nu ud af Haven, de gjorde endnu et Par forgjæves Forsøg, men da det viste sig, at det ikkeEn Industriridder.

førte til Xoget, trak Manchegoen sig tilbage med slet dulgt Misfornøielse, skjønt han efter den spanske Regel for

god Tone maatte lade. som om han følte sig smigret ved den fuldstændige Tillid, jeg viste ham. Han tog Afsked, trykkede min Haand med et „i Hast a des pués!" (vi sees igjen senere) og et bittersødt Smil. hvorpaa han forsvandt i en Sidegade. Jeg var forberedt paa ikke at have den Ære at se ham igjen. saa jeg tog det med Ro.

Hans værdige Kompagnon, som saa mesterlig spillede den skikkelige Guldsmedsvend, havde endnu den Godhed at følge mig et Stykke for at bringe mig paa ret Vei, da jeg bad ham derom: jeg vidste, at jeg Intet vovede derved.

Jeg havde her for min Sikkerheds Skyld været nødt til at spille en Rolle, som lidet tiltalte mig. I)a jeg senere fortalte min Historie til Andre, vare de enige om, at jeg havde gjort det Bedste, som var at gjøre under saadanne Omstændigheder. Jeg hørte, at den mod mig anvendte Methode ikke var sjelden: nylig vare et Par troskyldige Landmænd bievne bedragne paa denne Maade. Jeg kunde ikke nægte de Herrer Industririddere den Anerkj endelse, at det Hele var godt arrangeret; især havde de godt forstaaet at give Fundet et Udseende af ren Tilfældighed. Jeg begyndte halvt at forstaa Spaniernes Stolthed, naar de udraabte: Son unos picaros muy listos

Saadanne Bedragere kan man være udsat for paa de fleste Steder i Spanien; og det er heller ikke eget for Spanien: i mange Lande, og ikke blot i Sydeuropa, ansees det for tilladeligt at ..plukke** de Reisende og befri dem for lidt af deres overflødige Mynt. naar man kan gjøre det paa en pen Maade. Jeg tror næsten104

det er værre i Italien; Italienerne have ikke den spanske Ridderlighed. I begge Lande vinder det den største Anerkjendelse, naar man kan møde List med List eller ialfald med Kløgt og Kjendskab til Forholdene. En ublu Fordring modtages i Italien bedst med en skraldende Latter; efter Latterens Styrke og Hjertelighed retter Afslaget sig.

Overhovedet er vel i Spanien som andensteds Bedragerier sjeldnere paa Landet; de gode gamle Tilstande synes her at have bevaret sig bedre. Bønderne leve i det Hele taget et nøisomt og tarveligt Liv.

I Byerne er den moralske Fordærvelse sørgelig stor. Usædeligheden har her besmittet Størsteparten af Befolkningon. Forholdet synes værre der end i Frankrig og Italien. Fordærvelsen skyr ikke at vise sig aabenlyst. Den administrative Myndighed synes ikke at gjøre Noget for at hæmme dette Onde, som i høi Grad tærer paa Samfundets Kraft. Den katholske Religion i Forbund med Uvidenheden frembringer en besynderlig slap Uklarhed, en absurd Naivitet i Forholdet til det Religiøse. Den største Røver, den mest udsvævende Vagabond kan derfor være lige oprigtig Katholik, uden at det Selvmodsigende heri gaar op for ham; han læser efter sin Opfatning med Andagt sit Paternoster eller Ave Maria; medens han største Delen af Aaret gaar paa Kafétheatrene for at se paa lystige Smaastykker af ofte tvivlsom Moralitet, gaar han der i den stille Uge for at opbygges ved Scener af Passionen; han føler sig her rørt og bevæget og tror, at denne fromme Underholdning nok kan veie op mod en hel Del Forseelser.

Tyrefægtningerne bidrage i høi Grad til at ved-Slaphed i Sæder, Fasthed i Troen. En Tyrefægtning. 1 (Jo

ligeholde Spaniernes Raahed. I Madrid holdes der en hver Uge hele Sommeren, i de andre Byer sjeldnere. Jag saa en og havde nok af den. Sex vilde Oxer kom frem en for en og bleve pinte til Døde efter Kunstens Regler. Det Hele begynder med en høitidelig Procession, hvor hele Personalet viser sig i sine brogede, middelalderlige Dragter. Den Fornemste træder frem for Magistratens Loge og anholder om Tilladelse til at „la corrida“, Dystløbet, kan begynde. Magistraten er saa naadig at tilkaste ham Nøglen til Oxernes Aflukker. Den første Oxe slippes ud paa den tomme Arena og ser sig høist forundret om. Idet den bemærker det uvante Syn af en Mængde Mennesker, begynder den at brøle og skrabe i Jorden. I Almindelighed kommer den strax frem i en ophidset Tilstand, da man fæster en tændt Raket til den eller stikker den for at drive den rask frem. Derpaa begynder los toréros, som ere tilfods, at tirre Tyren ved at holde sine brogede Kapper frem for den; idet Tyren altid stanger efter den, smutte de tilside med stor Behændighed og klattre over den nærmeste Skranke, som gaar rundt omkring hele Arenaen. Indenfor denne er der en tom Rundgang, som ved dobbelte Porte er delt i forskjellige Rum. Denne Rundgang er adskilt fra Publikum ved en endnu høiere Skranke, som Ingen kan komme over, og som er yderligere sikkret ved Jernstænger. Jeg saa liere Gange Tyren hoppe efter Toréroen over den nærmeste

Skranke, som vel kunde være 4 Alen høi; det gjaldt da for Toréroen at løbe „for sit Liv“ ud igjennem nærmeste Dør og stænge denne, hvorimod den nærmeste af de to Døre paa den anden Side holdtes aaben, hvorigjennem Tyren igjen begav sig ud paa Arenaen. En stakkels Toréro saa-106 Spanien.

jeg falde i sin Kappe, før han n aae de Skranken. Tyren styrtede øieblikkelig over ham og trampede paa ham; det saa jeg selv. Min Sidemand, en Spanier, paastod, at Tyren ogsaa løftede ham paa Hornene og slyngede ham i Veiret; dette undgik mig, da jeg som nærsvnt maatte bruge Kikkert og ikke hurtig nok kunde følge de lynsnare Bevægelser. Den stakkels unge Mand blev baaren ud i bevidstløs Tilstand. Jeg tænkte: ham er det forbi med. Et Kvarter efter kommer Fyren frisk og freidig spadserende ind, som om Ingenting var passeret, En umaadelig Jubel opstaar: „/ Me alégro! \me alégro!“ det glæder mig! lyder fra alle Kanter, medens Toréroen gaar smilende og bukkende rundt hele Arenaen; han saa uskadt ud, blot ved det forbundne Knæ viste sig Blod. Nogle kastede i sin overstrømmende Henrykkelse Appelsiner ned til ham. Før dette Optrin. som foregik i en Pause „mellem Slagene", var imidlertid Tyrens Tortur bleven omhyggelig fortsat. Andre Toréros kom ind bevæbnede med s maa brogede flagbesatte Spyd, et i hver Haand, som de med stor Færdighed kastede parvis, saa de stod Side om Side paa Tyrens Ryg, og Par efter Par, saa Tyren brølede af Smerte og Raseri. Tilsidst blev Folket kjed heraf og raabte paa pie ad or es; disse indfandt sig da siddende tilhest i gammeldagse Sadler, som staa høit op fortil og bagtil, og forsynede med lange Spyd med kort Spids; deres Ben vare beskyttede ved et Slags Pandser; saasnart Tyren saa Hesten, styrtede den løs paa den; det gjaldt da for Picadoren at holde Tyren borte med Spydet, hvilket i Almindelighed kun maade-lig lykkedes; i de Heste Tilfælde borede Tyren sine Horn ind i Hestens Bringe eller Mave, saa store* blødende Kjødflænger hang ned eller Indvoldene trængteEn Tyrefægtning.

ior

sig ud. Folket lod saa langtfra til at væmmes ved dette oprørende Syn, at Jubelen tvertimod blev vildere og vildere. Disse Heste vare allesammen udkjørte Øg. Der gik i Almindelighed tiere Heste til end Oxer. Meget ofte faldt Hestene under Tyrens rasende Angreb, eller fordi den tilsidst ikke kunde holde sig op-reist paa Grund af Blodtabet; den stakkels Picador faldt da med den, thi de sad saa fast, at de næsten ikke kunde røre sig. Det hændte da ofte, at de i Faldet brak det Ben, som kom lil at ligge under Hesten, dernæst vare de udsatte for Tyrens Angreb, idet den kom farende for at styrte sig over dem. Det lykkedes i Piegeleu de Andre at atiede dens Opmærksomhed. Naar nu dette var gjentaget tiere Gange, en passende Mængde Heste dræbte, og Tyren rent vild af Raseri, blev Folket ogsaa kjed heraf og raabte: „i El espåda! i el esp ada /“ Dette er den fornemste Person af hele Personalet; hans heleVaaben er et Sværd, hvoraf han har Navn; paa Armen bærer han et rødt Klæde. Han præsenterer sig først for Magistratslogen og faar Tilladelse til at dræbe Tyren. Han holder da Klædet med den venstre Haand og lokker Tyren til at styrte sig efter det, i samme Øieblik skal han passe sit Snit til at jage Sværdet helt til Fæstet ind i Tyrens Nakke, saa at denne i samme Øieblik styrter død

7 ^

til Jorden. Men det er umaadelig vanskeligt at udføre og lykkes kun de færreste Gange; men da udbryder ogsaa en umaadelig, dyrisk vild Jubel af de forsamlede Skarer, som med Aanden i Halsen og lynende Øine følge hver Bevægelse. Ofte maa Espå-daen prøve Gang efter Gang og kan endda være uheldig; da applauderes Tyren og Espådaen udpibes, medens den egentlige Matador (hvis Navn ofte forvexles108

Spanien.

med espddci) tilkaldes for med en Slagterkniv at give Tyren Naadestødet. Er saa den første Tyr vel expe-peret, saa er det samme Historie op igjen med for-skjellige Variationer. Ved at se den første Kamp var hos mig Spænding og Uro forherskende, ved de følgende Væmmelse. Et saadant Slagteri kan ikke tiltale Andre end et barbarisk Folk. Man hører ellers altid i Spanien, at man maa ikke bryde sig om det Indtryk, som den første Tyrefægtning gjør; man maa gaa flere Gange, saa vil man nok vinde Interesse derfor. Det vil ogsaa holde luiardt at faa Bugt med Spaniernes Forkjærlighed for Tyrefægtninger. Med „Pcm y to?'os“ gjengiver man endnu i Spanien Romernes „panern et circences“. Trods de talrige Ulykker blomstre las corridas endnu lige godt. Enkelte Stemmer hæve sig derimod, men overdøves af Mængdens Bi-faldsraab. Tyrekjæmperne, navnlig el Espåda, have

umaadelige Indtægter, da man ikke vil sætte sit Liv paa Spil for Intet. De leve ogsaa Alle som En et ryggesløst Liv; de ere meget beundrede af Middelstandens Damer. At de spanske Damer i det Hele ogsaa af de høiere Klasser have en særegen Forkjær-lighed for Tyrefægtninger, paastaaes af Flere, men jeg tror, at det ialfald nu ikke længer er Tilfældet uden undtagelsesvis.

Medens jeg kun saa én Tyrefægtning, besøgte jeg ofte Theatrene. Skuespilkunsten staar paa en meget respektabel Høide i Spanien Overhovedet ere alle romanske Folk langt mere fødte Skuespillere end Nordboerne. Selve den daglige Tale er ulige mere dramatisk; uvilkaarlig former Udtryk og Gestus sig efter den fineste Nuance i Meningen, den mindste Vexling i den bevægelige Stemning. SydlændingenEn Tyrefægtning. Theatre og Skuespil.

109

søger ikke det Dramatiske; han kan ikke være anderledes.

Paa det bedste The ater, Tea tro Es p an 61, forhen Teåtro del Principe, var Spillet særdeles godt, især udmærkede Skuespillerinden M a t i 1 d e D \a z sig; desværre begyndte hun at blive gammel, og der var Ingen, som tilfulde kunde erstatte hende i Karakterrollerne. Jeg saa paa dette Theater bl. A. „Las Ve-lélas“, Veirhanerne, en Satire over de politiske Forholde, som var overmaade morsom, skjønt den blev temmelig liaardt bedømt i Aviserne. Spanierne syntes ikke om en saa tro Afspeiling. Satirer og Parodier hørte overhovedet til Dagens Orden, som ovenfor omtalt. Ikke nok med at Offenbachs Stykker gjorde stormende Lykke, fabrikeredes der nye i samme Smag. Et godt gammelt Stykke „La Nina Boba, o Buén Maéslro es Amor66 af Lope de Vega saa jeg paa Teatro Espafiol. Det er Kjærligheden, som gjør en taabelig Pige forstandig; Hovedrollen, „den taabelige Pige4*, gaves ypperlig af Matilde Diaz. Ogsaa forskjellige andre gode Stykker saa jeg, som „La Cruz del Matrimonio66, Ægteskabets Kors, af Eguilåz, i 3 Akter paa rimede Vers i Teåtro de las Variedådes. En egen Indretning var de saakaldte Kafé-Theatre, hvor man for en Reål (c. 5 Sk.) kunde se en Akt med en liden Ballet. Adgang kunde ogsaa erhverves ved Fortæring til en Værdi af halvanden Eeål. Disse vare meget besøgte af de lavere Klasser.

Et Par Gange besøgte jeg Cortes. men folte mig ikke tiltalt af Forhandlingerne der. Det syntes at være Talerne mindre om Sagen selv at gjøre, end om at faa Anledning til at vise sin Veltalenhed. Næsten Alle holdt timelange Foredrag. Næsten Ingen ind-HQ Spnnien.

skrænkede sig til korte faktiske Oplysninger. Spanierne have stor naturlig Veltalenhed, men tillige en vis Tilbøielighed til det Vidtløftige og Pompøse. Men dette er maaske mere Følgen af, at de staa tilbage i Udvikling, end i nogen Naturnødvendighed; thi det spanske Sprogs fornemste Eiendommelighed er netop dets Energi og Intensitet; netop her maatte en koncentreret Kraft være mulig og frembringe en storartet Virkning. Men Tilbøieligheden til det Expansive tilfredsstilles kun paa det Intensives Bekostning.

Jeg maa imidlertid bemærke, at de største Talere som Castelår og Prim (udtales Prin) fik jeg ikke Anledning til at høre. Den ene af dem fik jeg høre flere Gange paa et andet Sted, nemlig paa Universitetet, hvor Castelår foredrog den franske Revolutions Historie med en storartet glødende Veltalenhed, der aldeles henrev de unge Studenter og gjorde dem til de allerstørste Republikanere. Han talte om „la gloriosa revolucidn francésa11. Han sagde, at der nok ved denne var blevet begaaet enkelte Forbrydelser, men de vare for Intet at regne mod de umaadelige Vel-gjerninger, hvormed Menneskelægten ved den var ble-ven velsignet. Castelår burde aldrig have været Universitetslærer: han benyttede sin Post til politisk Agitation. Universitetet og Videnskaben bør holde sig udenfor Politiken, og navnlig Historien fremstilles fra et upartisk, objektivt Standpunkt, der lader de for-skjelligste Anskuelser komme til sin Ret. Udlændinge have fundet, at Castelårs Taler var Idealet af spansk Sprog og Foredrag. En Korrespondent til en svensk Avis udtalte, at her hørte han for første Gang det spanske Sprog i sin Renhed. Heri kan jeg ikke være enig. Castelårs Sprog minder paa en mindre beha-CortPS. Politik paa Universitetet. Forelæsninger. Hl

gelig Maade om hans Hjemstavns, Andalusiens, Dialekt. Det spanske Sprog i sin Renhed er det. som tales i Kastilien og specielt i Byerne af de dannede Klasser.

Jeg hørte ogsaa nogle andre Forelæsninger paa Universitetet, men med Undtagelse af, at jeg her fik høre veltalende Foredrag i et godt Sprog, var det videnskabelige Udbytte for mit Formaal kun ringe. Den nyere Sprogvidenskab er endnu ikke kommen til sin Ret i Spanien. Der var ingen Forelæsninger hverken over ældre spansk Litteratur eller over romansk Filologi eller over Sprogsammenligning overhovedet. Medens jeg var i Barcelona, hørte jeg, at der blev holdt Forelæsninger over Italiensk, men de vare neppe af lingvistisk Natur. Der var vistnok ved Universitetet i Madrid et Kursus i spansk Litteratur, men det var aldeles elementært og foregik aldeles skolemæssig i Examinatorier. Dette Examinationssystem synes overhovedet at være vndet i de romanske Lande, fordi

v 7

man ellers ikke kan faa Studenterne til at følge Foredragene med den fornødne Opmærksomhed. Om at læse Noget hjemme er der nok saa godt som ikke Tale. Spanske Studenter forklarede mig, at Læsning hjemme af de Fleste var anseet for aldeles overflødig; man tog i det Høieste Bogen fat en Dags Tid eller to, før man skulde op til Examen. Jeg var tilstede ved Examinationen i Historie til Bakkalaureatet, som svarer til vor Examen Artium. Der var flere Examinatorer, som hver gjorde nogle Spørgsmaal. En af dem var Dr. Campillo, hvis almindelig anerkjendte grundige Kundskaber havde bevirket, at han var bleven tilkaldt. Kandidaterne optraadte med stor Freidighed og Veltalenhed, skjønt deres positive Kundskaber ofte vare yderst ringe; at gjøre Noget af Intet eller af en ube-112

kvem Materie var for dem en ringe Sag. En ung Kandidat udviklede med megen Styrke og Veltalenhed Alexander den Stores Idé, men saa sig desværre for Øieblikket ikke istand til at gjøre Rede for Detaillerne i denne Mands Historie, der tilfældigvis var gaaet ham af Minde. Han strøg da rigtignok ogsaa.

Dr. Campillo havde ogsaa den Godhed at følge mig omkring paa Bibliothekerne og Arkiverne og udpege de mærkeligste og interessanteste Ting for mig. Desværre var det heller ikke her stort Mere end disse, jeg kunde række at gjøre migbekjendt med. Jeg saa ingen saa gamle Haandskrifter som i Frankrig og Italien, men derfor kan det nok hænde, at de fandtes. Dr. Campillo forestillede mig for mange Bibliotheka-rer og Arkivarer ligesom ogsaa for flere Professorer, som alle vare overmaade forekommende og velvillige, og hvad mere er, ligefremme; der var imellem dem et vist gemytligt Broderskab, hvoraf ogsaa den Fremmede fik nyde godt. Jeg blev ligeledes forestillet for Universitetets Rektor, D. Fernåndo de Cåstro, og havde med ham en længere interessant Samtale. Denne Rektor er indsat efter den sidste Revolution og interesserer sig varmt for Videnskabens Gjenfødelse i Spanien. Følgende er Brudstykker af en Tale, som lian holdt ved den høitidelige Aabning af det akademiske Kursus i 1868:1

„Madrids Universitet, som hidindtil ikke har havt selvstændig videnskabelig Existents, idet det liar levet af Alcalåuniversitetets gamle Traditioner, staar nu i

Boletin-Revfsta de la Universid åd de Madrid. Tomo 1. Nuviero 1. Side 22 ff Rektoren havde den Godhed at forære miir et Exemplar heraf.

Begreb med at lægge Grunden til et nyt Liv med egne Love og Tanker, eget Liv og Historie.

„Dette nye Liv vil paalægge det saa meget tungere Ansvar, som fra idag af de Skranker ere nedbrudte, der afstængte dets Virksombedsfelt, og Undervisningen liar faaet frie Hænder.

„Vor fælles Stræben gaar nu, uafhængig af enhver Forskj ellighed i Synsmaader og Stilling, ud paa dette Ene: Videnskabens Frihed og Læreembedets Uafhængighe d, uden hvilket det offentlige Professorat bliver en ulykkelig Spillebold for de politiske Omvæltninger og maa vælge mellem det intellektuelle eller politiske Selvmord, mellem Løgn eller Vanære.

„Afsondrede fra den europæiske Kulturs almindelige Bevægelse have vi hidtil betragtet Undervisningen

udelukkende som en Gren af Administrationen og Universitetet som et andet Departement, betjent af en speciel Klasse Funktionærer. En overdreven Centralisation havde gjort Læreren til Tjener. Heraf Modstanden mod den frie Undervisning. Mangelen paa eget Liv og Initiativ i alle Undervisningsanstalter, den udvortes, ceremoniøse og mekaniske Maade, hvorpaa Professoren udførte sine akademiske Funktioner.

„Fra idag af skal Videnskaben og Undervisningen blive ligesaa eneherskende i sin Sfære som Kirken og Staten i sin: Universitetet, uafhængigt af sin indre Organisation, erklæret for neutralt Gebet, hvor alle Skoler og alle Theorier plante sit Banner; Professoren, ukrænkelig i Udtrvkket af sin Tanke, værnet af sin

videnskabelige Værdighed og sin moralske Bevidsthed, skal være Tolk for Fornuften, ikke for Vilkaarligheden, for Ret, ikke for Vold. Denne Indvielse af Undervisningens Frihed skal være et af Giandspunkterne i vor nationale Gjenfødelse i Nutiden.

„At respektere alle lovlige Meninger; at holde Universitetet fjernet fra alle politiske Stridigheder; at sætte det i Forbindelse med Europas og især vor Halvøs øvrige Universiteter; at forkynde dem alle, at Høiskolen i Madrid proklamerer Undervisningens Frihed og derved bevirke, at den taber den isolerede Karakter, som den hidtil har havt ikke alene lige-overfor de lærde Selskaber, men i Forholdet mellem de Fakulteter og Videnskaber, som danne dens egen indre Organisation; endelig at følge den intellektuelle Bevægelse i hele den videnskabelige Verden og lade den gjenlyde i disse Haller: dette synes mig at paaligge den, som nu skal fungere som Rektor ved Madrids Universitet.

„Netop fordi der er Frihed, have vi at søge Orden og System i Videnskaben. At slutte os sammen med dette Maal for Øie, at fremme offentlige Foredrag, som kunne udbrede den menneskelige Viden udenfor disse Enemærker og det i en saa populær og tilgjængelig Form som muligt; at befordre Oprettelsen af Foreninger, som kunne virke for Arbeiderklas-sens Undervisning og udbrede den til de fjerneste Afkroge; at aabne specielle Kursus for at fuldstændiggøre Kvindens Undervisning; at virke for, at Ungdommen slutter sig sammen i videnskabelige Foreninger, og at vore Bibliotheker og Museer kunne benyt-Spansk Udtalelse om Universitetets Maal.

tes frit og af det størst mulige Antal; se dette er de fornemste Midler til at befordre vort Folks intellek-

tuelle og moralske Tilstand."

I en Opsats,1 „Concépto fundamental de la segunda ensehdnza~ (Om den høiere Undervisnings Grundide) udtaler han sig mere specielt om Universitetets Bestemmelse:

„Man havde indtil vor Tid troet, at Hovedformaa-let for den høiere Undervisning indskrænkede sig til at erhverve Kundskaber, som forberedte til bestemte Karrierer og indbringende Stillinger. I hvert enkelt Tidsrum har man fordret de Studier, som svarede til de mest lønnende Karrierer eller vare mest begunstigede af Regjeringen. Medens det var Theologien, Advokaturen og Medicinen, fordredes der ikke stort anden Undervisning end i Latin, Logik, Ethik og Religion til Brug for Skolastiken, tilligemed nogle yderst tarvelige Begreber om Mathematik og Fysik. Idet Tidernes Fremskridt aabnede Yeien for nye Karrierer saavel i de exakte som i de humanistiske Videnskaber, udvidedes disse Studier til Geometri, Kemi, Naturhistorie, Verdenshistorie, med Elementerne af Geografi og Litteratur; men man lod denne Undervisning altid være underordnet, som et rent forberedende Studium, ikke med det ophøiede Formaal at opdrage og udvikle, men snarere med det interesserede Øiemed at oplære.

„Nutildags, da endelig Erfaringen og en klarere Erkjendelse af de menneskelige Formaal har fastsat som ubestrideligt Princip, at den høiere Undervisning er bestemt til at fortsætte deres Uddannelse, som have nydt den

lavere, hvad enten de slaa ind paa noget Brødstudium eller ei, indser man klart, at den ikke

1 Sammesteds Side 16 ff.

kan have noget andet Maal end at fuldstændiggjøre i sin Almindelighed den Unges Opdragelse som Menneske og Borger, idet den udvikler i høieste Grad hans Legems Kræfter og hans Aands Dannelse. At indføre de Unge i de Studier, som Enhver behøver, der stræber efter at kjende sig selv som tænkende Væsen, at kunne vise sig med Ære og gjøre sin Pligt som oplyst Borger i et frit Samfund paa Grund af, at han ved at øve sine Evner og Kræfter har erhvervet mandig Kraft, moralsk Karakter, klar Forstand, fromt Sind, Kjærlig-lied til Arbeide, praktisk Sands, litterær og kunstnerisk Smag, Alt uundværlige Betingelser for Enhver, som agte at blive til Xoget og gjælde for Xoget i vor Tid, idet man maa nærme sig saa meget som muligt til Idealet mens sana in rorpore sano: dette, og ikke noget • Andet, bør være Grundidéen i den høiere Undervisning/*

Jeg ønsker Spanien, at det maa faa mange Lærere med Fernando de Castros ideale Betragtning af Videnskaben. Da vil den almindelige Oplysnings og Videnskabens Gjenfødelse ikke lade længe vente paa sig.

Dr. Campillo indførte mig ogsaa i en Skole for unge Arkivarer ligesom École des chartes i Paris. Det, der her især interesserede mig at blive bekj endt med, var nogle Haandskrifter fra 15de Aarliundrede paa Spansk med arabisk Skrift gjengiven efter Udtalen af Maurerne. Adskillige interessante Oplysninger erhverves herved, f. Ex. at j (ældre x) i Ord som baj o (fr. bas) paa den Tid ikke udtaltes som Gutturalspirant (tydsk c/?), men som fransk ch ligesom i katalansk bdix og portugisisk baixo; med tydsk Betegnelse lader Overgangen sig saaledes fremstille, at det senere latinske bassus først er blevet bascho, senere bacho; hermed kan sammenlignes den sydsvenske Udtale af Ord som

skepp, sjosjuk med en Lyd, der ligger mellem tydsk sch og cli.

Madrid besidder store og rige Museer. Det store kongelige Museum (Reål Muséo) har maaske tiere Kunstskatte og Mesterværker i Maleriet end noget andet i Verden, men Samlingen er meget usystematisk; nogle Malere, som Velåsquez, kunne her overskues i sin hele Virksomhed, medens Andre ligesaa berømte knapt eller slet ikke ere repræsenterede. Skolernes Udvikling lade sig ulige bedre studere i Louvre. Af Velåsquez er der over 60 Malerier, af Murfllo 4G, af Ribéra 58. De gamle italienske og flamske Mestere ere især rigt repræsenterede: af Rafael har man navnlig Æl Pdsmo44 (ital. Spdsimo, fr. spisme), hvor Kristus segner under Korset og afløses af Simon afCyrene; dette ansees for Samlingens Perle. Ogsaa af Tizian er der flere pragtfulde Malerier. Der er 6*2 Malerier, som tillægges Rubens, men vel for en stor Del ere udførte af hans Elever. Det er forbausende. hvor vel konserverede Malerierne ere her, de italienske bedre end i Italien. Velåsquez's Portræter se ud, som om de vare malede igaar. Dette kommer især af den tørre og rene Luft. Kun nogle faa Malerier ere restaurede og det meget forsigtig, efter Kjenderes Sigende tillige med sjelden Dygtighed. Af antike Skulpturer var der endel. men ubetydeligt sammenlignet med Samlingen i Paris, ikke at tale om Italien. Det, som mest slog mig, var en Torso af en hvilende Venus i halv Legemsstørrelse.

Det ethnografiske Museum udmærker sig fremfor alle andre i Europa ved en Samling af de Mærkværdigheder. som Amerikas Opdagere bragte hjem. f. Ex. brogede Fjædre. en Mængde Lerkar i kamkerede Dyreskikkelser o. fl.

Det var kun overfladiske Blik, jeg kunde kaste paa disse Samlinger, da jeg maatte anvende min meste Tid og Kraft paa at sætte mig ind i det levende Sprog, hvortil lidt over lialvtredie Maaned ikke var nogen overflødig Tid. Det kom mig nu tilgode, at jeg havde anvendt et Par Maaneder næsten udelukkende paa Spansk, medens jeg var i Paris. Fra den første Dag, jeg kom til Spanien, havde jeg ingen Vanskelighed ved at forstaa de Indfødte. Hertil

bidrager den ualmindelig tydelige og klare Udtale, hvori Spansk endog staar over de øvrige romanske Sprog. Dette synes atter at staa i Forbindelse med, at det, der forekommer mig at være et af de karakteristiske Træk i de romanske Sprogs Udtale; nemlig at alle Vokaler ere bievne korte eller af samme Tidsmaal, der er gjennem-ført med størst Konsekvents. I Italien vakler Udtalen: kun i Toskana ere betonede Vokaler i Almindelighed korte f. Ex. øm>, signfiri, voldte. I Kom og Syditalien forlænges den betonede Vokal: signori, vnléte. Men den toskanske Udtale bør ansees for Hovedformen: det er den, som ligger til Grund for at det italienske Sprog saa vel har bevaret de ubetonede Vokaler, idet disse ikke have væsentlig mindre Tidsmaal end de betonede. Idet disses Kvantitet bliver udjævnet, gjør Tidsmaalet paa os Indtrykket af at være en Mellemting mellem lang og kort; de germaniske Sprog lægge nemlig et Overmaal af Vægt paa de betonede til Skade for de ubetonede, saa at disse blive kortere end det var nødvendigt for at adskille kort og lang Vokal. Toskanerne finde af den anførte Grund Romernes Udtale slæbende og kunne ikke indrømme Berettigelsen af det bekjendte: „Lingua toscana in bocca romdnau (tos-kansk Sprog i romersk Mund). Dette udtalte specieltItaliensk Udtale.

119

Prof. Amåri, en født Toskaner, i en Samtale med mig. I Position foran flere Konsonanter eller Konsonantfordobling er Udtalen noget vaklende. Sprogets Tendents synes at være at beholde samme middels Kvantitet for Vokalen, samtidig indrømme Konsonanterne deres fulde Tidsmaal og specielt lade en fordoblet Konsonant høres længere end en enkelt; derfor lyder béllo. stésso, især naar Talens V'ægt ligger paa dem, som om det havde baade lang Vokal og lang eller fordoblet Konsonant; ved Position af to forskjellige Konsonanter lyder tildels Vokalen forholdsvis længst som lémpo, lénto, par-ténza. Under alt dette udtales Slutningsvokalen med fuldstændig Tydelighed. indtil man nærmer sig Neapel, hvor den lyder som det franske halvstumme e. De ubetonede indlydende Vokaler begynde allerede i Rom at miste sin Tydelighed. Overgangen kan anskueliggjøres ved dette Exempel: florentinsk subito (pludselig), romersk subbeto (subbelo), neapolit. siibbete (subbete).

Medens nu Vokalerne bevares vel i Toskansk, bliver Sprogets Udtale i den egentlige Dialekt dog temmelig utydelig, da den Svækkelse, som Vokalerne forskaanes for, for en stor Del gaar ud over Konsonanterne. En simpel Florentiner siger f. Ex. ch' aéte 'oi for che ovéte voi; c eller ch indlydende mellem Vokaler og fremly-dende (i Begyndelsen af Ord) efter ubetonet Vokal udtales som tydsk og nordisk h (ikke som tydsk ch): un amiho, la hosa, i hav ålli for un amico, la edsa, i ca-valli; l foran Kons. bliver r: sordi for s ål di, le harze for le eahe; mouilleret i bliver ggj: figghia for figlia; c foran e og der ellers udtales som fransk tch, mister Forslaget af / mellem Vokaler og efter ubetonet Endevokal: disce. diesel for dice, diéri; denne Udtale findes ogsaa i Rom f. Ex. nun me pidsce for non mipidce.120

De romanske Sprogs Lyrlform.

I Rom findes endnu mange andre Afsigelser i Udtalen, men Sproget, som man oftest liører det lier, er paavirket af det dannede Sprog, og Udtalen har en langt behageligere, renere Klang end i Toskana. Dialekten i Roms Omegn nærmer sig allerede stærkt til det Neapolitanske.

Ogsaa i Fransk ere betonede Vokaler oftest bievne korte eller have faaet middels Kvantitet, naar de ikke staa eller have staaet i Position; f. Ex. fidele, halerne, épine. Visse Konsonanter virke derimod lang Vokal som r eller Lyden s (blødt s): heure, rose. Oprindelig eller senere Position fordrer principielt lang Vokal, navnlig Konsonantfordobling, der i Udtalen forenkles, men overfører sin Længde paa Vokalen: clåsse, basse, grosse, fosse. Derimod bliver c, hvad enten det kommer af c eller cj, tj, der i oldfransk blev til ts (skrevet c), i Regelen behandlet som enkelt Konsonant: face, piéce, race; ligeledes chasse, je fisse, som efter Oprindelsen skulde skrives chace, face (cfr. eng. chace og chase). Derimod har den ubestemte og svage Vokal, det saa-kaldte stumme eller halvstumme c, faaet stort Indpas i Fransk, maaske. ved de germaniske Sprogs Indflydelse. Men fraregnet denne udtales de øvrige Vokaler oftest med middels Kvantitet og altid lige Tydelighed: repeter, décidément. Hertil bidrager det meget, at Accenten er betydelig svagere i Nordfransk end i de øvrige romanske Sprog; især naar den ubetonede Stavelse er lang som i raison, coté, gjør Accenten, der dog i Virkeligheden ligger paa Endestavelsen, et svagt Indtryk; Diez troede derfor, at begge Stavelser havde lige Vægt, men Gast.on Paris

udtalte sig med Rette herimod i en Samtale, jeg havde med ham derom. Overhovedet er Vægten lier mere fordelt paa alle Stavelser, som ikke have stumtFransk og spansk Udtale.

1*21

e. saa at den betonede Stavelse kun har en lidt større Del deraf end den ubetonede.

I Spansk forsvinder al Ulighed i Behandlingen af Ordets forskjellige Dele med Undtagelse af Accenten, der er kraftig, kort og bestemt (akut). Alt er lige kort og lige tydeligt. Vokalerne ere altsaa aldrig, hvad vi forstaa ved lange, undtagen hvor et ualmindeligt Eftertryk udfordres f. Ex. i Udraab. Desuagtet er man i Spanien endnu naiv nok til at lære i Skolerne, at en betonet Vokal har det dobbelte Tidsmaal af en ubetonet, idet de optage den latinske Lære, at en lang Vokal har to morae og tillige forvexle Kvantitet med Accent. Naar man kjender til. hvorledes lange Vokaler lyde i andre Sprog, og har Anledning til at iagttage den spanske Udtale, kan man ikke et Øieblik være i Tvivl herom. Heller ikke Konsonanter lyde i Spansk langt eller fordoblet: det er en falsk Gjengi-velse, naar Tydskerne betegne Udtalen f. Ex. af niso som russo; den virkelige Udtale er rriiso, med kort-betonet Vokal og dog enkelt efterfølgende Konsonant. Den eneste Undtagelse danner r, som fordoblet artikuleres overmaade kraftigt: tiérra, guérra. I Virkeligheden fordobles det ogsaa i Begyndelsen af Ord. derfor ruso som rruso. Ogsaa for Fransk er Konsonantfordobling i Grunden fremmed; tt i je jette lyder som t i fachéte. Naar Franskmændene dog udtale Konsonantfordoblingen i fremmede og videnskabelige Ord, kunne de ikke gjøre dette uden at overdrive det d. e. holde Konsonanten endnu længere, end det sker i det fremmede Sprog, f. Ex. Gambétta, Yiolétta (italienske Navne).

I Almindelighed kan det forskjellige Indtryk, som de tre romanske Hovedsprog gjøre paa Øret. karakteriseres saaledes, at Fransk lyder som det mest deli-122

Spanien.

kate Sprog, Italiensk som det skjønneste og mest fuldtonende, Spansk som det kraftigste. Lydsystemet staar i et vist Forhold til Folkekarakteren.

De ovenstaaende Bemærkninger om Udtalen ere kun en løs Skizzering af det almindelige Forhold; jeg forbeholder mig at komme tilbage til det mere Specielle og til Undtagelser paa et andet Sted.

Den 12te Juni 1870 var mit Ophold i Madrid til Ende. Jeg lagde Tilbageveien om Toledo ogValencia til Marseille. I Toledo blev jeg en halv Dag for at bese de storartede Mindesmærker fra alle Tider af gotisk, maurisk og jødisk Kunst. Dette minder mig om, at Flere nu ere af den Mening, at Meget af, hvad der kaldes gotisk Stil, i Virkeligheden skyldes Maurerne, navnlig paaviser man Antydninger til Spidsbuen i maurisk Arkitektur, og disse har jeg selv seet; men det ligger udenfor min Kompetence at dømme, om Gotiken er af fransk eller maurisk Oprindelse. Man begynder nu at indrømme Maurerne Mere og Mere: saaledes ville Nogle tillægge dem Æren for Riddervæsenet; i Virkeligheden blev vel dette befordret netop ved den ottehundredaarige Kamp mellem Spaniere og Maurer, idet begge indvirkede gjensidig paa hinanden. I Valencia blev jeg nødtvungen tre Dage paa Grund af, at man i Madrid havde givet mig feilagtig Underretning om Dampskibets Afgangstid. Jeg fik saaledes Anledning til at iagttage den valencianske Dialekt, der ikke fjerner sig betydeligt fra det katalanske Hovedsprog, men dog er mere paavirket af det Kastilianske; saaledes udtales j ikke længer som i Fransk, men som kastiliansk ch (fransk tch), altsaa heller ikke som det kastilianske j.

Endelig kom jeg med Dampskibet til Marseille;Toledo. Hjemreise Tilbageblik.

123

hvorfra jeg reiste paa tre Døgn til Hamburg over Lau-sanne i Schweitz, hvor jeg laa over en Nat for at konferere med Mvntkabinettets Konservator Morel-Fatio

«/

om de norske Mynter, der bleve fundne i Yevay, hvoraf vor berømte Numismatiker Hr. Toldinspektør Schive

ønskede nøiagtige Aftryk. Uheldigvis var Hr. Morel-Fatio ikke hjemme.

Saaledes kom jeg tilbage til mit kjære Fædreland, hvor jeg søger at dyrke Videnskaben vaa godt som de trange Forholde tillade det. Navnlig ligger det mig paa Hjerte at faa nedlagt Resultatet af mine Studier i udførligere Arbeider, som kunde være de Studerende og maaske Videnskaben overhoved til Gavn. Men paa Grund af Tidernes Pinagtighed gaar det kun smaat dermed.

Under disse Omstændigheder maa jeg være saa meget taknemmeligere, fordi det har været mig forundt i henimod halvandet Aar uhindret at kunne hengive mig til Studierne og høre Europas tre skjønneste Tun-gemaal tale.

Naar jeg kaster et Blik tilbage paa de tre Sprog, hvis Aand og Væsen jeg kun ufuldkomment har kunnet trænge ind i, og undersøger, hvilket af dem der bærer Prisen som det fuldkomneste Udtryk for den menne-skelige Tanke, da forekommer det mig. at det franske Sprog er den mest fuldendte Tankeform, som de romanske Folk have frembragt. Indenfor den Idékreds, der tiltaler og bevæger den franske Aand, formaar Sproget at iklæde de fineste Tankeafskygninger en klar og bestemt Form. Den høieste Glæde og den dybeste Smerte, den vildeste Lidenskab og den roligste Be-124

tragtning, den hjerteligste Munterhed, som „veut vire d tout prix“, det fineste, mest spillende Vid indtil den blodigste, mest skjærende Ironi — Alt træder her frem i en plastisk Form. med sydlandsk skarpe Konturer, og dog med en særegen Delikatesse, som er egen for dette Folk, der staar midt imellem Norden og Syden. 1 intet Sprog kan en Antydning, en Hentydning gjøres finere og dog forstaaelig for de Indviede; en let, næsten umærkelig Ændring i Formen kan frembringe en stor Aandrighed. Det er netop Kunsten at frembringe en stor Virkning med smaa Midler.

Paa den anden Side er Fransk et af de mest ex-klusive Sprog i Verden. Sproget passer'kun for den franske Tankegang, ikke for nogen anden. Det er ikke vel egnet til at gjengive andre Nationers Tankefrem-bringelser i deres eiendommelige Tone; skal Noget oversættes, maa det gjøres saaledes, at det i sin Helhed kunde være skrevet af en Franskmand. Men dette kommer netop af, at det franske Sprog er en saa tro Afspeiling af den franske Aand.*

Skjønt denne franske Aand er saa eiendommelig, har den dog vist sig istand til at erobre en stor Del af den kultiverede Verden. Dens Klarhed og Delikatesse har gjort den tiltalende for den mindre lykkelig begavede Del af Menneskeheden. Tvdskerne have været ulige grundigere end Franskmændene, og Engelskmæn-dene have været originalere, men de franske Ideer have vist sig ganske anderledes almengyldige. Det Eiendommelige i den franske Aand ligger mere i dens Yttringsmaade end i dens Indhold. Den franske Tanke gaar ikke saa dybt, er ikke saa original, men forstaar at udtrykke sig paa en særegen klar og tiltalende Maade, der vinder Indgang overalt. Allerede Scarron siger iFransk Prosa.

sin Roman c om i que: „Franskmændene have vist. at om de ikke opfinde saameget som de andre Nationer, vide de at fremstille Tingene mere fuldendt" (s’il s n'in-ventent pas tant que les autres nations, ils perfectionnent davantage). Men medens franske Ideer trænge igjennem udenfor Frankrig, optager Frankrig Lidet eller Intet fra Udlandet. Her viser sig den franske Aands Exklusivitet. Det Fremmede tiltaler den ikke. Det, som ikke er fransk, kan ikke være skjønt. Den tvdske Forskning falder besværlig og usmagelig, den engelske Digtning tung og smagløs. Voltaire er ikke den eneste Franskmand, som har fundet Shakespeare barbarisk. Taine fortæller, Histoire de la littérature anglaise II. 100: ,.Paa en (fransk) Forfatter i 17de Aarhundrede

gjør Shakespeares Stil Indtrykket af at være den mest uforstaaelige, den mest søgte, den mest indviklede, den mest barbariske og den mest absurde, som nogensinde fandtes." yeux d'un érrivain du

dix-septiéme siécle le style de Shakspeare est le plus ob-scur, le plus prétentieux, le plus penible, le plus barbare

et le plus absurde qni fut janrais).u

Taine finder Hovedforskjellen mellem den romanske og den germaniske Tankegang deri, at den første har Tendentsen og Gaven til den sammenhængende, klare, jævne Udvikling uden Sprang i Idéforbindelsen: en særegen logisk, prøsaisk-forstandig Retning udmærker efter hans Mening især Franskmanden. Derimod savner denne44, siger han (Hist. de la litt. angl. I. 91). „det dybere poetiske Syn; han mangler, eller om man heller vil, han er fri for disse Anelser Cdemi-visions~). som gjennembæve Menneskets Væsen og i et Øieblik aabne ham uendelige Dybder og fjerne Syner. Det er den indre Rvstelse. som fremkalder Billederne: da lian1*26

aldeles ikke bliver rystet, har han ingen Syner. Han er kun overfladisk bevæget; den dybere Deltagelse mangler ham; han opfatter ikke Gjenstanden i dens Væsen, Sammensætning og Helhed, men stykkevis, med det overfladiske Ræsonnements Kjendskab. Dette er Grunden til, at ingen Race i Europa er mindre poetisk. Betragt deres første episke Digte, det er de mest prosaiske, man nogensinde har seet. Fakta her, altid Fakta! der er intet Andet. Franskmanden vil

*

vide, om Helten dræber Forræderen, om Elskeren .faar sit Hjertes Dame; ophold ham endelig ikke med Poesi eller maleriske Beskrivelser. — Han gjør ingen uregelmæssige Spring i Fremstillingen, han gaar kun Skridt forSkridt, den lige Yei; Ordenssandseu er ham medfødt. — Historieskriverne Villehardouin, Joinville, Froissart, Prosaens Opfindere, have en uforlignelig Lethed og Klarhed, og fremfor Alt en behagelig Fremstilling, en Ynde, som de selv ikke søge. Denne Ynde er et nationalt Træk og kommer af denne medfødte Delikatesse, som har Afsky for alt Disharmonisk (horreur des disparates): ingen voldsomme Sammenstød her! det er deres naturlige Følelse imod.“

Hvad jeg ovenfor har bemærket om det franske Sprogs Fortrin, gjælder væsentlig Prosaen, som er det egentlige Udtryk for Tanken i sin naturlige Form. Maaske har intet Sprog opnaaet en saa harmonisk og smidig prosaisk Form siden det gamle græske Sprog. Vistnok har det engelske Sprog store Fortrin, en større Energi og mere Dybde og Inderlighed; da det har optaget i sig en stor Del af det franske Ordfor-raad, har det ofte ligesom to forskjellige Sæt af Udtryk, der med Fordel anvendes for forskjellige Begrebsnuancer; det har vel af alle Sprog den størsteFransk og engelsk Prosa.

1*27

Universalitet, de fleste Betingelser for at blive et Universalsprog. Men den franske Prosa er ulige niere harmonisk i sin Sammensætning; paa en finere Sprogfølelse virker de engelske Sprogelementers Uensartet-hed dog tilsidst som en Dissonants, hvormeget end denne er fordunklet i den almindelige Bevidsthed. Den engelske Udtryksmaade er tung og ujævn ved Siden af den harmoniske, lette, smidige og utvungne franske Prosa. Der er vel intet Sprog, som i den Grad som Fransk har frigjort sig fra Middelalderens Kancellistil. Jeg sætter Engelsk meget l>øit, men jeg sætter Fransk af disse Grunde endnu høiere. Englænderne ville vel ikke være enige med mig heri, og man kan saa meget mindre fortænke dem heri, som deres Sprog virkelig har store og ubestridelige Fortrin. Macaulay siger, History of England I, 17 (Tauchnitz Ed.): „Dengang

blev det Sprog dannet, som vel er mindre musikalsk end Sydens Sprog, men i Kraft, Rigdom og Evne til at tjene Digterens, Filosofens og Talerens høieste Maal kun er Grækenlands Tungemaal underlegent."

Det franske Sprog har en slet Orthografi, det engelske har en endnu siettere; men hvad har det at betyde i Sammenligning med, at Sproget er godt. og at det har en stor og rig Litteratur? At den nuværende Skrivebrug kun er 2—300 Aar gammel, kan ikke med Grund anføres herimod; det er netop det sidste Aarhundrede med den exempelløse Udbredelse af Litteraturen. som har slaaet Orthografien fast. Jeg be-kjender, at jeg i denne orthografiske Reformationsperiode er et godt Stykke af en Kjætter; jeg er nok med paa nogle faa Forandringer, men vil, at disse skulle komme ganske lempelig og ligesom af sig selv, idet de lidt efter lidt trænge ind i den almindelige Opinion.128

De romanske Sprogs Aand.

Ligesom Sprogets Udviklingsproces er umærkelig, saaledes bør ogsaa O rth o gratien s være det.

Efter det franske Sprog synes mig det spanske at komme næst i Rang, men medens det franske Sprog ligger lielt inde i Nutiden, staar det spanske med det ene Ben i Middelalderen; det har i Prosaen bevaret meget af den gamle Stivhed og Pompøsitet. Det franske Sprog er i Formen væsentlig det samme, som det var hos Corueille og Moliére, men det har i Stil og Ud-tryksmaade stadig fulgt med Tiden ligesom et følsomt Barometer. Hos Cervåntes, Lope de Yéga og Calderon var det spanske Sprog en fuldkommen tro Afspeiling af Tiden og hvad der rørte sig i den. Siden den Tid har Sproget dels staaet mere stille, dels i den senere Tid været paavirket af den franske Aand og Sprogtone; og i et Sprog er Alt skadeligt, som ikke er af samme Aand, livor fortræffeligt det end kan være i sig selv. Dog har Sproget endnu den Dag idag bevaret en liøi Grad af Eiendommelighed, om det end ikke er saa ægte og fuldt af Idiotismer som hos Cervåntes og Quevédo; om det end ikke er fuldt saa spansk, som det franske er fransk, saa staar det dog som nationalt og idiomatisk Udtryk betydelig over Italienskem Medens Fransken afspeiler Nutiden og Spansken det 16de —17de Aarliundrede, giver det tredie Sprog Billedet af Middelalderen i 13de—14de Aarliundrede. Det er endnu Boccåccios ciceronianske Italiensk, som gaar igjen og spøger. I Regelen ere alle italienske Bøger noget tunge at læse. Naar ikke engang imellem den sydlandske Livlighed brød igjennem og afkastede Kancellistilen. vilde den tunge Ensformighed blive utaa-lig, og dog bliver Stilen herved ujævn og splidagtig med sig selv. Men hvad er herved at gjøre? Der erSpansk og italiensk Prosa.

1*29

ikke Andet for. end at Italienerne lidt efter lidt ganske forsigtig lempe paa sin middelalderlige Prosa og nærme den mere til det moderne Udtryk. Det virksomste Middel liertil vil den nve italienske Statsenhed være.

V

Det er kun spredte og flygtige Træk. jeg her har kunnet give af Sprog og Liv i de tre romanske Hovedlande. Det var ikke i noget langt Tidsrum, jeg kunde studere dem paa Stedet. End knappere Tid har jeg havt til at gjengive mine Reiseindtryk. Dette faar være min Undskyldning for Skildringens Ufuldkommenhed.

Trykfeil og Rettelser.

Side 21 Linje 20 f. o. ellers læs overhovedet. --- 22 --- 6 f. n. Parenthesen med dens Indhuld --- 23 --- 11 f. o. Udine 1. Udine. --- 24 --- 14 --- Ugo Foscolo 1. Ugo Foscolo. --- 27a; *) ~ 13 --- palpito 1. palpito. --- 28a --- 11 f. n. battito 1. bdttito. --- 36a --- 13 f. o. e 1. ha. --- 38a --- f • i i • 2 D --- VI 1. VI . --- 38b Om den neap. Udtale bemærkes endvidere, at nt og mp lyde omtrent som nd og mb. --- 38*> Linje 12 f. o. traséva' 1. traséva . --- 38b --- 16 = rrenténnere3 1. rrenténnere*. --- 38 --- 7 f. n. vi 1. ve. --- 40 --- 4 --- Ittdlia 1. Italia. --- 41 --- 10 --- meget tilbage fra 1. udover. --- 45 --- 5 f. o. i 1. nær ved. --- 4S --- 7 f. n. Ascoli 1. Ascoli. --- 59 --- 14 f. o. fatti 1. fdtto. --- 72b --- 1 --- puocos 1 poucos. --- 73 --- 2 f. n. All 1. Alli. --- 74 --- 1 f. o. véurela 1. véurelo.) 3 betyder første Spalte, b anden Spalte. Storm. Sproe op Folk

9Philaréte Cliasles har store Fortjenester som den, der har søgt at gjøre Franskmændene bekjendte med Udlandets Aandsliv og Ideer. Især har han gjort dette igjennem mange aandrige Skrifter. Hans Forelæsninger ere som alle franske Foredrag over lignende Æmner ikke videnskabelige Udviklinger, men aandrige „causeries". beregnede paa at underholde et Publikum af Dilettanter; dette falder i den Grad i Franskmæn-denes Smag, at det snarest er paa den Maade, at man skulde tro at kunne vække dem til Bevidsthed 0111, at Frankrig ikke længer er Tilværelsens Centrum og Sol. Pli. Cliasles har ærlig bestræbt sig for at udrive Franskmændene af denne Illusion; paa den aandrigste Maade, med spillende Lune, med tørvittigt Humor har han fore-stilt dem. at Udlandet lever og bevæger sig, men for-gjæves; Krigens ubarmhjertige Kjendsgjerninger have maattet til for at overtyde dem 0111, at Barbarerne ikke vare Barbarer, og endnu ere de kun halvt overbeviste derom.

Istedenfor at give en Oversigt oves Ph. Chasles’s Virksomhed skal jeg tillade mig at oversætte en Del af et Brev fra ham til det engelske Tidsskrift „The Athenæu 111“ for 11 Nov. 1871, hvor han paa en træf-Ph. Ghasles om

fende Maade skildrer de nuværende aandelige Tilstande samtidig med at lian lier for første Gang skriver under sit rette Navn.

„M. Montégut, en Forfatter, hvis Skarpsindiglied og Aandrighed er større end hans Publikum, skrev nylig en Artikel, hvori han beskyldte os Franske for at elske Løgn, Opdigtelse og Humbug af enhver Art. Dette er en haard Dom. Vi liolde af at liøre, hvad der smigrer vor Forfængelighed og kildrer vore For-haabninger. Store Ord ikke alene tiltale vor Fantasi, men passe til vor vante Smag, vore tillærte Vaner, vore Universiteters gamle Slendrian. Hvad lære vi paa Kollegierne? Retorisk og hvperbolisk Frasemageri, den Kunst at lade Andromake tale til sine Fangevogtere, eller i Neros Mund at lægge Ord, der undskylde og forsvare hans Forbrydelser. Saare lidet Geografi, af Verdenshistorie kun en Antydning; at løfte Aanden og udvikle dens skjuRe Kræfter, det var og er der ikke Tale om. At søge Sandheden, at erhverve et virkeligt Kjendskab til Fakta var under Ludvig den Fjortendes og Napoleons Herredømme et Bevis paa uregjerlig, ugudelig, oprørsk Frækhed, som Sorbonnens Universitet og Paris’s Nationalforsamling havde at straffe paa det Strængeste. Vittige Indfald, sindrige Modsætninger, tine Komplimenter, vel afrundede Perioder, Paradoxer-nes Lynglimt og Epigrammernes Tordenkiler gik for Sandhed og optog dens Plads. Hvem kunde vel under alle disse Draperier og Broderinger udtinde, hvad der var sandt, og hvad der var usandt? Og hvem brød sig vel derom?

„Denne Uorden i Ideerne, dette Røre i Moralen, disse forvanskede Begreber om Ret og Uret. som nu herske i vort Samfund, der er monarkisk i sine Ten-132 Anhang.

dentser, syret af demokratisk Nag, og forbittret ved aristokratiske Prætensioner, alt dette kommer hovedsagelig af den Foragt for Kjendsgjerninger, Kj ærlighed til Ordbram og Jagen efter Effekt, som vore Skoler altid have opelsket. Der tindes ingen bedre Modgift herimod end et fortroligt Kjendskab til fremmede Nationer og fremmed Tænkesæt, især hos de nordiske Folk — eftersom de latinske Racer, saa ædle og intelligente, som de ere, alle liave indsuget sofistiske og retoriske Tankeformer. Den sidste Krig liar liavt en høist uheldbringende Virkning. Den har yderligere udvidet den allerede for saa dybe Kløft mellem de nordiske og latinske Folkeslag. Den har forøget Frank-. rigs Lellen (courtisanerie) med sig selv. Enhver, der var bevandret i engelsk eller tydskViden og som saa-*dan vovede at aspirere til en Plads i Akademiet, vilde utvivlsomt blive haanet og uundgaaelig tilbagevist. Jeg undres, hvorledes M. Jules Simon, Statens Undervisningsminister, vil bære sig ad for at faa gjennemført en meget rosværdig Idé, han har havt: han har sendt et Cirkulære til alle Kollegierne, som opfordrer dem til at lægge større Vægt paa levende Sprog. Ja, det er brav nok. Men da engelske eller tydske Sproglæreres Gage er mindre, end hvad en daarlig lønnet Tjener i et borgerligt Hus oppebærer, hvorledes kan da Nogen indbilde sig, at talentfulde Mænd ville finde sig i at beklæde en saadan Post, der hverken giver Løn, Anseelse eller Udsigt til Forfremmelse?"